

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Michaela Hrdličková

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Zájmová četba na podporu rozvoje čtenářství u dětí
mladšího školního věku (3. – 5. ročník základní školy)**

Diplomová práce

Autor: Michaela Hrdličková
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Michaela Hrdličková**
Osobní číslo: **P111690**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy (1. stupeň)**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Název tématu: **Zájmová četba na podporu rozvoje čtenářství u dětí mladšího školního věku (3. - 5. ročník základní školy).**
Zadávající katedra: **Ústav primární a preprimární edukace**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í:

Teoretická část se bude zabývat vývojem dítěte mladšího školního věku, dále pojmy čtenář, recipient, čtenářství a faktory ovlivňující rozvoj čtenářství. V praktické části provedeme průzkum (formou dotazníku) zaměřený na zájmovou četbu a žánry nejoblíbenějších knih žáků ve 3. - 5. ročníku základní školy a zpracujeme několik námětů (min. tři) na práci s oblíbenou knihou s vlastní realizací a reflexí.

CHALOUPKA, Otakar. O literatuře pro děti. Praha: Československý spisovatel, 1989. ISBN 9.

TOMAN, Jaroslav. Dětské čtenářství a literární výchova. Brno: Cerm, 1999. ISBN 80-7204-111-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie. Praha: Carolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

KRAMPLOVÁ, Iveta a POTUŽNÍKOVÁ, Eva (2005). Jak (se) učí číst 1. vydání, Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání divize Nakladatelství TAURIS. 95. s. ISBN 80-211-8486-4.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava (2004). Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. 179 s. ISBN 8086898016.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.**
Ústav primární a preprimární edukace
Oponent diplomové práce: **doc. PhDr. Marta Faberová, CSc.**

Datum zadání diplomové práce: **27. 11. 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **17. 2. 2017**

doc. PhDr. MgA. František
Vaníček, Ph.D.
děkan

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Ivě Košek Bartošové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytla.

Anotace

HRDLIČKOVÁ, Michaela. *Zájmová četba na podporu rozvoje čtenářství u dětí mladšího školního věku (3. – 5- ročník základní školy)*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzity Hradec Králové, 2017. 144 s. Diplomová práce.

Cílem práce je zjistit, jaký pohled mají čtenáři mladšího školního věku na knihy a čtení a zjistit důvody, které je k jejich názoru vedou.

První část práce se zabývá pojmy jako je mladší školní věk, čtenář, čtenářství, dále pak gramotnost. Pohlíží na různé metody výuky prvopočátečního čtení, z hlediska historického i současného. Definiuje literaturu pro děti a mládež a vybrané žánry této literatury. Práce se také zaměřuje na akce, které podporují zájem o čtení.

Empirická část je zaměřena na průzkumné šetření pomocí dotazníkové metody, metody rozhovoru a praktické výuky na základní škole ve 3., 4. a 5. ročníku základní školy.

Klíčová slova: mladší školní věk, čtenářství, gramotnost

Annotation

HRDLICKOVÁ, Michaela. *Books of interest to support the development of reading among primary school children (3rd to 5th grade of primary school)*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017, 144 p. Diploma thesis.

The aim of the thesis is to find out how primary school children view the books and reading and to determine reasons, which lead to their opinion. The first part of the thesis deals with concepts such as primary school children, reader, reading and literacy and also with different methods of teaching from the historical and contemporary point of view. This part also defines literature for children and youth as well as selected genres of this literature. Thesis also focuses on the actions which can promote an interest in reading. Empirical part is focused on the survey using a questionnaire method, interview method and a practical training in the 3rd, 4th and 5th grade of the elementary school.

Keywords: primary school, children, literacy

Obsah

Úvod.....	10
1 Vymezení základních pojmů	12
1.1 Mladší školní věk.....	12
1.2 Čtení.....	13
1.3 Znaky čtení	14
1.4 Čtenář.....	15
1.5 Čtenářství.....	16
2 Gramotnost.....	19
2.1 Čtenářská gramotnost	20
2.2 Faktory a podmínky ovlivňující gramotnost.....	21
3 Metody výuky čtení z hlediska historického	22
3.1 Metody syntetické.....	22
3.2 Metody analytické.....	23
3.3 Metody analyticko-syntetické.....	24
4 Metody výuky čtení z hlediska současného.....	26
4.1 Analyticko-syntetická metoda	26
4.2 Genetická metoda nácviku čtení	26
4.3 Metoda splývavého čtení – SFUMATO	27
5 Literatura pro děti a mládež	28
5.1 Zdroje žánrů literatury pro děti a mládež.....	28
5.2 Funkce literatury pro děti a mládež	29
5.3 Etapizace dětského čtenářství	29
6 Žánry literatury pro děti a mládež v mladším školním věku	31
6.1 Pohádka	31
6.2 Příběhová próza ze života dětí	32
6.3 Dobrodružná literatura	33
6.4 Próza s dívčí hrdinkou, dívčí román	34
6.5 Komiks	35
6.6 Poezie pro děti.....	36
7 Akce na podporu dětského čtenářství	37
7.1 Svaz knihovníků a informačních pracovníků České Republiky (SKIP).....	37
7.2 Týden knihoven.....	38
7.3 Noc s Andersenem	38

7.4	Velké říjnové čtení	39
8	Pohled čtenářů mladšího školního věku na knihy a jejich vztah k nim	40
8.1	Cíle průzkumného šetření	40
8.2	Průzkumné metody.....	41
8.3	Zkoumaný soubor.....	41
8.4	Postup průzkumu.....	41
8.5	Analýza a interpretace dat	41
8.6	Shrnutí	67
9	Nejčastější výpůjčky v dětském oddělení knihovny.....	69
9.1	Průzkumné metody.....	69
9.2	Zkoumaný soubor a organizace průzkumu	69
9.3	Analýza a interpretace dat	69
9.4	Shrnutí	72
10	Práce s oblíbenou knihou na 1. stupni základní školy	73
10.1	Cíle průzkumného šetření	73
10.2	Zkoumaný soubor	73
10.3	Vybrané knihy a metody práce	73
10.4	Výuka s vybranými oblíbenými knihami žáků.....	76
10.5	Shrnutí	103
11	Diskuse výsledků	104
12	Shrnutí empirické části	107
	Závěr	108
	Použité zdroje	110
	Přílohy.....	114

Úvod

„Knihy jako největší přátelé rády s námi rozmlouvají, o čemkoli s námi upřímně a jasně a bez přetvářky hovoří, poučují nás, dávají nám návody, povzbuzují nás, utěšují a jako přítomné nám předvádějí věci našemu zraku velmi vzdálené. Ó, podivuhodná je moc, vznešenost a přímo jakási božskost knih.“

Jan Ámos Komenský

Úvodní citát jako by popisoval důvody a rozhodnutí, proč jsem si ke zpracování závěrečné práce vybrala téma, které se zabývá čtenářskou gramotností a vztahem ke knihám u žáků mladšího školního věku. Jsem přesvědčená o tom, že jako budoucí pedagog, mám velkou moc ukázat dětem krásu knih.

Již jako malá jsem knihy do rukou brala velmi často, hledala jsem v příbězích únik od stereotypního života a díky knihám jsem prožila spoustu dobrodružství, našla jsem nová přátelství. Kniha, především v pozdějším věku, změnila mnohdy pohled na situaci, která se zdála být bezvýchodnou. Často byla mým rádcem a především průvodcem po celou dobu studia. Jsem velice vděčná svým prarodičům, že mi v předškolním věku z knih předčítali, ukazovali mi v knihách obrázky, a tak ve mně vypěstovali lásku k nim.

V současné době se hovoří o tom, že děti dávají přednost spíše jiným aktivitám, než aby trávily svůj volný čas s knihou. A můžou za to doopravdy děti samy? Pro rodiče je v dnešní uspěchané hektické době určitě jednodušší pustit dítěti pohádku na tabletu nebo v televizi, než aby předčítali knihu dítěti před spaním. S čímž souvisí i to, že když dítě povyroste, nevezme si jen tak samo od sebe do rukou knihu, ale raději tablet nebo si pustí televizi. V dalším případě pak svůj volný čas prosedí u počítače a hraje hry.

Je potřeba na tuto problematiku upozorňovat, aby si rodiče, ale i pedagogové uvědomili, jak je důležité dávat dětem dobrý příklad. Pokud rodiče budou dítěti z knihy předčítat už v předškolním věku a sami budou mít pozitivní vztah ke knize, je velká pravděpodobnost, že dítě tento dobrý vzor přijme za své. Stejně tak, když bude učitel po nástupu dítěte do mateřské školy a dále pak základní školy, dětem číst, podněcovat je vhodnými aktivitami a motivovat je tím, že jim bude nosit na ukázkou zajímavé knihy

a bude s nimi diskutovat o tom, co právě čtou, zda je to baví apod., velice přispěje k tomu, že žáci budou s knihou trávit daleko víc volného času.

Hlavním cílem této práce je zjistit, jaký pohled mají čtenáři mladšího školního věku na knihy a čtení a zjistit důvody, které je k jejich názoru vedou.

Práce je pomyslně rozdělena na část teoretickou a empirickou. V teoretické části se zabývám pojmy jako je mladší školní věk, čtenář a čtenářství. Aby člověk mohl knihu číst a rozumět jí, je velice důležitá gramotnost, které je věnována samostatná kapitola. Dále se zaměřuji na metody výuky prvopočátečního čtení, ať už z hlediska historického, ale i současného. V teoretické části také definuji literaturu pro děti a mládež a některé její žánry. Věnuji se zde také akcím na podporu dětského čtenářství, které jsou velmi potřebné, protože mohou přilákat mnoho nových čtenářů.

Pro naplnění jednotlivých cílů jsem v empirické části zvolila průzkumné metody dotazníkového šetření, který byl proveden u žáků mladšího školního věku. Dále jsem se zaměřila na knihovny, kdy jsem s knihovnicemi vedla rozhovor o nejčastějších výpůjčkách u dětí mladšího školního věku. V poslední části jsem připravila několik bloků výuky na základní škole ve 3. – 5. ročníku a ověřila jsem, jak žáci reagují na práci s oblíbenou knihou.

Práce slouží jak rodičům, tak i pedagogům k tomu, aby měli přehled, jaké knihy mohou nabídnout dětem mladšího školního věku tak, aby podpořili jejich zájem o čtení.

Díky dalším získaným informacím se mohou pedagogové i rodiče zaměřit na posílení zájmu o čtenářství u žáků mladšího školního věku a lépe jim knihy přiblížit, případně se pokusit chuť o čtenářství zvýšit a žáky v jejich zálibě a zájmu o knihy podpořit.

1 Vymezení základních pojmů

První kapitola vymezuje základní pojmy, a protože se práce se zabývá zájmovou četbou na podporu rozvoje čtenářství u dětí mladšího školního věku, je tedy potřeba mladší školní věk definovat. Dále uvádím pojmy čtení, čtenář a čtenářství.

1.1 Mladší školní věk

Období od 6 - 7 let při vstupu do školy, až do 11 - 12 let, kdy si všímáme prvních známek pohlavního dospívání, označujeme jako mladší školní věk.

Mladší školní věk je obdobím „přechodu“ mezi dvěma velkými epochami – tou předcházející, předškolní a tou následující, kterou je střední školní věk (Matějček, Pokorná, 1998, s. 205).

Na první pohled by se mohlo zdát, že v tomto období neprobíhají v osobnosti dítěte žádné závratné změny, protože tyto změny nejsou tak převratné jako v předškolním věku nebo tak bouřlivé jako v období pubescence.

Dle Langmajera a Krejčířové (1998) lze mladší školní věk charakterizovat jako věk střízlivého realismu, což znamená, že dítě se soustředí na věci tak, jaké doopravdy jsou. Záleží mu na pochopení okolních dějů na základě faktu. Toto lze pozorovat v jeho vyjadřování, kresebných i písemných projevech, ale i ve čtenářství a ve hře.

Z hlediska čtení se dítě ubírá směrem k takovým knihám, ve kterých se může dozvědět reálné věci, a které jej naučí něco nového o světě. Tím si rozšiřuje své obzory a získává tak nový pohled na věci kolem sebe. Vyhledává žánry jako dobrodružný román, historické povídky, encyklopedie, cestopisy apod. Upřednostňuje reálné ilustrace od vymyšlených a fantazijních představ.

Vývoj základních schopností a dovedností v období mladšího školního věku

Pohybové i ostatní dovednosti souvisí v neposlední řadě s tělesným vývojem, který v tomto čase obvykle není nějak výrazný. Výraznější změny lze pozorovat před a po období mladšího školního věku.

Jemná a hrubá motorika se stává kvalitnější, což můžeme pozorovat i na celkově vyrovnanější koordinaci celého těla. Další zlepšení zaznamenáme též u řeči, která naši činnost řídí.

Kognitivní vývoj

V 11 letech života, vezmeme-li v úvahu správný vývoj dítěte, si dítě dokáže odvodit soudy, aniž by tomu předcházela konkrétní představa.

Emoční vývoj a socializace

Vstup do školy je významným mezníkem v životě dítěte. Doposud byli hlavními lidmi, kteří dítě ovlivňovali pouze rodiče a nejbližší rodina, nyní přebírá způsoby chování i od pedagogů a spolužáků.

Kolem 11. - 12. roku věku dítěte dochází i k realistickému vyhodnocení situací, přihlíží k pohnutkám, které vedly k určitým činům a čekají, že za stejná jednání může být různý trest či odměna a situaci berou jako celek s vnějšími i vnitřními motivy (Langmajer, Krejčířová 1998).

1.2 Čtení

Díky literatuře, která jedince provází celý život, si můžeme utvářet názory a společenské postoje. Čtení je jakési vnímání soustavy tiskových znaků, jejichž pomocí člověk získává nové informace, poznává svět a vzdělává se. Podle Homolové (2008) sem spadá:

- výuka čtení
- správné čtení
- rychlé čtení
- fyziologické únavy při čtení
- chybné čtení.

Můžeme říct, že čtení je způsob komunikace, spojení motoriky a duševní činnosti. Mnozí lidé si bez čtení svůj život nedokážou představit, v knize hledají únik od všedních dnů, poznání a pomocí knih se vzdělávají, ale najdou se mezi námi i tací, kteří nemají potřebu kontaktu s knihou. Vztah ke čtení a knize jako takové vzniká již v nejtělejší věku, kdy mohou podpořit zájem dětí o knihu rodiče tím, že dítěti předčítají různé pohádky, říkadla a hádanky, ale i tím, že předkládají dítěti zajímavé knihy. Že jsou schopni si se svými ratolestmi o knihách povídat a podporovat je tak, aby ve volných chvílích četly.

Druhy čtení, se kterými se můžeme setkat ve školní výuce:

- Čtení hlasité – artikulací hlásek za účasti hlasivek a zřetelného pohybu mluvidel, tento druh čtení převažuje v počátečních fázích nácviku.
- Čtení společné – obvykle čte jeden žák, ostatní žáci sledují text zrakem.
- Sborové čtení – souběžné hlasité čtení všech nebo skupin žáků, měli bychom dávat pozor u slabších čtenářů, protože tento druh čtení svádí k nepozornému čtení a nedbalé artikulaci, učitel udává optimální tempo čtení tak, aby nedocházelo k rozdílné rychlosti ve sborovém čtení.
- Čtení šepotné – zřetelné pohyby mluvidel bez účasti hlasivek.
- Čtení tiché – text je vnímán pouze zrakem bez artikulačních pohybů rtů.

Škola je další institucí, která může významně podpořit zájem žáků o četbu. Pokud paní učitelka sama ráda čte, bude dětem schopná doporučit knihy, o kterých bude přesvědčená, že budou žáky motivovat, aby příběh dočetli a měli chuť po dočtení sáhnout po novém příběhu. Není potřeba držet se jenom čítankové četby, ale je vhodné doporučit širší spektrum titulů.

1.3 Znaky čtení

Znaky čtení můžeme rozdělit ze dvou hledisek, a to na kvalitativní znaky čtení, které se týkají kvality čtenářského projevu a dále na kvantitativní znaky čtení.

Kvalitativní znaky čtení

Jsou základními znaky pro vyspělé čtení. U žáků se snažíme rozvíjet dovednost uplatňovat všechny znaky, protože kvalitní čtení je hlavní cestou k jejich vzdělávání ve všech vyučovacích předmětech i v činnostech ve volném čase.

- Čtení správné – hlasitě čtený text se shoduje s jeho tištěnou podobou, základem je věrná reprodukce psaného textu, je zapotřebí, aby čtenáři znali písmena, která odpovídají příslušným hláskám a bylo zautomatizováno čtení všech typů slabik a slov, pochopení jejich obsahu, přesná artikulace a dodržování spisovné výslovnosti hlásek a jejich skupin. Pokud je žák schopen číst tak, že slova i věty znějí v takovém tvaru, v jakém jsou napsány, pak jde o správné čtení.
- Čtení uvědomělé – je cílem čtenářského výkonu, protože je předpokladem pro plynulé a výrazné čtení, což jsou další znaky čtení. Je důležité, aby žáci od prvopočátku byli vedeni k vnímání toho, co čtou. Číst s porozuměním záleží

v první řadě na zvládnutí techniky čtení, dále pak na intelektu, jazykových schopnostech a na kulturní úrovni čtenáře. Opomenout nesmíme ani faktory jako je slovní zásoba, čtenářské zkušenosti apod.

- Čtení plynulé – znamená, že čtenář daný text neslabikuje, ale přečte jej napoprvé bez slabikování. Plynulost nesmí být také narušena náhlou a ničím nezdůvodněnou změnou tempa.
- Výrazné čtení – výrazným čtením chápeme nejdokonalejší projev hlasitého čtení. Je podmíněno správností, uvědomělostí, plynulostí a přiměřenou rychlostí čtenářského výkonu. Dbáme na správnou intonaci, slovní a větný přízvuk a frázování. K výrazovosti významně přispívají vhodné změny výšky, tempa, barvy a síly hlasu.

Kvantitativní znaky čtení

Mezi hlavní kvantitativní znak čtení patří rychlost, která je ovlivněna mnoha faktory. Závisí jednak na psychickém a zdravotním stavu čtenáře, ale i na plynulosti čtení a obtížnosti textů. Upřednostněna by měla být kvalita nad kvantitou.

1.4 Čtenář

Podle Nakonečného je čtenář definován jako „*člověk žijící fyzicky ve skutečném světě a psychicky ve světě imaginace. Elementem působení knihy v psychice čtenáře jsou představy a s nimi spojené emoce a myšlenky*“ (Nakonečný, 1965, s. 68).

Čtenář se dlouhodobě zajímá o knihy, jeho zálibou, koníčkem a trávením volného času je mimo jiné i četba, je čtenářsky aktivní. Je to člověk, pro něž je četba uspokojením a přináší mu radost. Díky knihám prožívá věci, jež by v běžném životě neprožil, pomocí knihy si může uskutečňovat svá přání.

Podle Tomana (2007), který je zaměřen na čtenářství mladšího školního věku, naopak existuje i 15 – 20 % potencionálních nebo skutečných nečtenářů, kteří nemají potřebu číst a čtení jim nepřináší radost a uspokojení. Dávají přednost jiným činnostem, jak trávit svůj volný čas.

Nás zajímá především profil dětského čtenáře, který u nás komplexně a systematicky zkoumal především Otakar Chaloupka. Podle Tomana (1999) je hlavním předpokladem estetického osvojení literárního díla především citová a myšlenková reakce na toto dílo. Na tom, zda dítě bude čtenář nebo nečtenář se podílí mnoho faktorů, především pak

rodina, škola nebo knihovny a jejich služby apod. Aby se dítě mohlo stát čtenářem, musí si nejprve osvojit dovednost čtení.

Dnešní čtenář a jeho potřeby

Podle Tomana dnes nejvíce dětských čtenářů využívá čtení pro pocit relaxace a pro probuzení emocí. Dodává, že „*čtou hlavně pro potěšení a intenzivní citový zážitek. Četba je baví, zahání nudu, přináší psychické uvolnění, je náhradní komunikací osamělých, emoční a fantazijní kompenzací neuspokojivého života v pragmatické rodině a racionální škole*“ (Toman, 1999, s. 8). Dalo by se říci, že pomocí knihy může dítě opustit každodenní realitu a zažít to, co by obyčejně nezažilo, např. romantiku, dobrodružství nebo humor, kterého v běžném životě může mít málo (Toman, 1999).

Dětský nečtenář

Toman uvádí, že „*dětské nečtenářské dovednosti číst sice zvládnou, ale vůbec necítí potřebu ji uplatňovat při četbě krásné literatury*“ (Toman, 1999, s. 16).

Jsou to jedinci, kteří knihy vůbec nevyhledávají. Je to důsledek nevhodné motivace a vnějších podnětů, vliv má ale rovněž i nynější způsob života. Toman dále dodává, že „*tento jev je odborníky označován jako sekundární negramotnost nebo literární analfabetismus*“ (Toman, 1999, s. 17). Protože tito jedinci nemají čtení v oblibě, čtou neradi, jenom náhodně a především z donucení, pak jejich kulturnost čtenářského projevu je na velice nízké úrovni (Toman 1999). U dětských nečtenářů převažují nad čtením knih jiné zájmy.

1.5 Čtenářství

Úroveň dětských čtenářů je individuální, od věku biologického se může lišit. Podle Tomana (1999) můžeme ve vývoji dětského čtenářství rozlišit stadium mladšího a staršího věku, které je zřetelnější a jemuž přibližně odpovídá období prepubescence (7 - 11 let) a pubescence (12 - 15 let). Nemůžeme jasně vymezit ostrou hranici mezi jednotlivými vývojovými fázemi dětského čtenářství, protože je to zcela individuální.

Za rozhodující fázi, která ovlivňuje budoucího čtenáře/nečtenáře, bychom mohli považovat první ročník základní školy. Zde se dítě stává gramotným a přechází tak k samostatnému čtení. Už není jen pasivním příjemcem, kdy knihou jen listoval nebo poslouchal předčítání od jiných lidí, ale může si knihu sám přečíst. V tomto období děti nejraději čtou pohádky a také příběhy s dobrým koncem, které vypráví například

o zvířatech. Ovšem období, kdy je dítěti předčítáno, je také velice důležité, protože z 80 % předčítání vede děti k pozdějšímu samostatnému čtení.

Etapizace dětského čtenářství

Podle Tomana (1999) můžeme dětské čtenářství rozdělit na několik etap, kdy čtenářský rozvoj dítěte podporují vývojové trendy a změny v jeho psychice. Úroveň dětských čtenářů je přesto individuální a už vůbec se nemusí shodovat s věkem dítěte.

První etapou je předčtenářská etapa (předškolní věk), která se dále dělí na: mladší období (do 3 let) a starší období (3 - 6 let) – děti jsou v tomto období pouze příjemci reprodukováného textu, proto je vhodné volit knihy, které si dítě může prohlížet. Jedná se o takové knihy, které jsou bohaté na fotografie a ilustrace. Vhodné jsou pohádky, příběhová próza se zvířecím hrdinou, bajky, říkanky, hádanky apod.

Druhou etapou je tzv. čtenářská etapa, která je typická pro mladší školní věk neboli prepubescenci. Děti v tomto věku (6 - 11 let) jsou na 1. stupni základní školy. Ve 3. třídě se děti dostávají do období, kdy přestávají číst básně a preferují spíše prózu, kde se odehrává nějaký děj, jelikož nemají abstraktní myšlení.

Od 4. třídy základní školy dochází na rozčlenění na chlapeckou a dívčí četbu, kdy je však typické, že po chlapecké literatuře sáhnou i některé dívky. Zejména se jedná o dobrodružnou literaturu, detektivku atd. Chlapci po dívčí četbě nesahají, jelikož se jedná o dívčí romány.

V tomto období čtou příběhovou prózu se zvířecím nebo dětským hrdinou, dobrodružnou literaturu a encyklopedie, což se potvrdilo v praktické části diplomové práce.

Druhým obdobím čtenářské etapy je starší školní věk, který spadá na 2. stupeň základní školy (11 – 15 let).

Činitelé ovlivňující dětské čtenářství

Na děti mladšího školního věku mají jednoznačně největší vliv rodiče. Je potřeba, aby pozitivně ovlivňovali vztah ke knihám a dávali dítěti pozitivní vzor, který povede k nápodobě rodičů tím, že sami rádi čtou. Je velice důležité, aby si rodiče s dětmi o knihách povídali. Podle Tomana mají velký vliv i další rodinní příslušníci, především

pak starší sourozenci. Dodává, že samostatnějším čtenářem, kdy si i knihy vybírá sám, se dítě stává cca od 9 let. Je to zcela přirozený jev (Toman, 1999).

2 Gramotnost

Druhá kapitola definuje pojmy jako je gramotnost a čtenářská gramotnost. Ve dnešním moderním světě je velice důležité být gramotným, aby se o sebe a svoji rodinu člověk zvládl dobře postarat. Bez gramotnosti by se lidé nemohli vzdělávat, ani se aktivně zapojit do života. Neexistovala by literatura, čtenářství ani čtenáři.

Pojem gramotnost a jeho výklad je velmi nejednoznačný. Není žádná definice, která by byla univerzálně využitelná. Nalezneme mnohé příčiny, proč je to nesnadnou záležitostí, vzhledem k proměnám společensko-ekonomickým, politickým i kulturním podmínkám státu.

Hauteoeur (1993) uvádí, že gramotnost představuje nejkompexnější a neredukovatelný proces komunikace.

Průcha gramotnost vymezuje jako: „*osvojení dovedností čtení, psaní a počítání alespoň na úrovni základní školy*“ (Průcha 1990/91, s. 206).

Dle definice UNESCO je: „*Gramotný člověk takový, který umí s porozuměním přečíst a napsat krátký jednoduchý výrok ze svého každodenního života.*“ (UNESCO, 1958, s. 16) Tato definice je mezinárodně uznávanou. Gramotnost definuje i pedagogický slovník, a to jako: „*schopnost číst a psát získaná v počátečních ročnících školní docházky*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 70).

Na gramotnost se v dnešní době pohlíží s celostním přístupem, nejde jen o to umět číst a psát, ale je kladen důraz na rozvoj jazykových kompetencí – čtení, psaní, mluvení a poslouchání, spjaté s myšlením, poznáváním, chápáním a porozuměním. Gramotný člověk potřebuje zpracovávat informace a používat je v běžném životě tak, aby se mohl začlenit do společnosti.

Altmanová a kolektiv (2010) popisují základní rozdělení gramotnosti:

- Čtenářská gramotnost – schopnost porozumět psanému textu, zamýšlet se nad ním, umět jej použít k dosažení vytyčených cílů.
- Matematická gramotnost – pochopení a poznání role matematiky ve světě, uskutečnění správných úsudků, proniknutí do světa matematiky.
- Přírodovědná gramotnost – schopnost jedince přizpůsobovat se danému prostředí, zvládat požadavky sociálního a kulturního prostředí.
- Finanční gramotnost – soubor znalostí a dovedností, které vedou jedince k finančnímu zabezpečení. Orientace v problematice cen, peněz, správy finančních aktivit.
- ICT gramotnost – kompetence, které vedou jedince k tomu, kdy a proč použít ICT.

2.1 Čtenářská gramotnost

Práce je zaměřena především na rozvoj čtenářské gramotnosti, u které se definice mění tak rychle jako změny ve společnosti, ekonomice i kultuře. Jedná se o schopnost porozumění různým textům ve škole i mimo školu, přemýšlet o nich a umět je využít.

Podle pedagogického slovníku je čtenářská gramotnost komplex znalostí a dovedností jedince, které mu umožní zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (jízdni řády, návody apod.), dále pak zpracovávat informace obsažené v textu a reprodukovat je.

Definice podle výzkumu OECD/PISA: „*Čtenářská gramotnost představuje porozumění psanému textu, používání psaného textu a přemýšlení o něm za účelem dosažení cílů jedince, rozvoje jeho vědomostí a potenciálu a za účelem jeho aktivní účasti ve společnosti*“ (Svobodová, Švrčková, 2010, s. 8).

Podle Doležalové se čtenářská gramotnost dělí na několik etap:

- Etapa elementární gramotnosti – budování gramotnosti započato pod odborným vedením učitele, utvářena systematicky výukou především v 1. třídě základní školy.
- Etapa základní gramotnosti – čtení a psaní s porozuměním – postupně během školní docházky.

- Etapa rozvinuté základní gramotnosti – zde je využito vyšší úrovně myšlenkových činností pro náročnější operace s texty.
- Etapa funkční gramotnosti – nastává po ukončení základní školy, kdy jsou lidé schopni plnit úkoly běžného života.

2.2 Faktory a podmínky ovlivňující gramotnost

Je nespočetně mnoho faktorů, které ovlivňují rozvoj gramotnosti, a to především té čtenářské. Dělit je můžeme na vnější a vnitřní faktory.

Faktory vnitřní

Zde můžeme zmínit ty faktory, jež souvisejí s ontogenetickým vývojem jedince. Patří mezi ně věk, intelekt, pohlaví, volní vlastnosti, vnitřní motivace, zdraví, vyspělost smyslových orgánů, duševní rozpoložení, kvalita a rozsah slovní zásoby, zkušenosti a zralost centrální nervové soustavy.

Faktory vnější

Mezi faktory vnější můžeme zařadit prostředí, v němž jedinec pobývá, které jej ovlivňuje a utváří jeho motivaci, psychický stav. Můžeme zde zmínit vzdělávací systém státu, vzdělávací program školy a typ školy, prostředí a klima školy, třídy, dále pak osobnost učitele, výukové metody a materiály, spolužáky, přátele a v neposlední řadě také rodinu.

Být gramotným je v současné době techniky zcela nezbytné pro běžné začlenění a fungování v životě. Bez toho, aniž bychom se orientovali ve světě kolem nás, nelze žít kvalitní a úplný život.

3 Metody výuky čtení z hlediska historického

Aby byl člověk gramotný, je potřeba, aby se naučil číst a psát. V současné době existuje několik metod, které můžeme pro výuku čtení využít. Jestli-že nahlédneme do historie metod čtení, zjistíme, že vývoj metod nácviku nejenom čtení, ale i psaní u nás vychází z metod syntetických, analytických a analyticko-syntetických. V následujících podkapitolách uvádím některé z nich příkladem.

3.1 Metody syntetické

Syntetické metody mají bohatou minulost. Jejich základem je logická posloupnost, syntetický charakter vyučování a to, že vycházejí od jednoduchého ke složitějšímu. Jako výchozí prvek zde vystupuje samostatné hlásky, písmena, z nichž žák skládá slabiky, slova a věty. Na prvním místě je zvládnutí techniky čtení, následně pak čtení s porozuměním (Košek Bartošová, 2014).

Metoda písmenková (abecední, slabikovací)

Podle Blatného a Fabiánkové (1981, s. 27) „*je slabikovací metoda nejstarší ze syntetických metod, kterou používali už staří Římané a Řekové.*“ Frühaufová, Miňhová a Mrázová (1991, s. 7) uvádějí, že „*žáci se učili vyslovovat názvy písmen abecedy (cé, há em, té,...), pak je skládali do slabik (cé, há, ypsilon – chy, bé, á – ba...chyba).*“ Žáci se nejprve učili nazpaměť tvary písmen abecedy i pozpátku, jak doplňují Blatný a Fabiánková (1981). Tato metoda se u nás používala až do konce 19. století a byla velmi náročná. Žákům trvalo i dva roky, než se naučili touto metodou číst.

Metoda hláskovací

Metoda hláskovací se u nás využívala do poloviny 19. století. Podporovali ji ti, co kritizovali předchozí metodu slabikovací a naopak velkým kritikem této metody hláskovací byl např. Beneš Optát. V díle Schola ludus Jana Ámose Komenského lze nalézt počátky této metody, kdy nahrazuje názvy písmen hláskami, pomocí napodobování hlasů zvířat, které usnadní seznámení se zvukovou stránkou písmene (Košek Bartošová, 2014).

Metoda mnemotechnická – skriptologická

Využívalo se vhodných obrázků, které napovídaly slovo, náslovnou hlásku a písmeno. „*Např. cibule – obrázek stočený jako „c“, slovo „cibule“, písmeno „C“, náslovná hláska „c“*“ (Košek Bartošová, 2014, s. 19).

Metoda skriptologická (čtení psaním)

Při této metodě se vychází od čtení psacího písma. Žáci se učí podle sluchu rozkládat větu na slova, slova na slabiky a hlásky a zároveň se provádí příprava ruky na psaní. Asi po šestinedělní přípravě se vyvine hláska, kterou žáci vyslovují a poté říkají delší slova, v nichž se vyskytuje. Učitel pak napíše na tabuli psací písmeno, které hlásku označuje. Žáci píšou toto písmeno na tabuli, na své tabulky, do sešitů a vyhledávají tuto psanou podobu písmene mezi jinými písmeny“ (Košek Bartošová, 2014).

Metoda fonetická

Tato metoda byla rozšířena především v Německu. Podle Blatného a Fabiánkové *„vychází od pozorování mluvidel a jejich utváření při vyslovování jednotlivých hlásek, poté žáci napodobují učitele při vyslovování hlásek nebo hlásky vyslovují podle obrázků – hláskovacích tabulek“* (Blatný, Fabiánková, 1981, s. 28).

Metoda postupného čtení

Tuto metodu též řadíme do syntetických metod, autorem je J. E. Petrák, který ji použil ve své Nové první čítance (1896). Používá se jen tiskací písmo (Košek Bartošová, 2014).

Metoda genetická (Kožišková)

Metoda má základ v historické podobě písma. Od prvopočátku žáky vede k době, kdy lidé užívali k dorozumění kresby, symboly až po dnešní písmo. Na počátku jsou žáci schopni číst a psát písmena velké tiskací abecedy a píšou hůlkovým písmem ve formě zkratk. Metoda je na pomezí metod syntetických a globální. Od počátku se dbá na rozumové čtení (Košek Bartošová, 2014).

3.2 Metody analytické

Logicko-didaktický systém syntetických metod kladl vysoké nároky na žáky, protože v prvopočátku bylo nutné zvládnout mechanismus čtení a význam slov a vět zůstával v pozadí. Analytické metody se snažily tento nedostatek odstranit (Košek Bartošová, 2014).

Metoda Jacotova

Na počátku 19. století J. J. Jacotot využíval tuto metodu k učení čtení dospělých ve Francii. Žákům byla ukázána výchozí věta, kterou přednesl, a žáci jej měli za úkol napodobit, až dokázali určit jakékoliv slovo a přečíst jej (Bartošová, 2014).

Metoda normálních slov

Blatný a Fabiánková tuto metodu uvádějí jako metodu „nazývanou též jako metoda Vogelova podle svého německého zakladatele. Po rozkladu slova na hlásky se začalo hned se spojováním hlásek. Začínalo se však slovem, něčím, co má význam, a ne izolovanou hláskou“ (Blatný, Fabiánková, 1981, s. 29).

Podle Fasnerové tato metoda navazuje na původní analytickou metodu J. Jacotota (Fasnerová, 2012).

Metoda globální

Toman uvádí, že „z analytických metod se v českých zemích významně uplatnila až metoda globální, jejímž horlivým propagátorem byl Václav Příhoda“ (Toman, 2007, s. 26). I když podle Blatného a Fabiánkové „se tato metoda nepovažuje přímo za analytickou ani za analyticko-syntetickou a ovšem ani za metodu syntetickou, řadí se do skupiny analytických metod“ (Blatný, Fabiánková, 1981, s. 30).

Tato metoda ve svém prvopočátku byla určena pro duševně choré a předškolní děti. Ovide Decroly je zakladatelem této metody.

Frühaufová, Miňhová a Mrázová popisují, že „základem globální metody je tvarová psychologie (Gestaltpsychologie), podle níž čtenář vnímá celky, kterými jsou části a prvky podřízeny a že globální metoda vycházela z psychologického zjištění, že čtení a vnímání vůbec není jednoduché skládání písmen, ale myšlenkové osvojování celých pojmů a slov“ (Frühaufová, Miňhová a Mrázová, 1991, s. 9). Toman doplňuje, že kromě tvarové psychologie „je ještě jejím východiskem pedocentrismus a výsledky zkoumání očních pohybů zaznamenaných při čtení. Žáci se učili od začátku číst slova užitá ve větách jako celky (optické struktury), aniž si předtím osvojili znalost hlásky, písmene a slabiky, a to tak dlouho, dokud sami přirozeným a spontánním vývojem nedošli k jejich analýze na příslušné části a prvky. K porozumění textu přispívalo i spojení slov s obrázky“ (Toman, 2007, s. 26).

3.3 Metody analyticko-syntetické

Tato metoda je podle Frühaufové, Miňhalové, Mrázové) metodou nejvhodnější pro jazyky, které mají převážně fonetický pravopis, kde hlásce odpovídá grafický znak. Český jazyk mezi tyto jazyky patří, většina slov se vyslovuje tak, jak je napsána, pouze

s výjimkami u spodoby znělých a neznělých souhlásek a výslovnosti di, ti, ni, dě, tě, ně atd. (Frühaufová, Miňhalová, Mrázová, 1991).

Analyticko-syntetickou metodu Toman popisuje takto: „*Jejím východiskem je zvukový celek, zpravidla slovo. Na základě jeho akustické analýzy žáci poznávají slabiky a hlásky. S nimi pak spojují odpovídající písmena, jež dále skládají do slabik a osvojené slabiky do slov. Akcentuje tedy analyticko-syntetické práce se slovem. Tato práce zahrnuje cvičení v analýze a syntéze akusticko-kinestetické a optické cvičení spojující obě analyticko-syntetické činnosti v jednotu. Na ně bezprostředně navazuje analýza a syntéza grafomotorická. Při žákovském čtení tak dochází k žádoucí aktivizaci a koordinaci sluchu, zraku, motoriky mluvidel a ruky*“ (Toman, 2007, s. 24-25).

D. Ušinskij na této metodě začal pracovat už v roce 1864. Ve slabikářích Školka (1839) a Malý čtenář (1840) ji u nás použil J. V. Svoboda, kterého považujeme za zakladatele v naší zemi. O. Chlup se touto metodou zbýval také a vypracoval podle ní čítanku, která je nazvaná První čítanka, dále pak Živou abecedu a Slabikář (1951) (Košek Bartošová, 2014).

Stejně jako své příznivce má tato metoda i odpůrce. Např. J. Vinšálek upozorňuje na předčasnou eliminaci jednotlivých prvků řeči. Další autoři ji naopak považují za nejpřijatelnější (Košek Bartošová, 2014).

4 Metody výuky čtení z hlediska současného

V předchozí kapitole jsou popsány metody výuky čtení z hlediska historického, nyní se podíváme na současné metody výuky čtení.

V současné době se samozřejmě můžeme na školách setkat s různými metodami výuky prvopočátečního čtení, ale metody historické byly pro tyto metody základem. Dvěma základními skupinami výuky čtení jsou metody syntetické a analytické, případně i analyticko-syntetické. Analyticko-syntetická metoda je u nás metodou nejrozšířenější a její název je odvozen z podstaty, že se v ní využívá analýzy i syntézy.

4.1 Analyticko-syntetická metoda

Tato metoda je podle Tomana „*zvaná též jako hlásková nebo zvuková*“ (Toman, 2007, s. 24). Elementární výcvik čtení analyticko-syntetickou metodou lze podle Hřebejkové rozvrhnout do tří etap: „*Na etapu jazykové přípravy žáků na čtení. Poté na etapu slabičně analytického způsobu čtení, členěnou uvnitř do čtyř fází podle vzrůstající složitosti hláskové stavby slabik a slov, a to na čtení otevřené slabiky ve slovech, čtení zavřené slabiky na konci slov, čtení otevřené slabiky trojpísmenné, slov se skupinou dvou souhlásek uvnitř a čtení slov se slabikotvornými souhláskami a slov s písmenem ě, se skupinami di, ti, ni, se shluky souhlásek. Poslední etapou je plynulé čtení slov*“ (Hřebejková, 1984, s. 9).

Podle Hřebejkové (1990) můžeme tedy tyto etapy dále rozdělit na 3 základní, podle hlavních stupňů čtenářské dovednosti charakterizované rozvojem způsobu čtení žáků:

- etapa jazykové přípravy na čtení = předslabikářové období,
- etapa slabičně analytického způsobu čtení = slabikářové období,
- etapa plynulého čtení slov = poslabikářové období.

4.2 Genetická metoda nácviku čtení

Tato genetická metoda, kterou vypracovala a zmodernizovala Jarmila Wagnerová, vychází z genetické metody J. Kožíška, ale najdeme určité odlišnosti. Velký důraz je kladen na čtení s porozuměním, kdy obsah a smysl čtení je na prvním místě (Košek Bartošová, 2014).

Metoda vychází z faktu, že dítě při nástupu do první třídy zvládne sebe a lidi ve svém okolí většinou podepsat velkým tiskacím písmem. Žáci tedy nejprve provádějí

fonemické sluchové vnímání, hláskovou i písmenkovou syntézu a analýzu, protože se seznamují s velkou tiskací abecedou (Košek Bartošová, 2014).

Výuka psaní při genetické metodě se také člení do tří etap. Nejdříve se provádí cviky na uvolnění ruky, následuje psaní tiskacích písmen a na závěr přichází psaní psacích písmen. V první etapě nácviku se žáci seznamují s velkou tiskací abecedou a jejím cílem je motivovat žáky ke čtení. Ve druhé etapě se pracuje pouze s velkými tiskacími písmeny a třetí etapa nácviku skýtá přechod pro čtení malých tiskacích písmen (Košek Bartošová, 2014).

4.3 Metoda splývavého čtení – SFUMATO

Zakladatelkou této metody, která je poměrně novodobá a dbá na to, aby u žáků nevznikaly špatné návyky, je PaedDr. Mária Navrátilová, která má v oboru pedagogiky více než třicetileté zkušenosti. Největší důraz je kladen na čtení s porozuměním. Metoda vychází z faktu, že lidská řeč je zpívavá, při této metodě by mělo být zabráněno dvojitému čtení, žák by měl číst s porozuměním a plynule.

Dítě při výuce dramatizuje a emočně prožívá, což vede k vyvození odpovídající nálady a pocitu (Košek Bartošová, 2014).

Nácvik čtení podle této metody je rozdělen do čtyř částí, kdy v první části nastává expozice hlásky, které se nazývá také OSBUA. Ve druhé části nastává první stupeň syntézy a ve třetí části pak druhý stupeň syntézy, která má dvě fáze. Ve čtvrté části nastává čtení slov a čtení ze slabikáře (Košek Bartošová, 2014).

5 Literatura pro děti a mládež

Předchozí kapitola byla zaměřena na metody, díky kterým se žák naučí číst. Jakmile začne dítě být samostatným čtenářem, pokud je k tomu vedeno a čtení ho baví, rád si sám vybere knihu, která ho zaujme a kterou bude mít chuť si přečíst. Je tedy důležité, aby na trhu, v knihovnách i školách byla podporována literatura pro děti a mládež. Následující kapitola je zaměřena právě na tuto literaturu, vymezuje základní pojmy z teorie literatury pro děti a mládež, zabývá se strukturou literatury pro děti a mládež. Následně se zaměřuje na žánry, které jsou oblíbené u žáků mladšího školního věku, což potvrzuje i dotazníkový průzkum v empirické části práce.

Termínem dětská literatura můžeme nahradit termín literatura pro děti a mládež. Čeňková dodává, že „*v počátcích teoretického zájmu o literaturu pro děti a mládež se setkáváme s názvy: dětské spisy, případně spisy pro mládež, dětské čtení, dětské písemnictví, v současnosti se stále užívá dětská četba*“ Čeňková a kolektiv (2006, s. 11).

Můžeme říct, že literatura pro děti a mládež je ta část literární tvorby, která je vymezená určitě věkové skupině čtenářů – dětem.

Literatura pro děti a mládež začala vznikat již po roce 1880, tedy v 19. století. Podle Čeňkové se začala formovat ve třech rovinách:

1. Intencionální literatura – tyto texty jsou určeny primárně dětem.
2. Neintencionální literatura – sem řadíme texty a knihy, které byly původně psány pro dospělé příjemce, ale postupem času přešly do čtení dětí.
3. Dětský folklór – sem můžeme zařadit ukolébavky, říkadla a pohádky.

V dnešní době literatura pro děti a mládež stále přibývá. Rozdíl mezi intencionální a neintencionální rovinou není tak hluboký, neboť vzniká řada děl, které mohou číst čtenáři různých věkových kategorií (Čeňková a kolektiv, 2006).

5.1 Zdroje žánrů literatury pro děti a mládež

Zdroje literatury pro děti a mládež můžeme uvést tři:

1. Žánry, které jsou přímo určeny dětem – sem můžeme zařadit: říkadla, autorskou pohádku, prózu s dětským hrdinou.
2. Žánry převzaté ze starověké a folklorní literatury – sem zařadíme: pohádku, bajku, mýtus a pověst.

3. Univerzální žánry literatury pro děti a mládež a literatury pro dospělé – dobrodružná literatura, sci-fi, historická literatura, detektivky, prózy, poezie, drama, komiks aj.

5.2 Funkce literatury pro děti a mládež

Svými funkcemi se literatura pro děti a mládež neliší od literatury pro dospělé, spíše zde dochází k odlišnosti v míře důležitosti jednotlivých funkcí. Jedná se o funkci vzdělávací, výchovnou, zábavnou a estetickou.

Zejména pak poznávací a informativní funkce jsou v literatuře pro děti a mládež posíleny, protože u dětského čtenáře je velice důležitá citová reakce. Literatura pro děti a mládež je zbavena velikých detailů, je jednoduchá a přehledná, čtenáři nabízí jasnou myšlenku, přiměřený jazyk a slovní zásobu.

Pro zajímavost uvádím i další funkce literatury. Magická funkce dodává literatuře pro děti a mládež symboliku, přírodní jevy a nadpřirozené bytosti. Díky společenské funkci pak může malý čtenář lépe chápat svět kolem sebe, utváří se postoje dítěte ke světu a k sobě samému.

Autor dětské literatury se snaží přiblížit k dítěti, nazírat na společnost jeho očima, snaží se korespondovat s psychickou strukturou dětské osobnosti (Chaloupka, Nezkusil 1973).

5.3 Etapizace dětského čtenářství

V současnosti nalezneme několik systémů, které zohledňují různá kritéria pro uspořádání jednotlivých čtenářských etap. Chaloupka uvádí dvě typologie, a to: „1. typologii E. B. Hurlockové a 2. typologii Příhodovu, která koresponduje s institucionální výchovou, jejichž jednotlivými stupni dítě prochází od 3 let do dospělosti“ (Chaloupka, 1982, s. 34).

Toman uvádí v souvislosti s psychickým vývojem dítěte jiné členění:

1. Předčtenářská etapa: předškolní věk
 - mladší věk do 3 let
 - starší věk do 6 let.
2. Čtenářská etapa: mladší školní věk (prepubescence)

- první fáze 6 – 8 let
- druhá fáze 9 – 10 let
starší školní věk (pubescence)
- první fáze 11 – 12 let
- druhá fáze 13 – 15 let (Toman, 1992, s. 51).

Předčtenářská etapa

Předčtenářská etapa spadá do věku předškolního. Děti samy nečtou, ale je jim předčítáno, text je jim nějakým způsobem reprodukován. Oblíbené v tomto období je antropomorfizované zvíře, často jsou tedy předčítány pohádky se zvířecím hrdinou. Pro toto období jsou velice vhodné ilustrované knihy. Žánry, které jsou vhodné pro předčtenářskou etapu: autorská pohádka, přepracované lidové pohádky, příběhová próza se zvířecím hrdinou, bajky, říkadla, říkanky, omalovánky, písničky, básničky aj.

Čtenářská etapa

Pro čtenářskou etapu je naopak charakteristický mladší školní věk. Zde se dítě ve 3. třídě dostává tzv. do apoetického období, přestává číst básně, protože nemá rozvinuté abstraktní myšlení a lyrizovanému textu nerozumí. Od 4. třídy dochází k rozčlenění na četbu dívčí a chlapeckou. Žánry, které jsou v tomto období oblíbené: příběhová próza se zvířecím, ale i dětským hrdinou, dobrodružná literatura jako je sci-fi, fantasy, detektivka, oblíbené jsou ale i encyklopedie a dívčí literatura.

Pro starší školní věk se dříve nevytvářely knihy, v dnešní době se už ale vytvářejí. Čtenáři v této době sahají po žánrech jako je literatura naučného charakteru, fantasy a próza (Kopál, 1970).

6 Žánry literatury pro děti a mládež v mladším školním věku

V následující kapitole se věnuji nejoblíbenějším žánrům literatury pro děti a mládež. V jednotlivých podkapitolách představuji pohádku, příběhovou prózu ze života dětí, dobrodružnou literaturu, prózu s dívčí hrdinkou, dívčí román, komiks a poezii pro děti. Tyto žánry jsem vybrala záměrně, protože u dětí mladšího školního věku jsou oblíbené.

6.1 Pohádka

Pohádka je žánr, jenž je nepostradatelný pro každého čtenáře i nečtenáře. Provází nás celým životem, ať už ji v dětství vnímáme jako příjemci, kdy nám ji rodiče čtou před spaním, dále pak jakmile se naučíme číst, jsou to ve většině případů především pohádky, které si samy rádi přečteme a jako dospělí je předčítáme my svým mladším sourozencům nebo dětem.

Je to zábavný, zpravidla prozaický žánr folklorního původu, který má fantastický příběh. Pohádky ale mohou být i veršované.

Podle Čeňkové dělíme pohádky na lidové a autorské (Čeňková a kolektiv, 2006).

Lidová pohádka

Lidová pohádka „*je vyprávění fantastické a dobrodružné povahy, v němž se mísí realita s fantazií.*“ (Pavera, Všetická, 2002, s. 280).

Chmelíková (1995) ve své publikaci *Literatura pro děti a mládež* uvádí následující rozdělení lidové pohádky:

- Kouzelné pohádky – zde je typická iniciační cesta hrdiny, kouzla a kouzelné předměty, triády – tři přání, překonávání 3 překážek. V těchto pohádkách většinou vítězí dobro nad zlem.
- Zvířecí pohádky – v centru dění jsou zvířata, která vystupují jako hlavní postavy. Jedná se o antropomorfizovaná zvířata, která mají chování člověka.
- Pohádka vychovatelská/pěstounská – u těchto pohádek chybí trest, ale vyplývá z nich ponaučení, co všechno se může stát, když se děti nebudou chovat tak, jak mají.
- Legendární pohádky – základem pro ně jsou biblické příběhy, ve kterých vystupují biblické postavy.

- Novelistické pohádky – zde je kouzlo a magično potlačeno ve prospěch lidské moudrosti. Tyto pohádky vznikaly v době, kdy se utvářela jednotlivá řemesla. V těchto pohádkách jako hlavní postavy vystupují chytrí, zdatní, ale obyčejní venkovští lidé.

Mezi nejznámější autory, kteří se u nás zabývali lidovou pohádkou, patří K. J. Erben, Božena Němcová, která se Erbenem inspirovala, dále pak Václav Tille Říha nebo Jan Drda.

Čeňková dále uvádí jako nejznámější autory lidové pohádky, kteří nepocházejí od nás, bratry Jacoba a Wilhelma Grimmovi (Čeňková a kolektiv, 2006).

Autorská pohádka

Autorská pohádka *„je umělý příběh s pohádkovými rysy – nejčastěji s kouzelnými prvky určený zpravidla dětem“* (Čeňková a kolektiv, 2006, s. 127).

Podle Tomana *„jsou autorské pohádky oproštěny od mystických a nadpřirozených jevů, objevují se v nich obyčejní lidé, kteří mohou kouzlit. Hlavní hrdina se tedy ocitá v reálném prostředí“* (Toman, 1995, s. 69).

Dá se říci, že se jedná o jakousi modernější verzi pohádky, kde se objevují společenské problémy dané doby, dále i moderní kouzelné předměty, které souvisí s moderní dobou, tyto pohádky mají téměř vždy dobrý konec. Filmovou podobu dostalo již mnoho autorských pohádek. Čeňková (2006) uvádí několik autorů autorské pohádky u nás, řadí mezi ně Karla a Josefa Čapkovi, Karla Poláčka, Ondřeje Sekoru, Josefa Ladu, Vítězslava Nezvala a jiné.

Podle Čeňkové (2006) uvádím i několik průkopníků světové autorské pohádky, mezi které patří např. Ch. Perrault, H. Ch. Andersen, který je považován za zakladatele světové autorské pohádky. Napsal celkem 156 pohádek. Dále sem patří Astrid Lindgrenová a Antoine de Saint-Exupéry.

6.2 Příběhová próza ze života dětí

Mezi příběhovou prózou ze života dětí můžeme podle Čeňkové zařadit žánry jako je román, novela a povídka s dětským hrdinou. Tato tvorba má převážně výchovný charakter (Čeňková, 2006).

Podle internetového serveru www.emaze.com můžeme rozdělit hlavní hrdiny takto:

1. akreditační hrdina – přináší čtenáři zábavu a odreagování, hrdinou může být i antropomorfované zvíře
2. imitační hrdina – dítě má snahu jej napodobovat
3. identifikační hrdina – pro dítě často nedosažitelný vzor

EMAZE. [online]. 2017, [cit. 15. 01. 2017]. Dostupné z: <https://www.emaze.com/@ALTRQRC/literatura>

Próza s dětským hrdinou prošla za léta mnohými proměnami, mezi první autory můžeme zařadit Františka Župana – Pepánek Nezdera, Jaroslav Foglar – Hoši od Bobří řeky, Karel Poláček – Bylo nás pět. Mezi současnější autory řadíme Markétu Zinnerovou a její Tajemství proutěného košíku, Martinu Drijverovou - Zlobilky.

6.3 Dobrodružná literatura

Dobrodružná literatura, v nejčastějším případě román, se většinou odehrává v takovém prostředí, které běžný člověk jen tak nenavštíví, je mimo civilizační proud a má exotický charakter, což je podle Chaloupky a Nezkusila pro dítě v pubescentním věkovém období sympatické, protože ho láká poznat alespoň pomocí knihy to, co by jinak neprožil. Dodávají, že „*dětský čtenář preferuje knihy, v nichž jsou sdělenými dominantami atraktivní děje, popisy cizích zemí, dobrodružné a neobvyklé situace, hrdinové, kteří vábí čtenářovo ztotožnění, jeho představu sebe sama na místě úspěšné literární postavy a v prostředí poutavém svou neobvyklostí*“ (Chaloupka, Nezkusil, 1976, s. 81).

Dítě může za pomoci dobrodružného románu a své fantazie unikat ze starostí obyčejného života. Nejde o únik v pravém slova smyslu, kdyby dítě zapomnělo vše reálné, ale může si díky dobrodružství prožít něco, co by obyčejně neprožilo, např. s hrdinou a prostředím historického románu, westernu apod.

Chaloupka s Nezkusilem dále upozorňují, že dobrodružná literatura může dítě samozřejmě ovlivnit i negativně, a to v tom smyslu, že „*fiktivní a velmi atraktivní identifikace s hrdinou a prostředím dobrodružné literatury bude dítěti vytvářet jakýsi zkreslený pseudosvět, jež zúží reálné včlenění do společenských vazeb životní skutečnosti*“ (Chaloupka, Nezkusil, 1976, s. 83).

Význačnými nositeli, kteří k dobrodružné literatuře neodmyslitelně patří, jsou úspěšný hrdina a exotičnost. Bez nich by to nešlo, ač v mnohých případech jsou předlohou skutečné události (Chaloupka, Nezkusil, 1976).

Jako autory dobrodružné literatury zmiňují: Daniel Defoe – Robinson Crusoe, Alexandr Dumas – Tři mušketýři, Alois Jirásek – Psohlavci, Rudyard Kipling – Kniha džunglí, Jack London – Bílý Tesák.

6.4 Próza s dívčí hrdinkou, dívčí román

Próza s dívčí hrdinkou a dívčí román by se na první pohled mohly jevit jako dva naprosto totožné pojmy, nicméně tak tomu určitě není. Literatura uvádí, že próza s dívčí hrdinkou, na rozdíl od dívčího románu, má vyšší umělecké ambice, klade důraz na originalitu, estetickou funkci a nekonvenčnost. Oproti tomu pak dívčí román byl v minulosti považován za jakýsi brak literatury, který má spíše relaxační funkci (Mocná, 1996).

„Zpravidla se jedná o knihy, které se zaměřují vztah dívky k opačnému pohlaví tzv. první lásky, dále pak vztah k vrstevníkům, a celkovému začleňování do společnosti“ (Mocná, 1996, s. 9).

Chaloupka a Nezval popisují román pro dívky takto: *„Román pro dívky je varianta příběhu ze života dětí a mládeže, která promítá specifické potřeby dospívajících čtenářek do takového syžetu, v němž nejpodstatnější roli hraje dívčí hrdinka a její hledání vlastního místa ve světě, zejména citových jistot v přátelství, v rodině a v prvních milostných vztazích“* (Chaloupka, Nezkusil, 1979, s. 31).

Podle Mocné (1996) můžeme za takzvaně zlatý věk této literatury označit třicátá léta 20. století, kdy došlo k neobvyklému nárůstu těchto děl.

Mezi autory toho žánru řadíme Elišku Krásnohorskou, Marii Majerovou, Helenu Šmahelovou, Zdeňku Bezděkovou, Stanislava Rudolfa. Velké oblibě se ještě dnes těší autorka Lenka Lanczová.

Ze světových autorů bych uvedla Charlotte Bronteovou, Johannu Spiriovou nebo např. Lucy Maud Montgomeryovou.

6.5 Komiks

Komiks je podle Čeňkové „*obrázkový kreslený seriál, masově rozšířený a prudce se rozvíjícím žánrem 20. století. Je považován za žánr populární literatury, i když tematická škála komiksů je velmi široká.*“ (Čeňková a kolektiv, 2006, s. 149).

Dle Müllera, který se o něm zmiňuje, je zvýhodněn tím, že čtenář ho vidí jako text i jako obraz.

Komiks předkládá svůj příběh čtenáři především obrazem, převažuje zde vizualizace a text je v tzv. bublinách, které jakoby vycházely z úst jednotlivých postav. Nalezneme samozřejmě i takové formy komiksu, které jsou zcela bez textu (Čeňková, 2006).

Čeňková dodává, že „*počátky tohoto žánru vycházejí z tradice výtvarné karikatury, narativních postupů jarmarečních kramářských písní a knížek lidového čtení*“ (Čeňková, 2006, s. 150).

Podle Čeňkové můžeme komiksy rozdělit na komiks:

- dobrodružný
- historický
- detektivní
- vědeckofantastický
- fantasy
- politický
- erotický

Mezi autory komiksu Čeňková řadí Richarda Outcaulta, Wilhelma Busche, ale i Walta Disneye a další.

Není pochyb o tom, že oblíbenost komiksů stále strmě stoupá a v dalších letech s největší pravděpodobností poroste.

Mezi nejoblíbenější komiksy u nás dlouhodobě patří tituly jako: Rychlé šípy od Foglara, Fischera, Čermáka a dalších, dále pak Čtyřlístek od Němečka, Štíplové. Můžeme zmínit i Ferdu Mravence od Ondřeje Sekory.

6.6 Poezie pro děti

Čeňková uvádí, že „*poezie je literární druh, který obvykle chápeme jako protiklad prózy. Jejím základním znakem je rytmická konstrukce výpovědi, vnějškově se od prózy odlišuje veršovým uspořádáním textu*“ (Čeňková a kolektiv, 2006, s. 49).

V předškolním věku na dítě básně působí spíše zvukomalebně a rytmicky, než aby rozumělo obsahu básně. Napomáhá dítěti k vytváření plynulému projevu.

Mezi nejvýznamnější autory poezie pro děti patří František Hrubín, Josef Václav Sládek, František Halas, Jiří Žáček a další.

7 Akce na podporu dětského čtenářství

V dnešní době, kdy je čtenářská gramotnost a záliba ve čtení stále aktuálnějším tématem je velice důležité, že existují spolky a organizace, jež se zaměřují na propagaci knihoven a knih jako takových. V následující kapitole uvádím informace o Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky a vybírám některé akce, které pořádají nebo pomáhají pořádat, aby přispěli k rozvoji čtenářské gramotnosti nejen u dětí, ale i dospělých lidí.

7.1 Svaz knihovníků a informačních pracovníků České Republiky (SKIP)

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České Republiky (SKIP) „*je dobrovolnou profesní a stavovskou organizací knihovníků a informačních pracovníků, která má charakter občanského sdružení.*“ Historie a poslání SKIP (2010 – 2017). Historie a poslání SKIP. [online]. 2017, [cit. 03. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip>

SKIP má za úkol usilovat o to, aby se od státu dostávalo větší podpory knihovnám a informačním institucím. Napomáhá tvořit a realizovat legislativu a koncepci oboru, vzdělává knihovníky a informační pracovníky. Tím, že pořádá odborné akce, se podílí na celoživotním vzdělávání těchto osob. SKIP má velký podíl na rozvoji dětského čtenářství, protože právě za jeho pomoci je mnoho akcí knihoven pořádaných. Tato kapitola je zaměřena na některé jejich akce.

SKIP spolupracuje s tuzemskými i zahraničními institucemi, které se podílejí na knihovnictví a informační činnosti.

SKIP uvádí několik pravidelných každoročních akcí:

- Celostátní konference "Knihovny současnosti" (spolupřadatel).
- Celostátní propagační akce "Týden knihoven".
- "Knihovnická dílna" - setkání k aktuálním otázkám veřejných knihoven.
- "Noc s Andersenem", "Kde končí svět" - akce podporující dětské čtenářství.
- "Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě" - seminář o kooperaci paměťových institucí zastupování knihoven ve vztahu k ochranným autorským organizacím při půjčování zvukových dokumentů.
- Březen - měsíc čtenářů.
- Týden čtení.

- Světový den knihy a autorských práv.
- Den pro dětskou knihu.
- Biblioweb.
- Velké říjnové společné čtení.
- Knihovnický happening.
- Týdne knihoven.

7.2 Týden knihoven

Je každoroční akce, která v roce 2017 proběhne v týdnu od 2. – 8. 10. 2017. Tento rok se jedná již o 21. ročník této akce. Při této akci, která má za úkol podpořit četbu a knihovny, jsou v centru dění především stávající uživatelé, čtenáři různých věkových kategorií, kterým letos bude připraven program přímo na míru. Knihovny po celé České republice ukážou, jak aktivně využít čas novým, ale především stávajícím čtenářům.

Historie a poslání SKIP. [online]. 2017, [cit. 03. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/>

7.3 Noc s Andersenem

Noc s Andersenem je jednou z akcí, kterou české knihovny svádí v konkurenci populárnějších médií boj o zájem dětí a dětské čtenářství. Je všeobecně známé, že dnešní děti tráví svůj volný čas spíše u počítačů, mobilních telefonů a televizních přijímačů. Podle Mertina by ale stačilo názorně ukázat, že čtení je veliké dobrodružství. Jak už jsem několikrát zmiňovala, v rodině, kde čtou i dítě získá návyk na čtení snadno. Metoda osobního vzoru v předčítání vedla tuto akci k první noci v knihovně již v roce 2000, kdy byl zároveň oslaven Mezinárodní den dětské knihy, který připadá na 2. dubna, kdy se narodil Hans Christian Andersen. Noc s Andersenem je pro děti lákavá tím, že tráví noc v knihovně, kde je jim předčítáno z pohádkových knih. Mohou se zúčastnit různých soutěží, hrát hry. Děti se dočkají i různých překvapení. První Noc s Andersenem se konala v Uherském Hradišti. Celá tato akce je podpořena i mediálně, a to Učitelstvími novinami a Českým rozhlasem.

Tento rok nastane dne 31. března již 17. ročník Noci s Andersenem. Do této akce se celorepublikově zapojují školy, knihovny, domy dětí.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků. [online]. 2017 [cit. 20. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

Hans Christian Andersen

Hanse Christiana Andersena můžeme považovat za zakladatele světové autorské pohádky. Byl to dánský spisovatel a pohádkář.

Narodil se v chudé rodině ševce a pradleny, ale za pomoci různých lidí dokázal vystudovat střední školu. Cestoval po Evropě, psal cestopisy a psaním pohádek se spíše bavil. Jeho původní touhou bylo proslavit se u divadla.

7.4 Velké říjnové čtení

Od roku 2003 se tato akce pořádá již tradičně, a to v prvním říjnovém týdnu za podpory SKIP. Do této akce se může zapojit kterákoliv knihovna, která zajistí hlasité čtení po dobu minimálně tří hodin. Knihovna si zvolí libovolně autora, pravidlem je, že se jedná o českou literaturu, a následně dílo nahlas předčítá. Knihovny mohou vybírat ze seznamu autorů, který vytvoří SKIP. Na tomto seznamu se objeví zpravidla autoři, kteří např. slaví v daném roce nějaké výročí apod.

Historie a poslání SKIP. [online]. 2017, [cit. 03. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/>

8 Pohled čtenářů mladšího školního věku na knihy a jejich vztah k nim

Než jsem přistoupila k samotnému průzkumu, vytyčila jsem si hlavní cíl této práce, a to zjistit, jaký pohled mají čtenáři mladšího školního věku na knihy a čtení a zjistit důvody, které je k jejich názoru vedou. Na základě stanoveného cíle jsem vytvořila dotazník, za jehož pomoci jsem provedla dotazníkové šetření na dvou základních školách u žáků mladšího školního věku. Tomuto průzkumu je věnována první kapitola empirické části práce. Výsledky byly zajímavé, a proto jsem pokračovala v průzkumu návštěvou několika knihoven v různých městech, abych ověřila dotazníkové šetření, což popisují ve druhé kapitole empirické části práce. Ve třetí části jsem přistoupila k praktické výuce na základní škole, kdy jsem vybrala 6 nejoblíbenějších knih žáků mladšího školního věku a vytvořila jsem pomocí zvolených metod práce v každé třídě vždy dva dvouhodinové bloky výuky.

8.1 Cíle průzkumného šetření

Hlavním cílem průzkumného šetření je:

- zjistit, jaký pohled mají čtenáři mladšího školního věku na knihy a čtení a zjistit důvody, které je k jejich názoru vedou.

Díky získaným informacím se mohou pedagogové i rodiče zaměřit na posílení zájmu čtenářství u žáků mladšího školního věku a lépe jim knihy přiblížit, případně se pokusit chuť o jejich čtenářství zvýšit nebo žáky v jejich zálibě a zájmu o knihy podpořit.

Dílními cíli práce bylo zjistit:

- informace, jak můžeme podpořit rozvoj čtenářství u žáků mladšího školního věku,
- jaké knihy jsou v současné době oblíbené u žáků mladšího školního věku,
- jaké žánry předkládat žákům mladšího školního věku, aby pozitivně ovlivnily chuť si knihu přečíst,
- jaké knihy si nejčastěji žáci půjčují v knihovnách,
- co ovlivňuje u žáků volbu vybraných knih, které si v knihovnách půjčují,
- jaké metody žáky při práci s knihou v hodinách baví a podpoří jejich chuť do čtení.

8.2 Průzkumné metody

V práci bylo využito kvantitativního průzkumu a jeho nejčastější metody, dotazníkového šetření.

Na základě uskutečněného předvýzkumu byla u deseti dětí ověřena srozumitelnost a náročnost dotazníků. Zjistilo se, že některé otázky jsou na děti příliš složité a u některých samovolně odpovídají více odpověďmi, ač to v popisu otázky zadáno nebylo, proto bylo znění několika otázek a odpovědí upraveno.

Dotazník obsahoval 22 otázek. Žáci dopisovali 6 otevřených odpovědí a u ostatních 16 označovali nabízené možnosti. Podle instrukcí mohli respondenti vybrat u některých otázek více možných odpovědí. V prvních dvou otázkách dotazníku byli respondenti dotazováni na jejich pohlaví a třídu, kterou navštěvují, jedná se tedy o osobní informace. V další části dotazníku vyplňovali, zda rádi čtou, zda mají oblíbenou knihu, kde získávají inspiraci ke čtení apod. (Příloha I)

8.3 Zkoumaný soubor

Zkoumaný soubor tvořilo 152 respondentů. Šlo o žáky 3., 4. a 5. ročníku ze základní školy v Pardubickém kraji - ZŠ Masarykova Polička a základní školy v kraji Vysočina - II. ZŠ Leandra Čecha v Novém Městě na Moravě.

Nejmenší podíl respondentů tvořili žáci 3. třídy (14 %), dále žáci 5. třídy (35 %) a největší procento zastoupení měli žáci 4. tříd (51 %).

8.4 Postup průzkumu

Respondentům byl před vyplňováním dotazníků vysvětlen postup, a pokud bylo v dotazníku pro děti něco nesrozumitelné, měly možnost zeptat se pedagoga. Vyplnění dotazníku trvalo 15 – 20 minut.

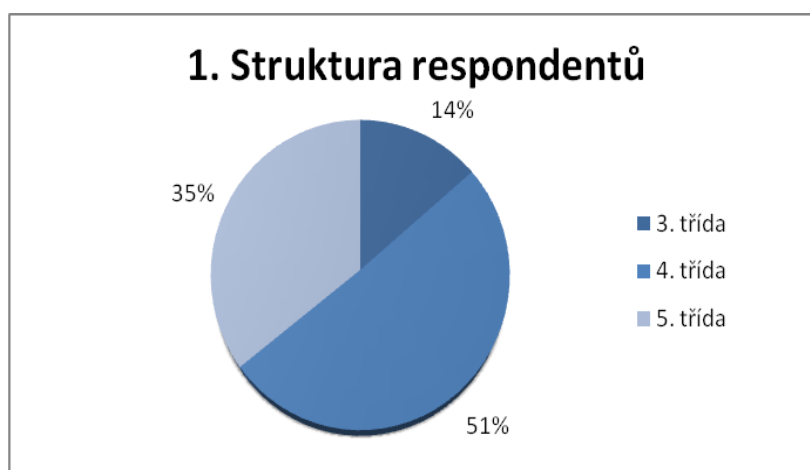
8.5 Analýza a interpretace dat

Výsledky dotazníkového šetření nejprve informují o věkové struktuře respondentů a pohlaví, kolik procent respondentů čte knihy rádo a proč, kolik procent respondentů naopak čte nerado. V návaznosti se dozvíme, kolik procent respondentů má a nemá svoji oblíbenou knihu, a která konkrétně je ta nejoblíbenější. Zjistíme, kolik procent dotazovaných zná oblíbené knihy z dětství rodičů. Tato znalost poukazuje na to, zda rodiče o knihách s dětmi doma hovoří a vedou je ke čtení. Zjistíme, kolik knih čtenáři přečtou za měsíc, kde nejčastěji získávají knihy ke čtení a zdali chodí do veřejné

knihovny. Dále se dozvíme, jaký žánr u dětí mladšího školního věku je nejoblíbenější, jestli jsou žákům představovány konkrétní knihy ve výuce. Zjistíme, kolik dítě vlastní knih, jaké je jejich nejoblíbenější místo při čtení, kdo dětem nejčastěji doporučí knihu, kterou si vybrat. Pomocí následujících otázek se pak dozvíme, kdy čtenáři čtou nejraději, názor čtenářů na lidi, kteří nečtou, dále pak co činí knihu přitažlivou, důvody, proč respondenti čtou a také to, zda někomu z knihy hlasitě předčítají.

Průzkumné šetření je zpracováno ze 152 dotazníků. Návratnost byla 100 %, protože jsem dotazníky sama rozdala, počkala, až respondenti dotazníky vyplní a zase jsem je vybrala zpátky.

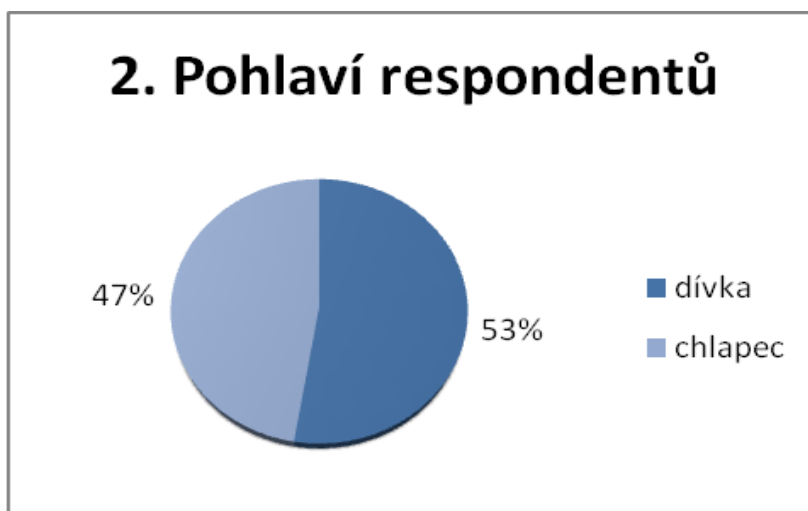
Otázka č. 1 - Struktura respondentů

Graf 1 - struktura respondentů 1

V uvedeném grafu vidíme rozložení struktury respondentů. V největším zastoupení jsou žáci 5. tříd. Nejméně respondentů bylo z řad 3. třídy.

Otázka č. 2 – Pohlaví respondentů

Graf 2 - pohlaví respondentů 1

Graf č. 2 zobrazuje, že poměr dotazovaných chlapců a dívek byl poměrně vyrovnaný. Z celkového počtu 152 dotazovaných respondentů bylo 47 % chlapců a 53 % dívek.

Otázka č. 3 – Čteš rád/a knihy?

Graf 3 - čteš rád/a

Otázka č. 3 se zabývá tím, kolik dotazovaných respondentů čte knihy rádo a kolik ne. Výsledek byl překvapivý. V dnešní době, kdy se hovoří o problému, kdy děti sedí u počítačů, televizních přijímačů a knihy je příliš nezajímají, tento graf ukazuje, že 87 % dotazovaných čte rádo a pouhých 13 % nikoliv.

Otázka č. 4 – Proč čteš rád knihy?

Tabulka 1 - proč rád čtu

Důvod	Četnost	%
Jsou zábavné.	57	38
Rád/a se vžívám do děje.	26	17
Dozvím se nové informace.	25	17
Jsou zajímavé.	12	8
Zlepšuji si tak slovní zásobu.	9	6
Beru si z nich ponaučení a vzdělávají mě.	8	5
Líbí se mi ilustrace.	4	3
Nudím se.	2	1
Pomáhají mi usnout.	1	1
Jsou odpočinkové.	1	1
Jsou lepší, než televize.	1	1
Mám rád/a knihy.	1	1
Mohu si ji vzít všude sebou.	1	1
Jsem knihomol.	1	1

K předchozí otázce se vztahuje otázka č. 4, kde jsou v tabulce uvedeny nejčastější odpovědi na otevřenou otázku „Proč čteš rád knihy?“ Nejčastější zaznamenanou odpovědí, je to, 38 % respondentů uvedlo, že knihy jsou zábavné. Dále pak 17 %

respondentů se při čtení knihy rádo vžívá do děje, nepřichází tak o dobrodružství a může prožít nové zážitky a stejně tak 17 % respondentů čte rádo, protože se z knihy dozví nové informace.

Otázka č. 5 – Proč čteš knihy nerad?

Tabulka 2 - proč nerad čtu

Důvod	Četnost	%
Nebaví mě to.	16	62
Je to pro mě ztráta času.	3	12
Nejde mi čtení.	2	8
Neumím vybrat zábavnou knihu.	2	8
Radši jdu ven.	1	4
Někdy nechápu děj.	1	4
Nevím.	1	4

V otázce číslo 3 uvedlo 13 % respondentů, že čtou neradi. Proč je tomu tak, ukazuje předcházející tabulka číslo 2. Pro 12 % respondentů je čtení ztráta času. Dalšími nejčastějšími odpověďmi s 8 % byly důvody jako, že neumí vybrat zábavnou knihu, nejde jim čtení. Se shodnými 4 % pak nepochopení děje. Z následující tabulky je patrné, jak důležitá je při výběru knihy rada pedagoga, rodiče nebo třeba knihovnice tak, aby dítě kniha oslovila, bavila ho a bylo zapálené do děje.

Otázka č. 6 – Máš nějakou nejoblíbenější knihu/knihy?

Graf 4 - nejoblíbenější kniha/knihy 1

Svoji oblíbenou knihu má 87 % dotazovaných. O které knihy se jedná konkrétně, se dozvíme v následující otázce. Pouze 13 % čtenářů svoji oblíbenou knihu nemá.

Otázka č. 7 – Napiš své nejoblíbenější knihy, které jsi přečetl/a.

Tabulka 3 - nejoblíbenější přečtené knihy

Kniha	Četnost	%
Knihy o sportu	18	8
Encyklopedie	13	6
Deník malého poseroutky	12	5
Klub tygrů	10	4
Knihy o koních	10	4
Knihy o vílách	8	3
Pohádky	7	3
Heidi	5	2

Anička a,...	5	2
Malá baletka	5	2
Malý princ	4	2
Letopisy Narnie	4	2
Robinson Crusoe	4	2
Nejkrásnější vánoční příběhy	4	2
Zvířecí nemocnice	4	2
Pipi Dlouhá punčocha	3	1
Maxipes Fík	3	1
Harry Potter	3	1
Tajemství staré bambitky	3	1
Klub záhad	3	1
Hobit	3	1
Našlo se koťátko	3	1
Znamení motýla	2	1
Papírová města	2	1
Minecraft	2	1
Bylo nás pět	2	1
Luisa a Lotka	2	1

Nekonečný příběh	2	1
Víla Amálka	2	1
Dášenska	2	1
Rošťák Bertík	2	1
Prázdniny blbce číslo 13	2	1
Zlobilky	2	1
Honzíkova cesta	2	1
Dr. Bolítko	2	1
Svět dinosaurů	2	1
Puntičkáři	2	1

Tabulka zobrazuje nejoblíbenější knihy bez ohledu na třídu a pohlaví respondentů. Jsou zde uvedené knihy, které se opakovaly v dotaznících alespoň 2x. Celkem se však objevilo 233 knih. Ukázalo se, že 8 % respondentů dává přednost knihám o sportu (Deník NHL, Český hokej, Nejlepší fotbalové triky, apod.), 6 % respondentů upřednostňuje encyklopedie. Deník malého poseroutky uvedlo 5 % respondentů a shodná 4 % dotazovaných Klub tygrů a knihy o koních. Tato tabulka může v praxi sloužit jako inspirace pro pedagogy a rodiče, na jejímž základě můžou dítěti doporučit vhodnou knihu. V následujících tabulkách jsem pro větší přehlednost rozdělila nejoblíbenější knihy podle ročníků a pohlaví.

Nejoblíbenější knihy dívek 3. ročník

Tabulka 4 - nejoblíbenější knihy dívky 3. ročník

Kniha	Četnost	%
Zvířecí nemocnice	2	10
Dášenska	2	10
Víla Amálka	2	10

Třemi nejoblíbenějšími knihami dívek ve 3. ročníku jsou Zvířecí nemocnice, Dášenska a Víla Amálka. Oblíbené jsou tedy u knihy se zvířecím hrdinou a knihy s „dívčí“ hrdinkou, což potvrzuje i rozhovor s knihovnicemi ve druhé kapitole diplomové práce.

Nejoblíbenější knihy chlapců 3. ročník

Nejoblíbenější kniha u chlapců ve 3. ročníku jednoznačně nevyšla. Všechny uvedené knihy se objevily pouze jednou, nelze tedy s určitostí říci, která je nejoblíbenější. Objevují se však dobrodružné příběhy, próza s chlapeckým hrdinou.

Tabulka 5 - nejoblíbenější knihy chlapců 3. ročník

Kniha	Četnost	%
Krysáci	1	10
SpongeBob	1	10
Frankův kouzelný fotbal	1	10
Úžasňákovi	1	10
Pohádky ovčí babičky	1	10
Čtyři a půl kamaráda	1	10

Rošťák Bertík	1	10
Nejkrásnější Vánoční příběhy	1	10
Klub tygrů	1	10
Méd'a Kulička	1	10

Nejoblíbenější knihy dívek 4. ročník

Nejoblíbenějšími knihami dívek ve 4. ročníku jsou knihy s dívčí hrdinkou. U dotazovaných respondentů zvítězily pak knihy Anička a, ..., dále pak Heidi a Malá baletka, jak ukazuje následující tabulka.

Tabulka 6 - nejoblíbenější knihy dívky 4. ročník

Kniha	Četnost	%
Anička a, ...	5	6
Heidi, děvčátko z hor	4	5
Malá baletka	3	3

Nejoblíbenější knihy chlapců 4. ročník

Nejoblíbenější knihou u chlapců ve 4. ročníku je Deník malého poseroutky, který je psán formou deníku, což je pro děti lákavé a zábavné. Oblíbenost této knihy jsem ověřila při praktické činnosti v 5. třídě, o čemž můžeme číst ve 3. kapitole praktické části. Knihy o sportu a próza s chlapeckým hrdinou jsou také oblíbené.

Tabulka 7 - nejoblíbenější knihy chlapců 4. ročník

Kniha	Četnost	%
Deník malého poseřoutky	7	17
Deník NHL	4	10
Kája superfrája	2	5
Český hokej	2	5
Harry Potter	2	5
Pomsta darebáka Davida	2	5

Nejoblíbenější knihy dívek 5. ročník

U dívek v 5. ročníku jednoznačně vítězí kniha Klub tygrů. Jedná se o dobrodružné příběhy. Dále pak, stejně jako u dívek ve 4. ročníku, přetrvává oblíbenost Anička a... neposlední v řadě jsou pak Děti z Bullerbynu.

Tabulka 8 - nejoblíbenější knihy dívek 5. ročník

Kniha	Četnost	%
Klub tygrů	5	11
Anička a...	2	4
Děti z Bullerbynu	2	4

Nejoblíbenější knihy chlapců 5. ročník

U chlapců v 5. ročníku vítězí stejně jako ve 4. ročníku Deník malého poseroutky, dále pak stejně jako u dívek Klub tygrů a kniha Minecraft, což v dnešní době počítačových her není velkým překvapením.

Tabulka 9 - nejoblíbenější knihy chlapců 5. ročník

Kniha	Četnost	%
Deník malého poseroutky	4	16
Klub tygrů	2	8
Minecraft	2	8

Otázka č. 8 – Víš, které knihy měli rádi rodiče, když byli staří jako ty?

Tabulka 10 - knihy rodičů

Kniha	Četnost	%
Nevím	47	28
Honzíkova cesta	11	7
Heidy	3	2
Mayovky a Verneovky	10	6
Robinson Crusoe	7	4
Neználek	6	4
Děti z Bullerbynu	6	4
Babička	5	3

Malý Bobeš	4	2
Hoši od Bobří řeky	4	2
Dášenska	4	2
Kája Mařík	4	2
Pohádky bratří Grimmů	3	2
Rumcajs	3	2
Tarzan	3	2
O pejskovi a kočičce	3	2
Malý princ	3	2
Ferda Mravenec	3	2
Kocour Modroočko	3	2
Lovci mamutů	3	2
Broučci	2	1
Když jsem potkal anděla	2	1
Pohádky B. Němcové	2	1
Říkali mi Leni	2	1
Bylo nás pět	2	1
Robinsonka	2	1
Staré řecké báje a pověsti	2	1

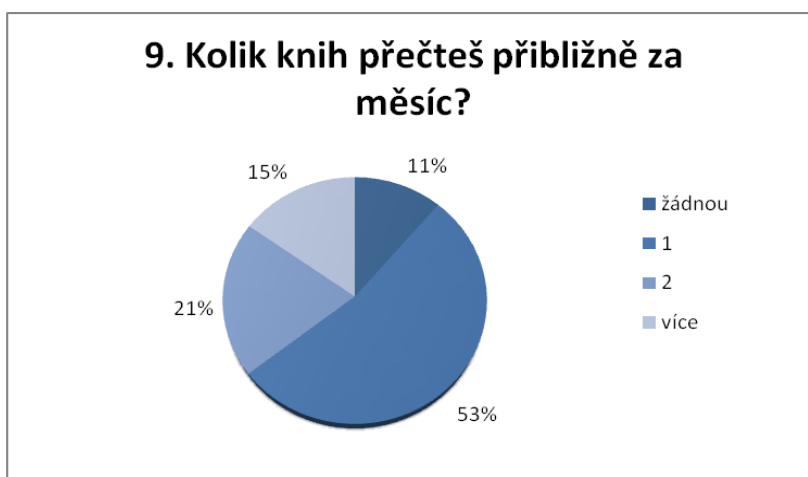
V zajetí Vikingů	1	1
Mikeš	1	1
O letadélku Káněti	1	1
Bílý Tesák	1	1
Kamarádi	1	1
Kubula a Kuba Kubikula	1	1
Dr. Bolítko	1	1
Staré pověsti české	1	1
Zlatá rybka	1	1
Klabzubova jedenáctka	1	1
Alenka v říši divů	1	1
Ezopovy bajky	1	1
Mach a Šebestová	1	1
Pipi, dlouhá punčocha	1	1
Lovci mamutů	1	1
Pohádky K. J. Erbena	1	1
Metráček	1	1
Bella a Sebastian	1	1
Eliška a táta král	1	1

V otázce číslo 8 tabulka ukazuje, zda děti ví, jaké knihy četli rodiče, když byli staří jako oni. Vypovídá to o tom, jestli si rodiče doma s dětmi o knihách povídají. Jestliže ano, děti pak sahají na doporučení rodičů i po knihách z jejich dětství.

Žádnou knihu, kterou rodiče četli, nezná 28 % dotazovaných. Domnívám se ale, že 72 %, kteří naopak knihy z dětství rodičů znají, dokazuje, že většina rodičů těchto respondentů se svými dětmi knihy řeší, hovoří o nich. V některých případech oblíbených a přečtených knih se objevily i knihy, které si děti vybraly pro svoji četbu, protože je předtím četli jejich rodiče.

Nejčastěji uvedenou knihou je Honzíkova cesta 7 %, Mayovky a Verneovky uvedlo 6 % respondentů, Neználek a Děti z Bullerbynu 4 %, Babičku uvedla 3 % respondentů.

Otázka č. 9 – Kolik knih přečteš přibližně za měsíc?

Graf 5 - knihy přečtené za měsíc 1

Otázka č. 9 ukazuje, kolik knih děti za jeden měsíc přečtou. Bylo možné vybrat z více odpovědí. Více než polovina, tedy 53 % respondentů uvedlo, že za měsíc přečte 1 knihu, 21 % respondentů přečte 2 knihy za měsíc a 15 % respondentů uvedlo, že za jeden měsíc přečte dokonce i více než dvě knihy. Bohužel 11 % dotazovaných pak nepřečte za měsíc ani jednu knihu. Je překvapivé, kolik dětí přečte za měsíc více než jednu knihu. Rovněž bylo zjištěno, že starší žáci čtou více, než ti mladší.

Otázka č. 10 – Kde nejčastěji získáváš knihy ke čtení?

Tabulka 11 - kde získávám knihy ke čtení

Místo	Četnost	%
Doma.	94	51
V knihovně.	53	29
V knihkupectví.	25	14
Jinde.	7	4
U kamaráda/kamarádky.	5	3
V antikvariátu.	1	1

Otázka č. 11 ukazuje, kde čtenáři nejčastěji získávají knihy ke čtení. Zda podněty k četbě vycházejí spíše z rodinného prostředí, výměnou mezi kamarády nebo z knihovny.

Děti nejčastěji získávají knihy doma nebo v knihovně. Několik z nich i samo, či s rodiči zavítá do knihkupectví, kde knihu koupí. Žáci, kteří nevybrali ani jednu z nabízených odpovědí uvedli, že knihy získávají objednávkou z katalogů, z Fragmentu, jako dárek k narozeninám nebo v jiném obchodě, než je knihkupectví.

Otázka č. 11 – Jak často chodíš do veřejné knihovny?

Tabulka 12 - návštěva knihovny

Časový úsek	Četnost	%
1 – 2x měsíčně.	62	41
1 – 2x za půl roku.	38	25

Nechodím tam vůbec.	28	18
Byl/a jsem tam jednou.	13	9
1 – 2x týdně.	11	7

Knihovnu 1 – 2x měsíčně navštěvuje 41 % dotazovaných. Cože je překvapivé. Je to ale myslím i proto, že dotazníkové šetření probíhalo ve městech, nikoliv na vesnici. Tabulka č. 11 dokazuje, že 29 % dětí získává knihu ke čtení právě v knihovně a 25 % oslovených chodí do knihovny 1 – 2x za půl roku. Každý týden zavítá do knihovny 7 % dětí. Bohužel ale i počet respondentů, kteří do knihovny vůbec nechodí, je poměrně vysoký, a to 18 %.

Otázka č. 12 – Jaký druh knih čteš nejraději?

Tabulka 13 - nejoblíbenější žánr

Žánr	Četnost	%
Fantastické příběhy	125	17
Komiksy	91	12
Příběhy o přírodě a zvířatech	83	11
Dívčí romány	80	11
Příběhy s dětským hrdinou	74	10
Poezie – básně	63	8
Pohádky	52	7
Encyklopedie a naučné knihy	50	7

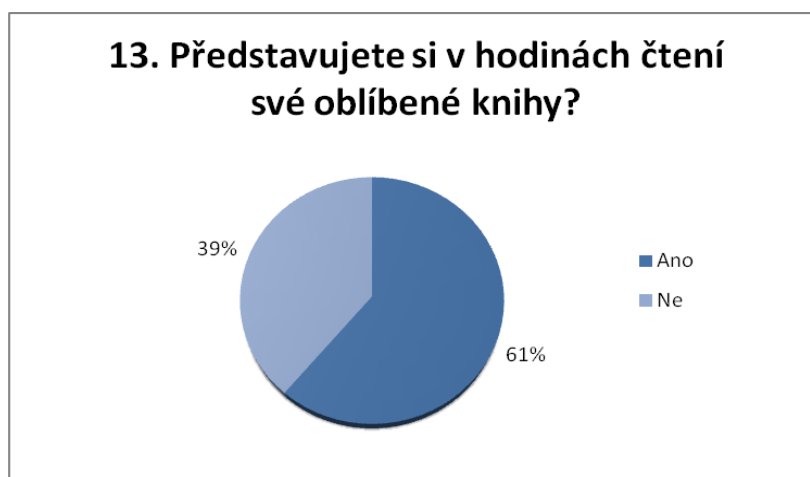
Dobrodružné příběhy	44	6
Knihy o sportu	41	5
Legendy a pověsti	29	4
Bajky	18	2

V otázce č. 12 dotazovaní vybírali 5 různých žánrů z nabízených možností.

V uvedené tabulce vidíme, že u vybraných respondentů se největší oblibě, 17 % oslovených, těší fantastické příběhy. Komiks je nejoblíbenější žánr u 12 % respondentů. Dívčí romány a knihy o sportu upřednostňuje 11 % dotazovaných, 10 % respondentů volí příběhy s dětským hrdinou. Nejmenší oblibě se těší legendy a pověsti a také bajky.

Žáci mladšího školního věku nejvíce inklinují právě k próze s dětským hrdinou, díky níž se s ním mohou ztotožnit, pomocí něj mohou zažívat různé situace a někdy jim kniha může pomoci vyřešit jejich problémy. Stejně tak komiks je velice oblíbený.

Otázka č. 13 – Představujete si v hodinách čtení své oblíbené knihy?

Graf 6 - knihy a škola 1

V otázce číslo 13 bylo očekáváno, že téměř 100 % respondentů odpoví kladně, tak, že si knihy ve škole představují. Myslím si totiž, že právě učitel má v hodinách českého

jazyka velkou moc a prostor pro nabídnutí atraktivních knih tak, aby žáci měli chuť si knihu přečíst. Bylo tedy překvapivé, že 39 % respondentů odpovědělo záporně. Naopak 61 % žákům jsou knihy ve školách určitou formou představovány.

Otázka č. 14 – Kolik asi tak vlastníš knih?

Tabulka 14 - počet vlastních knih

Počet knih	Četnost	%
21 – 50	50	33
11 – 20	37	24
51 – 100	29	19
101 – a více	24	16
0 – 10	12	8

Tabulka ukazuje počet knih, které dotazovaní vlastní. Vlastníkem 21 – 50 knih je 33 % respondentů, 24 % dotazovaných má pak doma 11 – 20 knih, 19 % zúčastněných má v domácí knihovně 51 – 100 knih. Víc, než 100 knih vlastní dokonce 16 % respondentů.

Otázka č. 15 – Jaké je tvé nejoblíbenější místo při čtení?

Tabulka 15 - oblíbené místo na čtení

Místo	Četnost	%
V posteli.	117	31
Doma.	96	25
V křesle.	59	16
Zahrada.	38	8

V autě.	13	3
Ve škole.	13	3
Jinde.	13	3
Ve vaně.	12	3
Ve vlaku.	10	3
Park.	8	2
Knihovna.	7	2
Ve čtenářském kroužku.	0	0
Knihkupectví.	0	0

Z otázky č. 15 je zřejmé, jaká místa pro čtení jsou pro respondenty nejpříjemnější. Respondenti vybírali z několika možných odpovědí.

V pohodlí postele čte nejraději 31 % dotazovaných, 25 % dotazovaných pak kdekoliv doma a 16 % dotazovaných dává při čtení přednost křeslu. Na zahradě svůj čas s knihou tráví 8 % dotázaných. Děti při čtení knihy potřebují pohodlí, což se dá uplatnit i ve škole. Myslím, že není potřeba v hodinách čtení vždy děti nutit sedět v lavicích.

Další místa, která děti vyhledávají při čtení: u babičky, sedací vak, domeček, trampolína, u televize, toaleta, gauč, u stolu.

Otázka č. 16 – Nejčastěji čtu knihy na doporučení

Tabulka 16 - kdo mi doporučuje knihy

Kdo knihu doporučí.	Četnost	%
Rodiče.	87	47

Kamarád.	31	17
Někdo další.	26	14
Prarodiče.	15	8
Sourozenci.	12	6
Učitel.	10	5
Spolužák.	4	2

Tabulka č. 16 vidíme, na koho děti dají, pokud si vybírají knihu ke čtení. Na rodiče dá při výběru knihy 47 % respondentů, 17 % pak na doporučení kamaráda. Pouhých 5 % dotazovaných dá na radu učitele, 2 % pak na doporučení od kamaráda, což je překvapivé.

Dotazovaní žáci vybírali z více možností. Na radu někoho dalšího dá 14 % respondentů (nejčastěji děti spoléhají na vlastní úsudek nebo prosí o pomoc knihovnici).

Otázka č. 17 – Kdy čtu nejraději?

Tabulka 17 - Kdy čtu nejraději

Čas	Četnost	%
Před spaním.	73	41
Odpoledne.	48	27
Večer.	37	21
Jindy.	14	8
Ráno.	6	3

Otázka č. 17 ověřuje fakt, že děti čtou nejraději v posteli – 41 % dotazovaných čte totiž nejraději před spaním, 27 % dětí má v oblibě odpolední čtení a 21 % žáků čte nejraději až večer. Častou dobou pro čtení se také stává dovolená, nebo když jsou nemocní.

Otázka č. 18 – Knížku si vezmu nejraději, protože

Tabulka 18 - proč čtu

Důvod	Četnost	%
Chci se zabavit.	62	41
Má poutavý děj.	18	12
Rád/a čtu.	18	12
Chci relaxovat.	10	7
Je zajímavá.	9	6
Musím.	8	5
Potřebuji si procvičit čtení.	7	5
Zaujme mě svým vzhledem.	6	4
Zlepšuji si tak slovní zásobu.	6	4
Nevím.	5	3
Pomáhá mi usnout.	3	2

Otázka č. 18 je otevřená, byly tedy vybrány shodné nejčastější odpovědi a tabulka 18 ukazuje, proč děti čtou. Čtením se chce zabavit ve volném čase 41 % dotázaných. Ve volném čase rádo čte a zajímá je poutavý děj knihy 12 % dotázaných. Čtení knihy je formou relaxování pro 7 % respondentů Další důvody: zlepšení slovní zásoby, jsou

do čtení někým nebo něčím nuceni, potřeba procvičení si čtení, 2 % dotázaných kniha a čtení pomáhají lépe usnout.

Otázka č. 19 – O co myslíš, že by přišel člověk, který by v životě nepřečetl ani jednu knihu?

Tabulka 19 - život bez knih

Důvod.	Četnost	%
O znalosti a informace.	55	29
O dobrodružství.	42	22
O rozšíření slovní zásoby.	35	18
Nevím.	22	11
O zábavu.	14	7
O krásné příběhy.	12	6
O nic.	6	3
O radost a zážitek.	4	2
O všechno.	1	1
O dobrou náladu.	1	1

V tabulce 19 vidíme nejčastější názory respondentů na to, o co by podle nich přišel člověk, který by v životě nepřečetl ani jednu knihu. Podle 29 % respondentů by přišel o znalosti a informace, 22 % respondentů si myslí, že takový člověk by přišel o dobrodružství, které může pomocí knihy prožít, 18 % respondentů uvedlo, že by přišel o rozšíření slovní zásoby a 11 % dotázaných neví o ničem, o co by člověk, který nikdy nepřečte knihu, přišel.

Otázka č. 20 – Co máš v knize rád?

Tabulka 20 - oblíbené prvky v knize

Oblíbený prvek	Četnost	%
Hodně ilustrací.	64	20
Když není moc textu na stránce.	54	17
Reálné fotografie.	44	14
Hustě popsané stránky.	35	11
Jiné.	35	11
Hádanky.	34	10
Text psaný velkými písmeny.	33	10
Kontrolní otázky.	18	6
Mapy.	9	3

Velké množství ilustrací v knize upřednostňuje 20 % dotazovaných, 17 % respondentů dává přednost knize, která nemá moc textu na stránce. Reálné fotografie má rádo 14 % respondentů a 10 % dotázaných upřednostňuje velká písmena a hádanky v knize.

Bylo možné vybírat z více odpovědí, a pokud ani jedna nebyla ta pravá, mohli respondenti dopsat svoji variantu toho, co pro ně činí knihu přitažlivou. Objevily se zde tyto důvody: humor, pěkné provedení ilustrací, kniha bez ilustrací, vymyšlený svět a napínavý děj.

Otázka č. 21 – Knížku nejčastěji vezmu do ruky, protože:

Tabulka 21 - proč čtu

Důvod	Četnost	%
Lákají mne nová dobrodružství a příběhy.	62	21
Mám chuť číst.	60	20
Nudím se.	47	16
Potřebuji to do školy.	32	11
Chci se něco nového dozvědět.	24	8
Bych měl/a číst.	22	8
Jsem nemocný/á.	21	7
Chci si odpočinout.	16	5
Je mi smutno.	9	3

Otázka číslo 21 koresponduje s otázkou č. 18, pouze s tím rozdílem, že zde děti měly pevně dané odpovědi, ze kterých vybíraly, zatím co v otázce číslo 18 odpovídaly volně.

Celých 21 % respondentů čte proto, že je lákají nová dobrodružství, 20 % dotazovaných má chuť číst, 16 % respondentů s knihou zahání nudu. Děti, které čtou jen proto, že to potřebují do školy, je 11 %.

Otázka č. 22 – Předčítáš někomu z knih?

Tabulka 22 - předčítání

Předčítání	Četnost	%
Čtu nejraději o samotě.	99	53
Rodičům.	41	22
Sourozenci.	34	18
Prarodičům.	8	4
Kamarádce/kamarádovi.	2	1
Čtu někomu jinému.	2	1

Otázka č. 22 dokazuje, zda dětem vyhovuje hlasité čtení, a jestli se někdo zajímá o to, co čtou a zdali jim někdo při čtení naslouchá. Je to zajímavé ze dvou hledisek – jednak proto, že je velice důležité, aby dítě bylo při hlasitém čtení schopné porozumět textu a dále je důležité, když si dítě o tom co přečte, může s někým promluvit.

Z tabulky je patrné, že více než polovina dětí, celých 53 % čte nejraději o samotě jen pro sebe. Rodičům předčítá 22 % dotázaných, 18 % respondentů čte sourozenci. Prarodičům čtou 4 % dotázaných.

8.6 Shrnutí

Průzkumného šetření se zúčastnilo celkem 152 respondentů, a to dívky (53 %), i chlapci (47 %). Oslovení respondenti byli žáci 3., 4. a 5. ročníku základní školy. Největší podíl oslovených tvořili žáci 4. ročníku (51 %), dále pak žáci 5. ročníku (35 %), v poslední řadě pak žáci 3. ročníku (14 %).

Překvapivé je, že v dnešní době, kdy jsou moderní spíše počítačové hry, play-station apod. čte 87 % dotázaných respondentů rádo a pouze 13 % respondentů dává přednost jiným aktivitám.

Děti sahají po knize rády především proto, že jsou zábavné, rády se vžívají do děje a pomocí knihy tak utíkají před stereotypním životem. Je proto potřeba dětem nabízet knihy, které je zaujmou a budou pomocí nich zažívat různá dobrodružství.

Bylo zjištěno, že pokud rodiče hovoří s dětmi např. o svých knihách z dětství, pak děti často sahají po stejných knihách právě proto, aby viděly, co četli jejich rodiče a zjistily tak, jestli je knihy z dětství rodičů baví nebo nikoliv.

Potvrdilo se, že děti v mladším školním věku mají velmi oblíbený žánr dobrodružné literatury, prózu s dětským hrdinou, komiksy, ale i knihy o sportu nebo encyklopedie. Jako nejoblíbenější knihy vyšly právě knihy, které jsou těchto žánrů. Nabízíme proto dětem knihy, které je baví, zaujmou je a dítě bude mít chuť si knihu přečíst. Knize na atraktivitě přidává hodně ilustrací, pokud není na stránce příliš textu nebo reálné fotografie. Dotazovaní respondenti dají při výběru knihy hodně na její celkové zpracování.

Žáci přečtou průměrně nejčastěji 1 – 2 knihy za měsíc, knihy pak získávají nejčastěji doma nebo v knihovně, kam nejčastěji chodí právě 1 – 2x měsíčně. Koresponduje to s faktem, že s výběrem knihy nejčastěji pomáhají rodiče nebo právě knihovnice.

Nemile mě překvapilo, že 39 % respondentů uvedlo, že si ve škole nepředstavují knihy, které by mohly číst. Domnívám se, že právě učitel může žáka namotivovat k tomu, aby si knihu přečetl.

Nejoblíbenějším místem pro čtení je postel, což koresponduje s časem, kdy dotázaní nejraději čtou, což je večer před spaním. Myslím, že vhodné místo může zpříjemnit prožitek z knihy a příběhu samotného, je proto důležité, aby si dítě hledalo nejen knihy,

které ho svým příběhem zaujmou, ale i místa, kde si budou moci pohodlně a nerušeně snít u čtení.

Děti mladšího školního věku uvádí, že čtou nejraději v tichosti o samotě. Myslím ale, že je velice důležité trénovat i hlasité čtení tak, aby dítě bylo schopno porozumět textu, a následná interpretace. Když už někomu předčítají, tak nejčastěji rodičům nebo sourozencům.

V knize děti spatřují přínos nových informací a znalosti, rozšíření vědomostí, prožívání nových dobrodružství. Čtení jim dělá radost a rozšiřují si tak slovní zábavu. O to všechno by podle nich přišel člověk, který by ve svém životě nepřečetl ani jednu knihu.

Nejoblíbenější knihy respondentů, které uvedli v dotazníkovém šetření, byly ověřeny ve čtyřech knihovnách, které potvrdily, že nejoblíbenější knihou je jednoznačně Deník malého Poseroutky, dále pak Harry Potter a knihy od Thomase Breziny Klub Tygrů a Klub záhad.

9 Nejčastější výpůjčky v dětském oddělení knihovny

Předchozí kapitola, mimo jiné, uvádí i nejoblíbenější knihy dětí mladšího školního věku, žánry, které děti v mladším školním věku čtou. Jednou z otázek bylo také to, jak často navštěvují knihovnu. V další kapitole se proto zaměřuji na nejčastější výpůjčky v dětském oddělení několika knihoven.

9.1 Průzkumné metody

V následující kapitole empirické části práce jsem využila metody volného rozhovoru s knihovnicemi. Osobně jsem navštívila dvě knihovny, do ostatních několika knihoven jsem poslala e-mail, zpět se mi vrátily pouze dvě odpovědi. Cílem mého dotazování bylo zjistit, jaké knihy si nejčastěji půjčují žáci ve 3. – 5. ročníku základní školy v dětském oddělení knihoven.

9.2 Zkoumaný soubor a organizace průzkumu

Pro porovnání některých výsledků dotazníkového šetření jsem navštívila knihovnu v Novém Městě na Moravě a v Poličce, kde mi vedoucí dětského oddělení ochotně sdělily informace, které mě zajímaly, tedy jaké knihy nejčastěji půjčují žáci mladšího školního věku. Obě knihovnice informace věděly bez většího přemýšlení, pro potvrzení svého tvrzení nahlédly do počítačové statistiky nejčastějších výpůjček. Do knihoven v Hradci Králové a Litomyšli jsem zaslala e-mail s žádostí o sdělení informací, které využiji v praktické části diplomové práce. Přišly mi odpovědi na položenou otázku, která se týkala nejčastějších výpůjček s tím, že pokud by bylo třeba doplnit nějaké informace, mohu zavolat nebo znovu napsat, což ale nebylo třeba, protože cíl byl splněn. Zaměřila jsem se na nejčastější výpůjčky u žáků mladšího školního věku a hledala jsem shodnost s dotazníky. Mail jsem zasílala i do dalších knihoven, např. do Žďáru nad Sázavou a Pardubic, z těchto knihoven mi ale neodpověděli.

9.3 Analýza a interpretace dat

Nové Město na Moravě leží v kraji Vysočina a mezi nejčastější výpůjčky zde dlouhodobě patří kniha Deník malého Poseroutky od Jeffa Kinneye. Paní knihovnice také dodává, že půjčené tituly velice ovlivňuje povinná četba nebo akce, které v knihovně často pořádají na podporu rozvoje četby, oblíbené tedy v poslední době jsou i bajky.

Polička leží v Pardubickém kraji, a co do počtu obyvatel je srovnatelná s Novým Městem na Moravě. Zde mezi nejoblíbenější výpůjčky patří Deník malého Poseroutky od Jeffa Kinneye, tedy shodně jako v knihovně v Novém Městě na Moravě. Dále pak knihy Klub tygrů a Klub záhad od oblíbeného spisovatele T. Breziny. Žádaný je stále i Harry Potter. Dívky nejčastěji půjčují knihy se šťastným koncem, nejčastěji ságu knih Anička a, ... od I. Peroutkové.

Litomyšl leží v Pardubickém kraji, můžeme srovnávat s Poličkou i Novým Městem na Moravě. V dětském oddělení knihovny Litomyšl nenastává oproti dvěma předchozím městům velká změna – nejčastějšími výpůjčkami zde jsou Thomas Brezina a jeho Klub tygrů, Klub záhad. Harry Potter od J. K. Rowlingové, dále pak Deník malého Poseroutky od Kinneyho.

Knihy, které se doposud v předchozích knihovnách ani dotaznicích neobjevily, jsou: Můj milý deníček od Jima Bentona, Hraničářův učeň od Flanagana.

Dívky nejčastěji půjčují obdobnou literaturu jako v předchozích dvou knihovnách: Anička od Peroutkové. Objevily se zde i další tituly, které byly zmíněny v dotazníkovém průzkumu – Malá baletka nebo Deník mimoňky.

Děti zde půjčují i knihu Karlík a továrna na čokoládu od Roalda Dahla.

Dětské oddělení v Hradci Králové ve Wonkově ulici - paní knihovnice mi e-mailem sdělila, že ač už prvotní vlna opadla stále je nejčastěji půjčovaným titulem kniha Deník malého poseroutky od Kinneye. Dále pak Deník malé Mimoňky. Velký boom v poslední době zažívá kniha Minecraft, i ta se v dotazníkovém šetření objevila. Oblíbeným titulem zůstává i Harry Potter od Rowlingové.

Dívky ve 3. třídě sahají nejčastěji po knihách s dobrým koncem, hlavně příběhy o zvířatech.

Zde se velké oblibě těší i komiksové příběhy – v Hradci Králové děti nejčastěji půjčují Simpsonovi.

Pro lepší přehlednost jsou nejčastější výpůjčky jednotlivých knihoven podle pohlaví rozděleny do tabulky.

Tabulka 23 - nejčastější výpůjčky

Město, kde se knihovna nachází.	Nejčastější výpůjčky:	
	Dívky	Chlapci
Nové Město na Moravě	Deník malého poseroutky	
Polička	Anička a, ...	Deník malého poseroutky Klub tygrů Harry Potter
Litomyšl	Anička a, ... Malá baletka	Deník malého poseroutky Klub tygrů Harry Potter
Hradec Králové	Deník Mimoňky Příběhy o zvířatech a příběhy s dobrým koncem	Harry Potter Deník malého Poseroutky Minecraft

9.4 Shrnutí

Téměř všechny knihy, které si žáci nejčastěji půjčují, se objevily i v dotazníkovém šetření jako nejoblíbenější knihy respondentů. Žáci nejraději čtou Deník malého poseroutky, což jsem ověřila v kapitole, která bude následovat, kdy jsme s touto knihou pracovali v 5. třídě. Stejně tak je velice oblíbený Harry Potter, kterého mnoho žáků zná i díky filmovému zpracování. Tuto knihu jsem vybrala pro dvouhodinový blok do 4. třídy.

Co se týká oblíbených žánrů, ani zde nenastalo žádné překvapení. U dívek v mladším školním věku vedou příběhy s dobrým koncem a příběhy o zvířatech. U chlapců naopak vede dobrodružná literatura.

10 Práce s oblíbenou knihou na 1. stupni základní školy

Třetí oblast empirické části práce se zabývá praktickými činnostmi s knihou na 1. stupni základní školy. Vytvořila jsem šest bloků v rozsahu 2 x 45 minut. Vždy dva bloky byly realizovány ve 3., 4. i 5. ročníku a pokusila jsem se zjistit, zda žáci knihy znají, zda je baví s knihou pracovat a jaké metody práce jim nejvíce vyhovují. Zajímalo mě, jak vnímají práci s knihou, jestli jsou zvědaví, jak kniha pokračuje dál natolik, aby měly chuť si ji v knihovně půjčit a přečíst. Kapitola se tedy zaměřuje na praktické činnosti ve výuce.

10.1 Cíle průzkumného šetření

Hlavním cílem průzkumného šetření je představit knihu tak, aby mělo dítě chuť si ji přečíst.

V rámci hodiny pak byly stanoveny dílčí cíle, a to:

- žák čte s porozuměním,
- žák reprodukuje přečtený text,
- formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby,
- tvoří vlastní literární text podle svých schopností a znalostí,
- využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskuzi, respektuje ostatní.

10.2 Zkoumaný soubor

Odučené hodiny probíhaly na II. Základní škole Leandra Čecha v Novém Městě na Moravě. Postupně jsem učila dvakrát ve 3. C, kde je běžně 22 žáků., dále ve 4. B, kde je počet žáků 30 a v 5. C, kterou navštěvuje 20 žáků.

10.3 Vybrané knihy a metody práce

V této kapitole budou popsány vybrané knihy a metody práce, které budou poté konkrétněji popsány v následující kapitole práce.

Výuka ve 3. ročníku

Ve 3. C pracuji jako asistentka pedagoga, třídu dobře znám. Žáci jsou zde velice upovídaní, poměrně nesoustředění. Žáci nejsou zvyklí pracovat ve skupinách. Běžný počet žáků je 20. Pro první hodinu ve 3. C jsem vybrala knihu Dášenska od Karla Čapka a předpokládala jsem, že knihu budou znát všichni žáci.

Po rozdělení žáků do skupin jsem jako motivaci využila dopis, který napsala pro děti Dášenska. Následovala krátká prezentace o Karlu Čapkovi. Potom žáci obdrželi rozstříhaný text a měli za úkol ho složit, ten jsme si posléze společně přečetli. Pozornost žáků jsem ověřila pracovními listy. Každá skupina měla také za úkol vymyslet pohádku pro Dášenku a přečíst ji.

Druhou hodinu ve 3. C jsem věnovala své oblíbené knize Děti z Bullerbynu od Astrid Lindgrenové. Žáci v současné době tuto knihu čtou jako povinnou četbu, takže ji znají. Pro úvodní motivaci jsem vybrala hru „Hádej, kdo jsem?“. Pátrali jsme společně po autorce knihy. Následně jsem žákům autorku představila v krátké prezentaci. Poté si žáci vzali knihu a měli za úkol si samostatně přečíst jednu kapitolu a vyplnit pracovní list, abych ověřila správnost čtení s porozuměním. Pracovní list jsme společně zkontrolovali. Jako poslední metodu práce jsem zvolila volné psaní, kdy jsem ponechala otevřený konec u kapitoly, kterou žáci četli a ten měli žáci za úkol dokončit. Našli se zde vydařené příběhy, které žáci vymysleli.

Výuka ve 4. ročníku

Další třída, se kterou jsem pracovala, byla 4. B, a co do počtu žáků je to velká třída, kdy běžný počet žáků je 30. Třidu blíže neznám, ale z informací od paní učitelky vím, že žáci jsou zvyklí pracovat ve skupinách. Jako první knihu pro tuto třídu jsem vybrala Pipi Dlouhou Punčochu od mé oblíbené autorky Astrid Lindgrenové, kdy jsem na úvod zvolila, stejně jako ve 3. ročníku, hru „Hádej, kdo jsem“. Společně jsme pátrali po autorce, kterou jsem následně žákům v krátké prezentaci představila. Na rozdíl od 3. třídy zde autorku vypátraly všechny skupiny. Žáci pracovali ve skupinách, kde měli za úkol složit si text, který jsme společně přečetli. Pro ověření pozornosti četby jsem jako následující činnost zvolila pracovní list. Na konci hodiny, kdy se žáci s Pipi seznámili, měli za úkol ji namalovat a vytvořit kolem ní myšlenkovou mapu, která by co nejvíce Pipi vystihovala.

Ve druhém bloku jsme se pak věnovali knize od autorky J. K. Rowlingové – Harry Potter a kámen mudrců. Žáky jsem nechala opět pracovat ve skupinách, kdy jsem jako motivaci přečetla názvy kolejí žáků z Bradavic. Žáci hned poznali o jakou knihu se jedná a měli za úkol vymyslet si vlastní název skupiny jako by studovali v Bradavicích. Následně jsem jim předčítala z knihy, kdy se žáci mohli uvolnit, posadit jak je jim pohodlné, lehnout si. Poté jsme společně o ukázce diskutovali. Pokračovali jsme dalším textem, který jsme přečetli společně. Správnost čtení jsem opět ověřila pracovními listy.

Na konci hodiny žáci měli za úkol namalovat, jaké zvíře by zvolili, kdyby jeli studovat do Bradavic a odůvodnit své rozhodnutí.

Výuka v 5. ročníku

Poslední třída, kterou jsem ve dvou blocích navštívila se dvěma různými knihami, byla 5. C. Třidu navštěvuje 20 žáků. Děti jsou zvyklé pracovat ve skupinách, což jsem se dozvěděla od paní učitelky, protože blíže tuto třídu neznám. V první hodině jsme se věnovali knize Malý poseroutka od Jeffa Keneyeho. Jak je již patrné z předchozích dvou kapitol je to velice oblíbená kniha, což se při práci potvrdilo. Jako motivaci jsem zvolila křížovku, která byla nakreslená na tabuli, žákům jsem pokládala otázky a společně jsme ji vyplnili. Tajenkou byl „deník“. Žáci ihned poznali, že se pravděpodobně jedná o knihu Deník malého poseroutky. Následovala diskuze o denících jako takových. Výchozí texty byly různé, žáci si mohli zvolit ukázkou, jaká se jim líbila a přečíst si ji kdekoliv ve třídě tak, aby jim to bylo pohodlné. Následně měli za úkol napsat, zda postava Grega zažila v úryvku něco, co mu bylo příjemné nebo naopak nepříjemné a popsat, jak by se v dané situaci cítili oni. Tato metoda volného psaní pro žáky nebyla vůbec jednoduchá. Naopak při poslední aktivitě, kdy měli namalovat komiks, který by ostatním spolužákům nechal nahlédnout do jejich úryvku, byli všichni žáci ve svém živlu a tato aktivita je velice bavila.

Pro práci ve druhé hodině jsem zvolila knihu od Thomase Breziny – Klub záhad. Na úvod hodiny jsem zařadila křížovku, kdy tajenkou byla „dobrodružná literatura“, u které jsme si řekli základní znaky. Žáci mi sdělili, jaké dobrodružné knihy kdy četli. Následně žáci pracovali ve skupinách, kdy každá skupina dostala indicie, které jim měli pomoci knihu odhalit. Poté jsme společně přečetli text, který měl otevřený konec, který měli žáci za úkol ve skupině vymyslet a následně přečíst. Tuto metodu jsem použila i ve 3. ročníku, kdy žáci vymýšleli konec každý sám. Překvapivě lépe se tohoto úkolu zhostili právě mladší žáci. Na závěr žáci samostatně vypracovali pracovní list pro ověření čtenářských dovedností.

10.4 Výuka s vybranými oblíbenými knihami žáků

Příprava 1

Škola: II. Základní škola Leandra Čecha Nové Město na Moravě

Třída: 3. C

Počet žáků: 18

Pomůcky: barevné kartičky, interaktivní tabule, prezentace o Karlu Čapkovi, rozstříhaný text pro každou skupinu, kniha Dášenska do dvojic, pracovní list, sešit

Místo: třída

Cíl hodiny: Žák čte s porozuměním. Žák reprodukuje přečtený text, formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, tvoří vlastní literární text podle svých schopností a znalostí, využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskusi, respektuje ostatní

Téma: Karel Čapek - Dášenska

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, pracovní, k učení

ČAS	OBSAH UČIVA, METODICKÉ POSTUPY, GRAFICKÝ ZÁZNAM	POZNÁMKY, POMŮCKY
3 minuty	Rozdělení do skupin - 5 vedoucích, kteří mají svůj tým barevně označený, ostatní žáci si vytáhnou kartičku a dle příslušné karty se zařadí do týmu.	barevné kartičky
10 minut	Dopis (motivace) - každá skupina dostane dopis v obálce (píše ho Dášenska). Děti mají za úkol poznat, kdo jim dopis píše, o jakou knihu se jedná, případně	dopis do každé skupinky, kniha Dášenska

	kdo ji napsal.	
10 min	<p>Prezentace Karel Čapek - učitel klade otázky: <i>„Znáte děti Karla Čapka?“</i> <i>„Co o něm víte?“</i> <i>„Možná znáte i jeho bratra, víte, kdo to byl?“</i></p> <p>Následně krátká prezentace o Karlu Čapkovi, žáci si zapíší základní informace do sešitu čtení.</p>	prezentace o Karlu Čapkovi, sešit čtení, interaktivní tabule
10 minut	<p>Slož text - Žáci dostanou do každé skupiny další obálku, kde bude rozstříhaný text - mají za úkol poskládat ho tak, jak si myslí, že jde správně za sebou.</p> <p>Jakmile text složí, společně si ho přečteme.</p>	rozstříhaná ukázka z knihy Dášenska v obálce
15 minut	<p>Pracovní list - ten je pro jednotlivce, žáci ho samostatně vyplní.</p> <p>Pracovní listy vyberu a dětem orientačně oznámkuji.</p>	pracovní list pro každého žáka
25 minut	<p>Pohádka - Ptám se žáků: <i>„Děti, víte, že v knize Dášenska jsou pohádky určené přímo pro ni? Aby v klidu seděla? Já Vám teď jednu přečtu, tak se pohodlně posad'te</i></p>	knihy Dášenska

	<i>a poslouchajte.</i> “ Učitel přečte pohádku. Úkol: Ve skupince mají žáci za úkol vymyslet vlastní pohádku pro Dášenu, aby v klidu seděla a prezentovat, jak si samy zvolí.	
20 minut	Prezentace pohádky - žáci mají za úkol přečíst/zdramatizovat pohádku pro Dášenu.	

Ve třídě, kterou dobře znám (3. C) mne zajímalo, jak si s aktivitami, na které nejsou zvyklí, poradí. Je to třída velice upovídaná, často nepracují ve skupinách, neposlouchají zadání, poté neví, co mají dělat. Pro naši první hodinu jsem vybrala knihu Dášenu, která v dotazníkovém šetření vyšla jako jedna z nejoblíbenějších knih u dívek ve 3. ročníku. Tato kniha rovněž získala v roce 2009 přední příčku v soutěži Kniha mého srdce. Při závěrečném hodnocení mě překvapilo, že někteří žáci tuto knihu z dřívějšíka vůbec neznali.

Pomocí barevných kartiček, které si žáci vylosovali, utvořili skupiny. Pracovali jsme v celkovém počtu 18 žáků. Jako motivaci jsem využila dopis, který přišel každé skupině. Byl od Dášeny, což ale nikde nebylo napsáno a žáci měli za úkol poznat, kdo jim dopis píše, což vedlo k odhalení knihy, které jsme se v našem prvním bloku věnovali. Po přečtení dopisu na první pokus odhalila knihu pouze jedna skupina správně, ostatním to velmi dlouho trvalo, spíše hádali. Dvě skupinky na Dášenu pak vůbec nepřišly.

Následovala krátká prezentace o Karlu Čapkovi, která byla promítána na interaktivní tabuli. Žáci si zapsali několik informací do sešitu.

Další aktivitou pro skupiny byl rozstříhaný text, který měli za úkol složit tak, jak po sobě následuje. Žáci měli velký problém s tímto úkolem. Nejrychleji se povedla práce skupině, kde byli pouze dva chlapci a nikdo jiný. Následně se povedlo splnit úkol

i ostatním skupinám, s jedinou výjimkou. Tentokrát si s úkolem neporadila skupina, která v předchozí aktivitě excelovala.

Následně jsme si vybraný úryvek z knihy přečetli společně. Žákům jsem ho pak nechala k dispozici po celou dobu, kdy pracovali s pracovním listem, aby do něj mohli kdykoliv nahlédnout.

Jednotlivci vypracovávali pracovní list, který jim byl oznámkován pro zpětnou vazbu. Někteří žáci si poradili s listem obstojně, jiní bohužel ne. Po celou dobu této aktivity u sebe žáci měli text, ze kterého pracovní list vycházel, bohužel dětem se nechtělo informace v textu hledat, s některými cvičeními si nevěděly rady, ač jim vše bylo důsledně vysvětleno. Pracovní list jim nakonec zabral daleko více času, než jsem odhadovala a potvrdilo se mi, že je pro žáky obtížné číst tak, aby porozuměli všem informacím a uměli v textu hledat. Všimla jsem si, že žáci mají problém přečíst i zadání tak, aby mu porozuměli.

Knihy Dášenska také obsahuje pohádky pro Dášenku, aby v klidu seděla. Jednu z nich jsem vybrala a přečetla. Žáci měli za úkol vymyslet svoji vlastní pohádku pro Dášenku. Všechny skupiny mě překvapily a tuto aktivitu zvládly na výbornou. Na závěr hodiny jsme vyslechli krásné příběhy.

Pouze jedna skupina měla problém ve spolupráci a komunikaci. Milým překvapením pro mě bylo, že žáci aktivity zvládali, poradili si s nimi i týmově se snažili dosáhnout co nejlepších výsledků.

K reflexi ze strany žáků jsem využila krátký dotazník, který obsahoval otázky, a to:

1) Smajlíkem vyjádři, jak se ti hodina líbila?

☺ (super), (normální hodina), ☹ (hrůza)

2) Znal jsi tuto knihu z dřívějšíka?

ano x ne

3) Máš chuť si knihu přečíst?

ano x ne x četl/a jsem ji

4) Která aktivita Tě nejvíce zaujala? (napíš)

Za super hodinu těchto 90 minut považuje 13 žáků, 5 žákům hodina přišla jako normální.

Knihu z dřívějška zná 13 žáků, 5 žáků o této knize dosud neslyšelo.

Knihu má chuť přečíst 13 žáků, 4 žáci o přečtení Dášanky zájem nemají. 1 žák knihu již četl.

Nejvíce žáků bavila aktivita, kdy měly za úkol vymyslet pohádku pro Dášenku - 7 žáků. Samotné čtení bavilo 5 dětí. Skládání textu nejvíce oslovilo 3 žáky. Pracovní list bavil pouze 2 žáky a prezentace o Karlu Čapkovi 1 žáka.

Bylo překvapivé, že 5 žáků o této knize dosud vůbec neslyšelo, protože u Čapkovy Dášanky jsem čekala, že tuto knihu budou znát všichni. Potvrdilo se, že žáci rádi vymýšlejí vlastní příběhy, nejoblíbenější aktivitou byla zvolena pohádka pro Dášenku. Pro žáky bylo obtížné číst s porozuměním a orientace v textu také není na velké úrovni, což se projevilo při práci na pracovním listu.

Obr. 1 - Žáci ve 3. C

Obr. 2 - Žáci ve 3. C

Obr. 3 - Žáci ve 3. C

Příprava 2

Škola: II. Základní škola Leandra Čecha Nové Město na Moravě

Třída: 3. C

Počet žáků: 19

Pomůcky: nápovědy, prezentace Astrid Lindgrenová, interaktivní tabule, kniha Děti z Bullerbynu, pracovní list,

Místo: třída

Cíl hodiny: Žák čte s porozuměním. Žák reprodukuje přečtený text, formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, tvoří vlastní literární text podle svých schopností

a znalostí, využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskusi, respektuje ostatní.

Téma: Astrid Lindgrenová – Děti z Bullerbynu

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, pracovní, k učení

ČAS	OBSAH UČIVA, METODICKÉ POSTUPY, GRAFICKÝ ZÁZNAM	POZNÁMKY, POMŮCKY
10 minut	<p>Pátráme po autorce - Hádej kdo jsem? Knihu, kterou si dnes představíme, napsala autorka a my máme za úkol přijít na to, kdo to je... Čtu postupně nápovědy, které mám k dispozici - skupina, která už jméno autorky zná, jej napíše na papír a donese učiteli. Dozvíme se tedy, že autorkou je A. Lindgrenová</p>	nápovědy
10 minut	<p>Krátká prezentace o A. Lindgrenové - seznámení s autorkou, krátký zápis do sešitu.</p>	sešit, prezentace, interaktivní tabule
30 minut	<p>Pracovní list - žákům vysvětlím zadání pracovního listu, poté ho rozdám. Žáci mají za úkol si kapitolu, které se pracovní list týkal, samy najít, přečíst a pracovní list</p>	kniha, pracovní list

	vyplnit. Knihu mají po celou dobu práce k dispozici.	
40 minut	Dokonči kapitolu - Společně čteme další kapitolu - nedočteme, necháme otevřený konec. Žáci mají za úkol vymyslet ve skupině pokračování příběhu. Následně skupiny přečtou nahlas.	knihy, papír

Po týdnu následovala druhá 90 minutová hodina ve 3. C. Na rozdíl od první hodiny jsem se rozhodla, že žáci budou pracovat jako jednotlivci, nikoliv ve skupinách.

Pro práci jsem vybrala knihu Děti z Bullerbynu, od Astrid Lindgrenové. Žáci knihu dobře znají, od září ji společně čtou v hodinách českého jazyka. Kniha Děti z Bullerbynu byla v dotazníkovém šetření uvedena jako jedna z nejoblíbenějších knih u dívek v 5. ročníku. Kniha také v roce 2009 získala v soutěži Kniha mého srdce ocenění.

První aktivita, kterou jsem vybrala, byla hra „Hádej, kdo jsem?“ Žákům jsem četla nápovědy, které odkrývaly život A. Lindgrenové, kdo z žáků věděl, o kterou autorku by se mohlo jednat, napsal jméno autorky na papír, zvedl ruku a já zkontrolovala, zda napsali správný typ, či nikoliv. Bylo překvapivé, že většina žáků velice rychle poznala, o jakou autorku se jedná.

Následovala krátká prezentace o Astrid Lindgrenové, která byla promítána na interaktivní tabuli. Žáci si zapsali do sešitu několik informací a společně jsme diskutovali o knihách, které znají od této autorky.

Nejprve jsem žákům vysvětlila zadání pracovního listu, poté jsem ho rozdala. Žáci měli za úkol kapitolu, které se pracovní list týkal sami najít, přečíst a pracovní list vyplnit.

Knihu měli po celou dobu práce k dispozici. Tentokrát si s listem poradili lépe, než v předchozí hodině, která se věnovala knize Dášenska.

Následně jsme společně přečetli část kapitoly o Velikém nečase. Záměrně jsem ukončila čtení dříve tak, aby nebylo patrné, jak kapitola skončí a děti si zahrály na spisovatele. Měly za úkol napsat, jak podle nich příběh dopadne a dokončit ho. Ve zbytku hodiny jsme vyslechli konce, které děti vymyslely. Tato aktivita je bavila a vymyslely pěkné příběhy. Následně jsem jim přečetla konec tak, jak ho napsala Astrid Lindgrenová.

Žáci pracovali se zaujetím, ke zhodnocení hodiny jsem opět zvolila dotazník jako v předcházejícím 90 minutovém bloku.

1) Smajlíkem vyjádři, jak se ti hodina líbila?

☺ (super), (normální hodina), ☹ (hrůza)

2) Znal jsi tuto knihu z dřívějšíka?

ano x ne

3) Máš chuť si knihu přečíst?

ano x ne x četl/a jsem ji

4) Která aktivita Tě nejvíce zaujala? (napiš)

Za super hodinu považovalo tuto dvouhodinovku 18 dětí. Jako normální hodinu označil těchto 90 minut 1 žák.

Tuto knihu znalo ještě před tím, než ji začali číst jako povinnou četbu, 14 žáků, 5 žáků o knize do té doby vůbec neslyšelo

Knihu dočíst má chuť 17 žáků, pouze 2 žáci by knihu už raději vůbec nečetli

Největší úspěch měla u žáků aktivita, kdy měli napsat vlastní konec k příběhu, tato aktivita nejvíce zaujala 8 žáků. Pracovní list nejvíce zaujal 5 žáků. Celý 90 minutový blok, tedy všechny aktivity bavily stejně 3 žáky. Čtení z knihy bavilo 2 žáky. Našel se i 1 žák, kterého z tohoto bloku nebavilo vůbec nic.

Žáci jsou kreativní, není pro mě překvapením, že je nejvíc bavilo opět volné psaní, kdy mohli zapojit svoji fantazii a vymyslet si vlastní konec příběhu, který následně prezentovali. Lépe pracovali s textem, podle kterého měli vypracovat pracovní list.

Obr. 4 - Žáci ve 3. C

Obr. 5 - Žáci ve 3. C

Obr. 6 - Žáci ve 3. C

Příprava 3

Škola: II. Základní škola Leandra Čecha Nové Město na Moravě

Třída: 4. C

Počet žáků: 27

Pomůcky: barevné kartičky, nápovědy k aktivitě „Pátrání po spisovatelce“, interaktivní tabule, tabule, rozstříhaný text do skupin, text pro jednotlivce, pracovní list, kniha Pipi Dlouhá Punčocha

Místo: třída

Téma: Pipi Dlouhá Punčocha

Cíl hodiny: Žák čte s porozuměním. Žák reprodukuje přečtený text, formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, tvoří vlastní literární text podle svých schopností a znalostí, využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskusi, respektuje ostatní

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, pracovní, k učení

ČAS	OBSAH UČIVA, METODICKÉ POSTUPY, GRAFICKÝ ZÁZNAM	POZNÁMKY, POMŮCKY
3 minuty	Rozdělení do skupin - 6 vedoucích, kteří mají	barevné kartičky

	svůj tým barevně označený, ostatní žáci si vytáhnou kartičku a podle příslušné barvy karty se zařadí do týmu.	6 skupin po 5 lidech
5 minut	Pátráme po autorce - Hádej, kdo jsem? Kniha, kterou si dnes představíme, napsala autorka a my máme za úkol přijít na to, kdo to je... Čtu postupně nápovědy, které máme k dispozici a skupina, která už jméno autorky zná, jej napíše na papír a donese učiteli. Dozvíme se tedy, že autorkou je A. Lindgrenová	nápovědy
10 minut	Prezentace o A. Lindgrenové – seznámení s autorkou, krátký zápis do sešitu.	učitel se ptá, co děti o této spisovatelce ví, zda znají nějaké její knihy apod.
20 minut	Slož text - do skupiny rozstříhaný text, děti mají za úkol ho složit. Poté dostanou každý svoji kopii, každý sám si text přečte potichu. Poté se učitel ptá, o čem text byl. Pokud je potřeba, čteme ještě jednou společně všichni.	rozstříhaný text text pro každého žáka
20 minut	Pracovní list - každý pracuje sám, poté společná	pracovní list

	kontrola.	
35 minut	Papír A3 - ve skupině, každý sám a nebo dvojice - namalují Pipi a kolem ní napíší slova, která ji vystihují.	

Pro dvě hodiny ve 4. třídě jsem vybrala knihu švédské spisovatelky Astrid Lindgrenové – Pipi Dlouhá Punčocha, kterou napsala v roce 1945. Podle mého názoru je to výjimečná autorka tvorby pro děti a její knihy jsou i v současnosti nadále oblíbené, což dokazuje dotazníkové šetření, které jsem prováděla v předchozí kapitole empirické části.

Cílem této hodiny bylo, aby žáci dokázali reprodukovat přečtený text, využít znalosti z přečteného úryvku k vyplnění pracovního listu, dále pak seznámení se s Astrid Lindgrenovou a její knihou Pipi Dlouhá Punčocha.

Chtěla jsem pomocí tohoto bloku děti zaujmout a vzbudit v nich zvědavost, aby měly chuť si knihu vzít do ruky a přečíst si, jak příběh pokračuje.

Hodina probíhala ve třídě, kde je běžně 30 žáků. 3 žáci chyběli, hodina probíhala v počtu 27 dětí. Žáci jsou zvyklí pracovat ve skupinách, což se projevilo v jejich práci/spolupráci.

Žáky jsem nejdříve pomocí barevných kartiček rozdělila do skupin, následovala první aktivita – „Hádej, kdo jsem?“, která spočívala v tom, že jsem žákům předčítala nápovědy, ve skupině pak měli za úkol napsat jméno autorky. Bylo překvapivé, že 2 skupiny věděly správnou odpověď již po dvou nápovědách, další dvě skupiny po 3 indiciích, 5. skupina zapsala správné jméno hned vzápětí, pouze 6. skupina potřebovala všechny indicie ke správnému řešení.

Následoval zápis do sešitu, kde si zaznamenali informace o Astrid Lindgrenové.

V následující aktivitě měli žáci za úkol poskládat rozstříhaný text – bohužel ne všechny skupiny aktivitu zvládly. Jedna skupina si s textem poradila hladce, další dvě skupiny se

přidaly vzápětí, ale pro 3 skupiny byl úkol téměř neřešitelný, tudíž jsem aktivitu ukončila a správné řešení jsme si společně řekli.

Text jsme si přečetli společně nahlas tak, aby se u čtení žáci vystřídali. Potom žáci měli dostatečný čas na vyřešení pracovního listu, který jsme si společně zkontrolovali.

V mé přípravě byly ještě dvě aktivity – „Zaměň slovo“ a „Namaluj Pipi“, ty jsme ale z časových důvodů nestihli.

Hodinu jsme ukončili prohlédnutím knihy, kterou jsem žákům přinesla na ukázkou, zhodnocením hodiny jak mým k žákům, tak žáků k hodině a knize.

1) Smajlíkem vyjádři, jak se ti hodina líbila?

☺ (super), (normální hodina), ☹ (hrůza)

2) Znal jsi tuto knihu z dřívějšíka?

ano x ne

3) Máš chuť si knihu přečíst?

ano x ne x četl/a jsem ji

4) Která aktivita Tě nejvíce zaujala? (napiš)

Za super hodinu, která je bavila, považuje tuto dvouhodinovku 24 žáků, 3 žáci pak hodnotili hodinu jako normální.

S knihou se již setkala 24 žáků, 3 žáci o této knize dodnes vůbec neslyšeli.

Knihu si přečíst má chuť po této hodině 9 žáků, 7 žáků pak tuto knihu nevyhledá a nepřečte si ji. Knihu přečetlo už 11 žáků.

Všechny aktivity stejně bavily 15 žáků, samotné čtení pak 4 žáky, pracovní list a skládání textu bavilo 3 žáky a pátrání po autorce 2 žáky.

Bylo zajímavé, že více než polovinu žáků bavil celý 90 minutový blok. Následující blok, kdy jsem navštívila tuto třídu podruhé, jeden chlapec přinesl na popud hodiny s Astrid Lindgrenovou knihu o ní, její životopis se sdělením, že k začtení do této knihy ho motivovala hodina s Pipi Dlouhou Punčochou.

Obr. 7 - Žáci ve 4. B

Obr. 8. - Žáci ve 4. B

Obr. 9 - Žáci ve 4. B

Příprava 4

Škola: II. Základní škola Leandra Čecha Nové Město na Moravě

Třída: 4. B

Počet žáků: 27

Pomůcky: barevné kartičky, kniha Harry Potter, text, pracovní list

Místo: třída

Téma: Harry Potter

Cíl hodiny: Žák čte s porozuměním. Žák reprodukuje přečtený text, formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, tvoří vlastní literární text podle svých schopností a znalostí, využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskusi, respektuje ostatní.

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, pracovní, k učení

ČAS	OBSAH UČIVA, METODICKÉ POSTUPY, GRAFICKÝ ZÁZNAM	POZNÁMKY, POMŮCKY
3 minuty	Rozdělení do skupin – 6 vedoucích, kteří mají svůj tým barevně označený, ostatní žáci si vytáhnou kartičku a dle příslušné karty se zařadí do týmu.	barevné kartičky 6 skupin po 5 lidech
20 minut	Žáci jsou rozdělení ve skupinách. Řeknu jim název 4 kolejí z Bradavic, kde studoval Harry Potter - Havraspár, Nebelvír, Mrzimor a Zmijozel - žáci mají za úkol vymyslet název své skupiny tak, jako by byli kolej	

	v Bradavicích. Následně představí své jméno spolužákům a vysvětlí, proč se rozhodli právě pro něj. Napíše větu, sousloví..., tak, aby je to co nejvíce vystihovalo.	
15 minut	Přečtu dětem ukázkou z Harryho Pottera o tom, kam chtěl být přiřazen Harry (do jaké koleje), kam naopak ne... ptám se dětí na důvody. Kdo rozřazoval bradavické děti do kolejí?	kniha Harry Potter a Kámen mudrců
40 minut	Text pro každého, čteme nahlas společně. Pracovní list - pracuje každý sám.	text pro každého prac. list každému
15 minut	Kdybys byl Harry Potter jaké zvíře by sis dovezl do Bradavic a proč? Namaluj.	papír formátu A4, pastelky

V dalších 90 minutách, které jsem strávila ve 4. B, jsem žákům představila knihu Harry Potter a Kámen mudrců. Harry Potter je u žáků mladšího školního věku velmi oblíbený, což jsem poznala hned při první aktivitě. Jakmile jsem řekla názvy kolejí: Nebelvír, Mrzimor, Zmijozel a Havraspár, žáci okamžitě věděli, o jakou knihu se jedná. Mnozí z nich přiznali, že Harryho Pottera znají také z filmů. Celkově se žáci i více hlásili a zapojili do diskuze.

Úvodní aktivitou bylo rozdělení žáků do skupin, pro kterou si následně měli vymyslet své jméno, jako by byli studenty v Bradavicích. Někteří si dokonce dali kouzelnická jména a namalovali svůj vlastní erb. Aktivita žáky bavila.

V následující části hodiny jsem dětem přečetla text, který popisoval, jak Moudrý klobouk zařazoval děti do kolejí, následovala diskuze. Tato aktivita děti bavila, byly hodné a pozorně naslouchaly, lehly si na koberec, pohodlně se usadily. Následně jsme o ukázce diskutovali.

Poté jsme si přečetli další ukázkou z knihy, kdy následně, žáci samostatně vypracovali pracovní list, které jsme společně zkontrolovali. V poslední části hodiny měly děti za úkol nakreslit, jaké zvíře by si do Bradavic přivezly oni a napsat, proč se tak rozhodli. Bylo evidentní, že většina z nich Harryho Pottera velmi dobře zná.

1) Smajlíkem vyjádři, jak se ti hodina líbila?

☺ (super), (normální hodina), ☹ (hrůza)

2) Znal jsi tuto knihu z dřívějška?

ano x ne

3) Máš chuť si knihu přečíst?

ano x ne x četl/a jsem ji

4) Která aktivita Tě nejvíce zaujala? (napiš)

Za super hodinu tento celek označilo 24 žáků, 3 žákům přišla hodina jako normální.

Knihu znalo doposud 25 žáků, pouze 2 žáci knihu vůbec neznali.

Přečíst si knihu má chuť 12 žáků, knihu doposud četlo 5 žáků, 10 žáků nemá o tuto knihu nadále zájem. Dle mého názoru žáci Harryho Pottera znají především díky filmovému zpracování.

Celý blok a všechny aktivity bavily 16 žáků. Čtení a malování bavilo 8 žáků. Pracovní list pak bavil 2 žáky, prvotní práce ve skupině pouze 1 žáka.

V této třídě, i přes velký počet žáků, se mi pracovalo velmi dobře. Žáci jsou schopni pracovat ve skupinách a 16 žáků uvedlo, že je bavilo celý 90 minutový blok. Žáci na práci s knihou nahlíží pozitivně, a 12 žáků má chuť si knihu přečíst.

Obr. 10 - Žáci ve 4. B

Obr. 11 - Žáci ve 4. B

Obr. 12 - Žáci ve 4. B

Příprava 5

Škola: II. Základní škola Leandra Čecha Nové Město na Moravě

Třída: 5. C

Počet žáků: 19

Pomůcky: křížovka, tabule, jakýkoliv text z knih Deník malého poseroutky, sešit, A4 papír

Místo: třída

Téma: Deník malého poseroutky

Cíl hodiny: Žák čte s porozuměním. Žák reprodukuje přečtený text, formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, tvoří vlastní literární text podle svých schopností a znalostí, využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskusi, respektuje ostatní.

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, pracovní, k učení

ČAS	OBSAH UČIVA, METODICKÉ POSTUPY, GRAFICKÝ ZÁZNAM	POZNÁMKY, POMŮCKY
15 minut	Křížovka (motivace) - na tabuli jsem nakreslila křížovku, kterou společně vyluštíme - tajenka „DENÍK“ Povídáme si s dětmi o tom, co je to deník, zda znají knihu, která je psána jako deník. Jestli si píšou nebo je někdy napadlo, že by si mohly psát deník apod. Dostáváme se ke knize Deník malého poseroutky.	křížovka, tabule
15 minut	Žáci si vyberou 1 text, z několika různých textů,	texty

	<p>tzn. každý čte něco jiného. Samostatně čtou - můžou si pro čtení zvolit místo, které je jim maximálně pohodlné.</p>	
25 minut	<p>Žáci si vezmou cvičný sešit, jejich úkolem je napsat, zda postava Grega zažila něco příjemného nebo naopak nepříjemného, napíší zároveň, jak by se v dané situaci asi cítili oni, napíší, jak by mohli postavu opět rozveselit, zpříjemnit jí den. Poté jdeme na koberec a dobrovolníci přečtou, pokud se žádný nenajde, vylosuji pár dětí.</p>	cvičný sešit
20 min	<p>Komiks - Žáci mohou pracovat samostatně a nebo najít někoho, kdo měl stejný text a mohou pracovat spolu. Jejich úkolem je pomocí komiksu reprodukovat text (malůvky, bubliny).</p>	
15 min	<p>Na koberci si ukážeme komiksy - žáci se snaží předvídat, o čem text byl. Žák, který maloval, potom přiblíží, zda ostatní měli pravdu nebo ne.</p>	A4 papír

Pro 90 minutový blok výuky čtení v 5. C jsem vybrala knihu Deník malého poseroutky, která je hitem mezi žáky mladšího školního věku poslední asi dva roky. Tato kniha také získala 1. místo v anketě SUK – čteme všichni. Pracovala jsem s 19 žáky.

Jako motivaci jsem využila jednoduché křížovky, jejíž tajenkou byl „deník“. Povídali jsme si o denících, zda si někdo nějaký deník píše, co pro žáky pojem deník znamená apod. Většině žáků bylo jasné, že se budeme zabývat právě touto knihou. Spoustu žáků také již mělo s knihou zkušenosti.

Výchozí texty byly různé, tedy žáci nečetli všichni stejnou ukázkou, což byl záměr pro další aktivity, které následovaly.

Žáci si texty rozebrali, usadili se do lavic, lehli si na koberec... mohli si pro čtení vybrat místo, které jim je maximálně pohodlné, kde je jim čtení příjemné. Poté měli za úkol zapsat, co hlavní postava zažila příjemného/nepříjemného, jak by postavu rozveselili, jak by jí pomohli. Chtěla jsem po nich, aby napsali také to, jak by se v dané situaci zachovali a cítili oni sami. Podle toho, jak žáci byli rozpačití než začali psát, usuzuji, že tato práce pro ně byla náročná, avšak když se rozepsali, skoro nevěděli, kdy přestat. Některá dílka dobrovolníků jsme si přečetli na koberci.

Další aktivitou bylo tvoření komiksu. Bylo překvapivé, jak se žáci s chutí do práce pustili. U některých bylo vidět, že mají s komiksem zkušenosti. Bohužel 90 minut je málo času, zadala jsem tedy, že žáci mohou dotvořit dobrovolně komiksy ve svém volném čase a dát mi je druhý den. Téměř všichni tak učinili a povedly se jim vydařené komiksové příběhy.

Smajlíkem vyjádři, jak se ti hodina líbila?

☺ (super), (normální hodina), ☹ (hrůza)

1) Znal jsi tuto knihu z dřívějšíka?

ano x ne

2) Máš chuť si knihu přečíst?

ano x ne x četl/a jsem ji

3) Která aktivita Tě nejvíce zaujala? (napíš)

Hodina se líbila všem 19 žákům, kteří ji označili smajlíkem super.

Knihu by si rádo přečetlo 10 dětí, 8 jich již knihu četlo. Knihu přečíst nechce pouze 1 žák.

Jednoznačně nejlepší aktivitou bylo pro děti tvoření komiksu, tuto aktivitu za nejoblíbenější označilo 15 žáků. Čtení jako takové bavilo 3 žáky, křížovka pak 1 žáka.

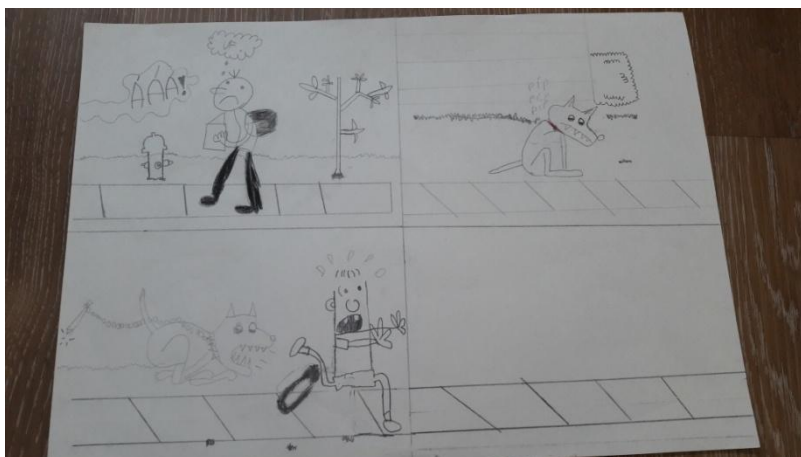
Nebylo překvapivé, že tato hodina s knihou Deník malého poseroutky měla velký úspěch. Žáci mají k této knize blízko, velká část z nich již knihu četla, 10 žáků má chuť si po této hodině knihu přečíst.

Obr. 13 - Komiks, práce žáka 5. C

Obr. 14 - Komiks, práce žáka 5. C

Obr. 15 - Komiks, práce žáka 5. C

Příprava 6

Škola: II. Základní škola Leandra Čecha Nové Město na Moravě

Třída: 5. C

Počet žáků: 19

Pomůcky: tabule, křížovka, text, papír, pracovní list

Místo: třída

Cíl hodiny: Žák čte s porozuměním. Žák reprodukuje přečtený text, formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, tvoří vlastní literární text podle svých schopností a znalostí, využívá vhodné jazykové prostředky, vyjadřuje se souvisle, přispívá k diskusi, respektuje ostatní.

Téma: Thomas Brezina – Klub záhad

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, pracovní, k učení

ČAS	OBSAH UČIVA, METODICKÉ POSTUPY, GRAFICKÝ ZÁZNAM	POZNÁMKY, POMŮCKY
15 minut	Křížovka - na tabuli je křížovka, kterou společně vyluštíme - tajenka „DOBRODRUŽNÁ L.“ - s žáky si povídám o dobrodružné literatuře,	křížovka, tabule

	jejich hlavních znacích apod. - ptám se dětí, zda-li někdo četl něco z dobrodružné literatury, pokud ano, co.	
15 min	Žáci ve skupinách - každá skupina dostane obálku s indiciemi (karta člena Klubu záhad, obrázek tygra, vybavení, které musí každý člen mít) a pokud neuhádnou knihu díky indiciím, napovím jméno autora - Thomas Brezina	indicie pro každou skupinu
10 min	Čteme všichni společně nahlas - příběh ale nemá konec.	text pro každého
25 min	Dokonči - Ve skupině mají žáci za úkol vymyslet konec příběhu - jednotlivé skupiny přečtou. Poté rozdám do každé skupiny opravdový konec příběhu a přečteme si ho.	konec příběhu pro každou skupinu
25 min	Pracovní list - pokud zbude čas (společná kontrola), pokud ne, list odevzdávají.	

Pro poslední blok jsem vybrala knihu oblíbeného autora Thomase Breziny – Klub záhad.

Na úvod jsme vyluštili křížovku, kde jako tajenka vyšel žánr knihy – dobrodružná literatura. Žáci diskutovali, co to dobrodružná literatura je, čím se vyznačuje, jaké knihy tohoto žánru znají.

Podle indicií, které jsem zadala, odhalila knihu pouze jedna skupina. Tato aktivita byla zřejmě pro ostatní skupiny těžká.

Následně jsme příběh přečetli společně nahlas. Úryvek byl bez konce a žáci měli za úkol příběh dokončit. Pracovali ve skupinách a s úkolem si dobře poradili. Přes počáteční rozpaky, kdy nevěděli, co psát si s úkolem poradili a vymysleli pěkná zakončení příběhu, která jsme si následně přečetli.

Následovala práce na pracovním listu, který žáci vypracovali samostatně, poté jsme ho společně zkontrolovali. Aktivně se zapojili všichni žáci.

1) Smajlíkem vyjádři, jak se ti hodina líbila?

☺ (super), (normální hodina), ☹ (hrůza)

2) Znal jsi tuto knihu z dřívějšíka?

ano x ne

3) Máš chuť si knihu přečíst?

ano x ne x četl/a jsem ji

4) Která aktivita Tě nejvíce zaujala? (napíš)

Knihu před touto hodinou znali pouze 3 žáci, 16 žáků přiznalo, že o této knize nikdy předtím neslyšelo.

Po seznámení se s touto knihou má chuť si ji přečíst 14 žáků, 4 žáci ji nevyhledají, 1 žák knihu již četl.

Vymýšlení konce příběhu bavilo nejvíce 11 žáků, celá hodina a všechny aktivity 3 žáky, pracovní list též 3 žáky. Čtení jako takové bavilo pouze 2 žáky.

Po tomto bloku má chuť si 14 žáků knihu přečíst, ač o ní předtím nikdy neslyšeli, což je ale překvapivé, neboť v dotazníkovém průzkumu se kniha objevila jako jedna z nejčastějších. Během doby, kdy jsme četli úryvek, se žáci dali do diskuze, jak celý

příběh asi dopadne a byli opravdu napnutí. Doporučila jsem jim, že si knihu mohou vypůjčit v nedaleké knihovně. Opět se potvrdila kreativita žáků, kdy nejoblíbenější aktivitou zvolili vymýšlení konce příběhu.

Obr. 16 - Žáci 5. C

Obr. 17 - Žáci 5. C

Obr. 18 - Žáci 5. C

10.5 Shrnutí

V několika dvouhodinových blocích jsem se přesvědčila o tom, že žáky lze zaujmout a navnadit k četbě knihy, pokud jsou zvoleny vhodné metody práce. Díky zpětné vazbě pomocí dotazníků se mi podařilo zjistit, že většinu žáků práce bavila, což je překvapivé. Nečekala jsem, že hodiny budou mít takový úspěch. Práce s jinou, než mimočítankovou četbou v těchto třídách chybí.

Nejvíce žáky bavily aktivity, kde mohli zapojit svoji fantazii a vymýšlet vlastní příběhy. Žáci umí být kreativní. Část žáků se mi podařilo namotivovat, aby měli chuť přečíst si knihy, se kterými jsme pracovali, což bylo cílem, který tak byl splněn.

Ve většině případů bych uvítala i větší časovou dotaci pro práci s jednou knihou. Jsem přesvědčená o tom, že kdyby žáci měli možnost přečíst si text hlasitě i 3x nebo se vrátit ke stejnému textu druhý den, lépe by zvládli vypracovat i pracovní list, který většině žáků činil problémy.

11 Diskuse výsledků

Dotazníkovým průzkumem bylo zjištěno, že 87 % dotazovaných čte rádo, 13 % nikoliv. Respondenti dále uvedli, proč rádi čtou. Nejčastějšími důvody bylo, že knihy jsou zábavné, rádi se vžívají do děje a pomocí knih se dozvídají nové informace. Respondenti, kteří uvedli, že čtou neradi, uvádí mezi nejčastějšími důvody, že je číst nebaví a je to pro ně ztráta času. V mnohých případech tak dávají přednost jiným aktivitám. Jednou z otázek dotazníkového šetření bylo, kolik respondent přečte knih za měsíc. Nejčastější odpovědí bylo, že za měsíc dítě mladšího školního věku, přečte jednu knihu a 11 % dotazovaných za měsíc nepřečte knihu žádnou. Je to zřejmě těch 11 % respondentů, kteří nemohli uvést svoji nejoblíbenější knihu, protože zjevně žádnou mít nemohou.

V současné době je velmi důležité žáky ke čtení motivovat, ať už v rodině, školách nebo veřejných knihovnách a na akcích, které především knihovny pro žáky organizují. Respondenti uvedli, že nejčastěji knihy ke čtení získávají doma nebo v knihovnách. Velké procento respondentů uvádí, že ke čtení potřebují mít pohodlí, čtou tedy nejraději v posteli nebo doma. Zarazilo mě, že pouhá 3 % respondentů uvedla, že čtou rádi ve škole. Domnívám se, že je to tím nepohodlím, které při čtení mají a v neposlední řadě také výběrem četby. Myslím si, že učitelé by neměli spoléhat pouze na čítankovou četbu, ale nosit žákům do hodiny knihy a nakopírované texty, které by je motivovaly k přečtení celé knihy, což se potvrdilo i při mých výukových blocích s konkrétními knihami.

Žáci napsali, že nejčastěji vybírají knihu na doporučení kamarádů nebo rodičů. Na doporučení učitele dá v současné době pouhých 5 % respondentů, což je překvapivé. Učitel by měl být ten, kdo žáky ke čtení motivuje a dokáže mu pomoci s výběrem knihy.

Nejčastější odpovědí respondentů na otázku, proč berou knihu do rukou a čtou, bylo, že se chtějí zabavit a kniha má poutavý děj. Malé procento respondentů uvedlo, že knihu berou do ruky jen proto, že musí.

Nejoblíbenějšími žánry u dětí mladšího školního věku jsou podle dotazníkového průzkumu knihy fantastické literatury, s čímž korespondují nejčastější výpůjčky v knihovnách, kde vede Harry Potter. Druhým nejoblíbenějším žánrem je komiks.

Třetím nejoblíbenějším žánrem jsou knihy o zvířátech, přírodě a dívčí romány, což také potvrzují výpůjčky v jednotlivých knihovnách. Pouze 6 % respondentů uvedlo jako svůj nejoblíbenější žánr dobrodružnou literaturu.

Pro porovnání se svým dotazníkovým průzkumem jsem vyhledala výzkum z roku 2013 – Výzkum České děti jako čtenáři v roce 2013, kterého se zúčastnilo 1 519 respondentů ve věku 9 – 14 let. MEDIARESEARCH. [online]. 2013, [cit. 26. 01. 2017]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/cteni-2013/infografika_knizky_deti_web.pdf

Podle tohoto výzkumu Národní knihovny ve spolupráci s ministerstvem kultury se 47 % respondentů domnívá, že čtení je zábavné, 35 % respondentů uvedlo, že je důležité pro vzdělávání, 27 % respondentů bere čtení jako povinnost a 23 % respondentů musí číst, protože je k tomu nutí rodiče.

Dále je uvedeno, že jednu knihu za měsíc přečte 70 % respondentů, naopak 30 % respondentů nepřečte za celý měsíc ani jednu knihu. V porovnání s výsledky mého průzkumu je to téměř nastejno.

Výzkum se dále zaměřoval na to, proč děti nečtou víc. Respondenti uváděli důvody, jako to že je to nebaví, co chtějí, si najdou na internetu a mají na práci zajímavější věci.

Výzkum ukázal, že dětské čtenářství nejvíce ovlivňuje rodina, škola a knihovna. Můj průzkum ukázal, že největší podíl má rodina a veřejné knihovny, škola se oproti tomu v mém průzkumu ukázala spíše jako místo, kde žáci nečtou rádi a na rady pedagogů ve výběru knih nedají.

Nejoblíbenějšími žánry u chlapců jsou podle tohoto průzkumu komiks a dobrodružná literatura. Komiks se jako jeden z nejoblíbenějších žánrů objevil i v mém průzkumu naopak dobrodružná literatura byla zmiňována jako méně oblíbený žánr, který uvedlo jen 6 % respondentů. Výzkum tvrdí, že dívky čtou nejraději knihy o přírodě, zvířatech a dívčí romány, což zcela koresponduje i s výsledky mého průzkumu.

Jako tři nejoblíbenější knihy výzkum uvádí knihu Harry Potter, Deník malého poseroutky a Stmívání. I v mém průzkumu, ať už dotazníkovém nebo v knihovnách jednoznačně vyhrály knihy Harry Potter a Deník malého poseroutky.

Žákům jsem pak ve dvouhodinových blocích předložila právě tyto knihy, které předtím uváděli v dotazníkovém šetření jako své oblíbené. Práce s knihami je bavila, velké

procento žáků bylo motivováno pro přečtení knihy. Nejoblíbenější aktivity byly ty, u kterých mohli žáci projevit svoji fantazii. Naopak nejméně oblíbenou metodou byl jednoznačně ve všech třídách pracovní list.

12 Shrnutí empirické části

V úvodu empirické části byl stanoven hlavní cíl, jenž měl za úkol zjistit pohled čtenářů na četbu. Podle mého názoru byl hlavní cíl naplněn. Dotazníkovým průzkumem bylo zjištěno, zda respondenti čtou rádi či nikoliv a co je k jejich rozhodnutí vede. Dále pak kolik knih za měsíc přečtou a jaké faktory ovlivňují jejich chuť do čtení. Zjištěny byly také nejoblíbenější žánry u dnešních čtenářů mladšího školního věku.

Bylo stanoveno i několik dílčích cílů, které byly naplněny. Dotazníkovým průzkumem jsem zjistila, jak můžeme podpořit zájem čtenářů o knihy, a to zejména tak, že jim rodiče půjdou dobrým příkladem a budou si s nimi o knihách povídat a motivovat je ke čtení. Dále by pak především pedagogové neměli spoléhat pouze na čítankovou četbu, ale předkládat dětem i úryvky z knih, které by pro ně mohly být zajímavé. Vhodné je také nosit žákům na ukázkou knihu do hodiny, aby si ji mohli prohlédnout a osahat. Podle mého názoru tak lze zvýšit zájem o knihy.

Na základě dotazníkového průzkumu byl vytvořen seznam nejoblíbenějších knih u žáků mladšího školního věku, konkrétně žáků 3. – 5. tříd, který v praxi může posloužit jako inspirace pro pedagogy. Pro lepší přehlednost jsem oblíbené knihy rozdělila do jednotlivých tříd jak u dívek, tak chlapců.

Při rozhovoru s knihovnicemi jsem zjistila, že i knihovna má velký vliv na výběr čtenářovy knihy, ať už akcemi, které pořádá, ale také proto, že při výběru knihy, dá na radu knihovnice velké procento respondentů. Několik respondentů uvedlo, že knihy samy vybrat vůbec neumí, a proto raději nečtou. Je potřeba, aby ať už pedagogové, ale i knihovnice nebo rodiče s dítětem o literatuře hovořili a v případě nejasností mu pomohli vybrat tu správnou knihu právě pro něj, protože orientovat se na dnešním trhu s knihami může být pro mladého čtenáře těžké.

Pedagogové by při práci s knihou měli volit takové metody, které dítěti co nejvíce dovolí zapojit jeho fantazii. Text by si žáci měli číst v takové poloze, která je jim pohodlná. Pro lepší vstřebání informací a orientaci v textu pak text nečíst pouze jednou, ale alespoň třikrát.

Závěr

Práce je v teoretické části zaměřena na zvláštnosti u dítěte mladšího školního věku a na pojmy čtenář a čtenářství. Následně se zaměřuje na gramotnost, která je v současné době nepostradatelnou součástí života každého moderního člověka. Negramotný člověk by v tomto hektickém světě jen těžko obstál.

Velice zajímavé bylo porovnávat metody prvopočátečního čtení z hlediska historického a současného. V minulosti byla jako jediná metoda ve školách využívána metoda analyticko-syntetická, což v současné době už neplatí. Po domluvě s ředitelem školy může pedagog prvopočáteční čtení vyučovat metodou analyticko-syntetickou, genetickou, nebo relativně mladou metodou Sfumato.

Cíle práce, které jsem na začátku stanovila, byly naplněny. Pomocí dotazníkového šetření byly zjištěny názory respondentů na knihy a čtení. Je z nich také patrné, jak rodiče, pedagogové a knihovnice mohou zájem o četbu nadále podporovat. Je potřeba, aby především pedagogové přikládali význam knihám a čtení s porozuměním, protože čtenářská gramotnost je důležitá i v jiných předmětech. Děti ji využijí i při čtení zadání samostatné práce, zadání testů, a proto je důležité zájem o knihy a čtenářství podporovat. Záslužnou činnost pak odvádí SKIP, který zaštiťuje celou řadu akcí na podporu dětského čtenářství a pravidelně tak ke knihám přivádí nové čtenáře a u stávajících posiluje jejich lásku k nim. Díky patří knihovnicím, které alespoň v případě mého průzkumu přesně věděly, jaké knihy si děti nejčastěji půjčují a jak jim poradit, aby je kniha neodrazovala, ale měly chuť si ji přečíst. Při vyučovacích blocích, kdy jsem navštívila 3., 4. a 5. ročník základní školy jsem ověřila, jak se staví žáci k práci s knihou, která je pro ně zajímavá. Bylo pro mě překvapivé, jak pozitivní emoce může oblíbená kniha vyvolat i přes školní prostředí. Stačí dát dětem prostor, který je jim pohodlný, ukázat jim knihu a motivovat je, aby měly chuť se o příběh dál zajímat a velké procento z nich tu chuť opravdu má. Bylo by určitě zajímavé třídy navštívit s odstupem času znovu a udělat průzkum, kdo z žáků si knihu opravdu půjčil a přečetl na základě těchto odučených bloků.

Práce má i praktické využití, jak pro rodiče, tak i pro pedagogy. Rodiče mohou využít seznamu, který byl vytvořen, aby dítěti mohli doporučit knihy, které jsou oblíbené u žáků ve stejném věku, jako je jejich dítě. Mohou si díky této práci uvědomit, že je důležité svým dětem nejen předčítat, ale poskytovat jim i vhodnou literaturu

a o knížkách si s nimi povídat. Nechat i děti, aby naopak rodičům předčítaly, a aby jim rodiče byli dobrým příkladem.

Pedagogům práce poslouží minimálně stejným dílem jako rodičům. Mohou dětem doporučovat knihy ze seznamu oblíbených knih. Navíc práce obsahuje 6 plnohodnotných příprav, které stačí vytisknout a využít v hodině čtení. Jsou to v praxi vyzkoušené hodiny s knihou, která žáky určitě zaujme.

Použité zdroje

BLATNÝ, Ladislav, FABIÁNKOVÁ, Bohumíra (1981). *Prvopočáteční čtení a psaní*. Brno. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně.

BREZINA, Thomas (2007). *Klub záhad – Město přízraků*. Hvlíčkův Brod. Fragment. ISBN 978-80-253-0464-8.

ČAPEK, Karel (1999). *Dášenka čili život štěněte*. Praha. Ottovo nakladatelství. ISBN 80-7181-248-X.

ČEŇKOVÁ, Jana a kolektiv (2006). *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury*. Praha. Portál. ISBN 80 – 7367 – 095- X.

DOLEŽALOVÁ, Jana (2005). *Funkční gramotnost*. Hradec Králové. Gaudeamus. ISBN 80-7041-115-5.

EMAZE. Příběhová próza s dětským hrdinou. *Prezentace* [online]. *Emaze* [cit. 15. 01. 2017]. Dostupné z: <https://www.emaze.com/@ALTRQRC/literatura>

FASNEROVÁ, Martina. (2012) *Vybrané kapitoly z elementárního čtení a psaní*. Olomouc. Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3143-7.

FRÜHAUFOVÁ, Věra, MRÁZOVÁ, Eva, MIŇHOVÁ, Jana (1991). *Vybrané pedagogické a psychologické problémy výuky elementárního čtení a psaní*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 80-704-4027-9.

GARDOŇOVÁ, Miroslava [online]. *Nápovědy*. [cit. 2. 11. 2016]. Dostupné z: dum.rvp.cz/materialy/stahnout/lskfixmr/Lindgrenova_-_napovedy.doc

HAUTECOEUR, Jean-Paul (1993) *Rurálna gramotnosť – podmienka prosperity komunity*. Národná osveta.

HNILIČKA, Jiří (2012). [online]. *VY_32_INOVACE_03_17_ Harry Potter*. [cit. 2. 11. 2016]. Dostupné z: dumy.cz/stahnout/29631

HOMOLOVÁ, Kateřina (2008) *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava. Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 978-807-3686-413.

- HŘEBEJKOVÁ, Jarmila. (1984). *Metodická příručka k vyučování českému jazyku a literatuře v 1. ročníku základní školy*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství.
- CHALOUPKA, Otakar (1989). *O literatuře pro děti*. Praha. Československý spisovatel. ISBN 22-023-89.
- CHALOUPKA, Otakar, NEZKUSIL, Vladimír (1973). *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatur I*. Praha. ISBN 13-787-76.
- CHALOUPKA, Otakar, NEZKUSIL, Vladimír (1973). *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatur II*. Praha. ISBN 13-741-73.
- CHALOUPKA, Otakar, NEZKUSIL, Vladimír (1973). *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatur III*. Praha. ISBN 13-844-79.
- CHALOUPKA, Otakar. (1982) *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros.
- KINEEY, Jeff (2011). *Deník malého poseroutky. Ošklivá pravda*. Praha. CoBoo. ISBN 978-80-7447-094-3.
- KINEEY, Jeff (2013). *Deník malého poseroutky. Páté kolo u vozu*. Praha. CoBoo. ISBN 978-80-7447-176-6.
- KINEEY, Jeff (2014). *Deník malého poseroutky. Fakt smůla*. Praha. CoBoo. ISBN 978-80-7447-559-7.
- KOPÁL, Ján (1970) *Literatúra a detský aspekt*, Bratislava. Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- KOŠEK BARTOŠOVÁ, Iva (2014). *Metody nácviku elementárního čtení*. Hradec Králové. Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-495-3.
- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana – (1998). *Vývojová psychologie*. Havlíčkův Brod. Grada. ISBN 80-7169-195-X.
- LINDGREN OVÁ, Astrid (2000). *Děti z Bullerbynu*. Praha. Albatros. ISBN 80-00-00797-5.
- LINDGREN OVÁ, Astrid. (2001). *Pipi Dlouhá punčocha*. Praha. Albatros. ISBN 80-00-00940-4.

- MACHÁČKOVÁ, Jitka (2014). [online]. *Metodický list pro efektivní zvyšování čtenářské gramotnosti*. [cit. 2. 11. 2016]. Dostupné z: dum.rvp.cz/materialy/stahnout.html?s=kjihnyto
- MAJEROVÁ, Marie (1956). *O dětské literatuře*. Praha. Státní nakladatelství dětské knihy.
- MATĚJČEK, Zdeněk, POKORNÁ, Marie (1998). *Radosti a strasti*. Jinočany. H & H. ISBN 80-86022-21-8.
- MEDIARESEARCH (2013) České děti jako čtenáři. [online]. Národní knihovna České republiky [26. 01. 2017]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/cteni-2013/infografika_knizky_deti_web.pdf
- METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana, ŠVRČKOVÁ, Marie (2010). *Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura*. Ostrava. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-807-3688-783.
- MOCNÁ, Dagmar. (1996) *Červená knihovna: Studie kulturně a literárně historická. Pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha. Nakladatelství Paseka. ISBN 80-7185-075-6.
- NAKONEČNÝ, Milan. (1965) *Psychologie čtenáře*. Praha.
- O projektu. *Noc s Andersenem* [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků [cit. 20. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>
- PAVERA, Libor, VŠETIČKA, František (2002). *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc. Nakladatelství Olomouc s.r.o. ISBN 80-7182-124-1.
- ROWLINGOVÁ, Joanne K. (2002). *Harry Potter a Kámen mudrců*. Praha. Albatros. ISBN 80-00-01040-2.
- SKIP [online] Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky [cit. 03. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip>
- SKIP [online] Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky [cit. 03. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/>

SKUTIL, Martin, KŘOVÁČKOVÁ, Blanka, MANĚNOVÁ, Martina (2014). *Psaní odborných textů a tvorba elektronických prezentací ve společenských vědách*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-503-5.

The International Board on Books for Young People. (2017) *Bringing books and children together* [online]. [cit. 25. 01. 2017]. Dostupný z: < <http://www.ibby.org/>>

TOMAN, Jaroslav (1999). *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno. Cerm. ISBN 80-7204-111.8.

TOMAN, Jaroslav (2007). *Didaktika čtení a primární literární výchovy*. České Budějovic. Jihočeská univerzita. ISBN 978-80-7394-038-6

UNESCO (1958). *Recommendation concerning the International Standardization of Educational Statistics*. Paris.

URBANOVÁ, Svatava (1999). *Metamorfózy dětské literatury*. Votobia. ISBN 80-7198-379-9.

VILKUSOVÁ, Anna (2011). [online]. *Děti z Bullerbynu. Pracovní listy pro 3. ročník*. [cit. 2. 11. 2016]. Dostupné z: <files.skolastrahovice.cz/200002218-581ea589c0/Děti%20z%20Bullerbynu.pdf>

Přílohy

Příloha I – dotazník průzkumného šetření

Příloha II– Dopis od Dášanky

Příloha III – text Dášenka

Příloha IV. – pracovní list Dášenka

Příloha V. – texty Děti z Bullerbynu

Příloha VI. – pracovní list Děti z Bullerbynu

Příloha VII. – text Harry Potter

Příloha VIII. – pracovní list Harry Potter

Příloha IX. – text Pipi Dlouhá punčocha

Příloha X – pracovní list Pipi Dlouhá punčocha

Příloha XI – nápovědy ke hře „Hádej, kdo jsem“?

Příloha XII – text Klub záhad

Příloha XIII – Klub záhad pracovní list

Příloha XIV – motivační křížovka Klub záhad

Příloha XV – řešení křížovky Klub záhad

Příloha XVI – motivační křížovka Deník malého poseroutky

Příloha XVII – řešení křížovky Deník malého poseroutky

DOTAZNÍK PRO ČTENÁŘE 3. – 5. TŘÍD

1) Navštěvuji: 3. třídu 4. třídu 5. třídu

2) Jsem: dívka chlapec

VYBER A ZAKROUŽKUJ ODPOVĚĎ:

3) Čteš rád/a knihy? ANO – NE

4) Proč ano? _____

5) Proč ne? _____

6) Máš nějakou nejoblíbenější knihu/knihy? ANO – NE

7) Pokud ano, napiš své nejoblíbenější knihy, které jsi přečetl/a. Uveď název.

8) Víš, které knihy měli rádi rodiče, když byli staří jako ty? Napiš je.

9) Kolik knih přečteš přibližně za měsíc?

a) žádnou b) 1 c) 2 d) více

10) Kde nejčastěji získáváš knihy ke čtení? Můžeš vybrat více odpovědí.

a) doma b) od kamaráda/kamarádky c) v knihovně
d) v knihkupectví e) v antikvariátu f) jinde, uveď kde:

11) Jak často chodíš do veřejné knihovny?

- a) 1 – 2x týdně b) 1 – 2x měsíčně c) 1 – 2x za půl roku
d) byl/a jsem tam jednou e) nechodím do knihovny vůbec

12) Jaký druh knih čteš nejraději? (Označ pět možností.)

příběhy s dětským hrdinou	encyklopedie a naučné knihy	komiksy
dobrodružné příběhy	legandy a pověsti	poezie – básně
příběhy o přírodě a zvířatech	dívčí romány	pohádky
fantastické příběhy	knihy o sportu	bajky

13) Představujete si v hodinách čtení své oblíbené knihy? ANO – NE

14) Kolik asi tak vlastníš knih?

- 0 -10 11-20 21-50 51-100 101- a více

15) Tvé nejoblíbenější místo při čtení? Můžeš vybrat více odpovědí.

- knihovna knihkupectví zahrada park doma v posteli
v křesle ve vlaku v autě ve škole ve vaně ve vaně
ve čtenářském kroužku jinde, kde:
-

16) Nejčastěji čtu knihy na doporučení:

- a) rodičů b) prarodičů c) kamaráda d) spolužáků e) sourozence f) učitele
g) někoho dalšího, koho:
-

17) Kdy čtu nejraději:

- a) před spaním b) večer c) odpoledne d) ráno e) jindy, kdy:
-

18) Knížku si vezmu nejraději, protože:

19) O co myslíš, že by přišel člověk, který by v životě nepřečetl ani jednu knihu?

20) Co máš v knize rád? Můžeš vybrat více odpovědí.

a) hodně ilustrací b) text psaný velkými písmeny c) když není moc textu na stránce

d) reálné fotografie e) hádanky f) kontrolní otázky g) mapy h) hustě popsané stránky

ch) jiné:

21) Knížku nejčastěji vezmu do ruky, protože:

a) Mám chuť číst b) nudím se c) jsem nemocná/ý d) bych měl/a číst

e) potřebuji to do školy f) chci si odpočinout g) je mi smutno h) chci se něco nového dozvědět ch) lákají mne nová dobrodružství a příběhy

22) Předčítáš někomu z knih? Můžeš vybrat více odpovědí.

a) rodičům b) kamarádce/kamarádovi c) sourozenci d) prarodičům

e) čtu nejraději o samotě f) někomu jinému, komu:

Děkuji za Tvůj čas, který jsi věnoval vyplnění tohoto dotazníku. ☺

Příloha II. Dopis od Dášanky

Milé děti, žáčci 3. C,

tohleto psaníčko Vám píšu já, ale zatím Vám neprozradím svoje jméno – jsem totiž moc a moc zvědavá, kdo z Vás už mě zná a přijde na to, kdo jsem. Přelouskejte si tenhle dopis, a když Vás zaujme a budou Vás bavit úkoly, které Vás v dnešní hodině čekají, určitě si přečtete celou knížku o mně, protože jsem si jistá, že se Vám bude moc a moc líbit. Je v ní i spousta obrázků a mých fotografií.

Než si však knížku vezmete do rukou a začnete číst, chci Vám říct, kdo ji napsal. I když ne, asi Vám to neřeknu... Tak schválně, kdo z Vás to ví? Byl to moc hodný pán; měl rád všechny hodné a spravedlivé lidi a také kytičky a zvířátka – a obzvláště měl rád nás, pejsky. Napovím Vám, že měl bratra Josefa, který napsal také knížku o dvou zvířecích kamarádech.

Když jsem byla malá, často si se mnou hrál a také mě fotografovat a kreslil – však to už jsem Vám říkala, že můžete vidět v knížce. A jednou takhle odpoledne přišel z procházky, sedl si zamyšlen do židle, vzal mne na klín, chvíli jen tak mlčel a potom řekl: *„Víš, já si myslím, že když se my, lidé, budeme chovat lépe k pejskům, budeme se chovat lépe i jeden k druhému.“* „*Viděl jsem totiž, jak nějací darebáčci škaredě zachází s pejsky a to se mi nelíbí!*“

A tak jsem se stala, děti slavná. A ti lidé, co tahali pejsky za ocas nebo je trápili, se styděli a slibovali, že to už nikdy nebudou dělat. Vy také ne, vidíte děti?

A chcete si o mně přečíst něco víc? A vidět jak vypadám?

Příloha III – text Dášenska

Mnoho vody uteklo, a zejména mnoho **loužiček** bylo vyceděno. Dášenska už není **bezmocný** uzlíček s třesoucím se ocáskem, nýbrž *náramně* samostatný, chlupatý a **všetečný**, zubatý a neposedný, žravý a ničivý tvor. Přírodopisně řečeno, vyvinul se z ní obratlovec (neboť se vrtí jako na obrtlíku) z čeládky šelem šelmovských a psovitých, podčeled' neposedů, rod šmejdlů, rodina tatrmanů, odrůda tajtrličků **černouchých**. Jde si, kam se jí zlíbí; celý dům, celá zahrada, celý vesmír, až kam plot sahá, jsou jejím majetkem. V tomto **vesmíru** je plno věcí, které je nutno vyzkoušet co do jejich kousatelnosti a případně sežratelnosti; je to plno tajemných místností, ve kterých lze provádět zajímavé **pokusy**, kde se nejlíp dělají loužičky. (Dášenska se rozhodla pro mou pracovnu a její okolí, ale někdy dává přednost jídelně.)

Dále je třeba zjišťovat, na čem se nejlíp spí (zvláště na utěrkách, v člověčí náruči, uprostřed kvetoucího záhonu, na smetáku, na čerstvě vyžehleném prádle, v koši, v nákupní tašce, na kozí kůži, na střevících, v *pařeništi*, na lopatce se smetím, na rohoži, ba i na zemi.) Jsou předměty, které slouží zábavě, například schody, z nichž se lze úspěšně střemhlav skutálet (to je vám psina, myslí si Dášenska, padajíc po hubě ze schodů); jsou předměty nebezpečné a nevypočitatelné, jako třeba dveře, které *ducnou* do hlavy nebo skřípnou tlapku či ocásek, když se toho nejmiň nadáte. V takovém případě Dášenska zakvílí, jako by ji na nože bral, a ještě chvíli štká v konejšivé lidské náruči; pak dostane pro útěchu slupnout něco dobrého a jde si zase spadnout ze schodů.

Přes některé špatné zkušenosti je Dášenska přesvědčena, že se jí nemůže nic stát a že se nad její psí hlavou nevznáší žádné nebezpečí. Neuhne *smetáku* a s důvěrou čeká, že smeták uhne jí; obyčejně to smeták neudělá. Vůbec Dášenska má příbuzenskou náklonnost ke všemu chlupatému, ať je to smeták nebo žíně (které rve z pohovek) nebo vlasy lidí, s kterými přichází do bližšího styku. Nevyhne se žádné lidské botě; to je věc člověka, aby se vyhnul štěněti, no ne?

Všichni, kdo žijí v domě, jsou nuceni dílem se vznášet, dílem klást nohy opatrně jako na tenkém ledu; člověk nikdy neví, kdy mu to zoufale zakvičí pod botou. To byste, pánové, nevěřili, jak je takového štěněte všude plno. V ničem Dášenska nepočítá se zlou vůlí a různými úklady a nástrahami tohoto světa; třikrát skočila po hlavně do vodní nádrže v zahrádce, protože jí to prostě nešlo na rozum, že by ve vesmíru bylo něco, po čem se

nedá báječně běhat. Načež byla teple zabalena a dostala pro útěchu špičku člověčího nosu, aby se z toho leku zotavila kousáním toho nejlepšího, co vůbec je.

Příloha IV. – pracovní list Dášenska

Otázky:

1) Vyhledej v textu, jaká byla Dášenska dřív a jak vypadá teď? Stručně napiš:

2) Jaká je činnost Dášenky během dne?

3) Kdy Dášenska kvílí, jako by ji na nože braly?

Text

Slova z nabídky pod textem přepiš správně do vět na vynechaná místa.

Mnoho vody uteklo, a zejména mnoho bylo vyceděno. Dášenska už není uzlíček s třesoucím se ocáskem, nýbrž náramně samostatný, chlupatý a, zubatý a neposedný, žravý a ničivý tvor. Přírodopisně řečeno, vyvinul se z ní (neboť se vrtí jako na obrtlíku) z čeládky šelem šelmovských a psovitých, podčeleď neposedů, rod šmejdilů, rodina tatrmanů, odrůda tajtrlíčků Jde si, kam se jí zlíbí; celý dům, celá zahrada, celý vesmír, až kam plot sahá jsou jejím majetkem. V tomto je plno věcí, které je nutno vyzkoušet co do jejich kovatelnosti a případně sežratelnosti; je to plno tajemných místností, ve kterých lze provádět zajímavé, kde se nejlíp dělají loužičky.

- a) VŠETEČNÝ
- b) LOUŽIČEK
- c) VESMÍRU
- d) OBRATLOVEC
- e) POKUSY
- f) BEZMOCNÝ
- g) ČERNOUCHÝCH

C) Vysvětli daná slova:

1) náramně - _____

2) pařeniště - _____

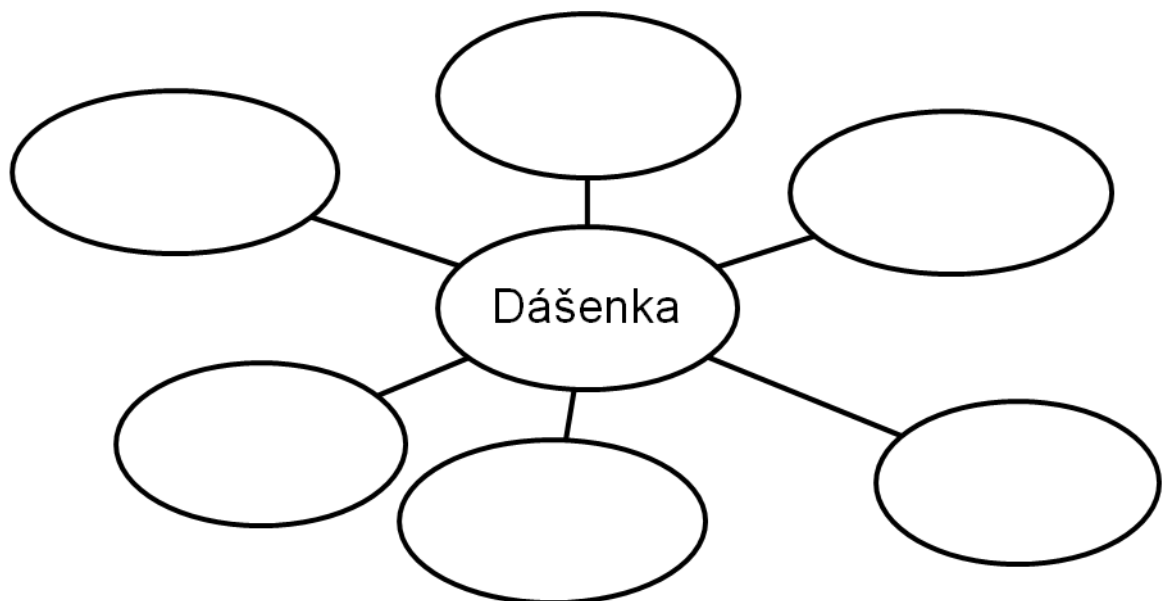
3) ducnout - _____

4) smeták - _____

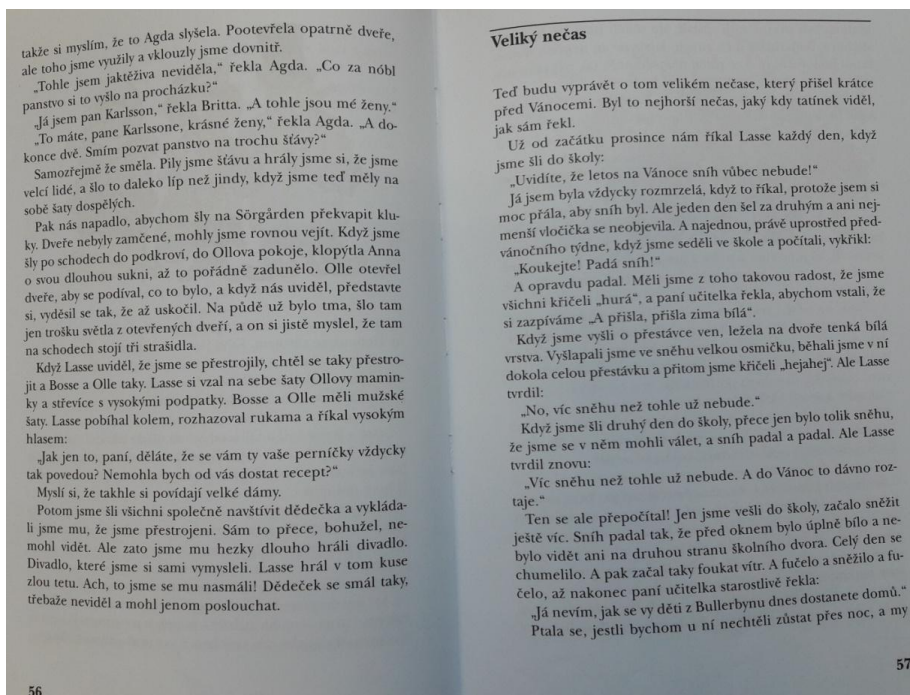
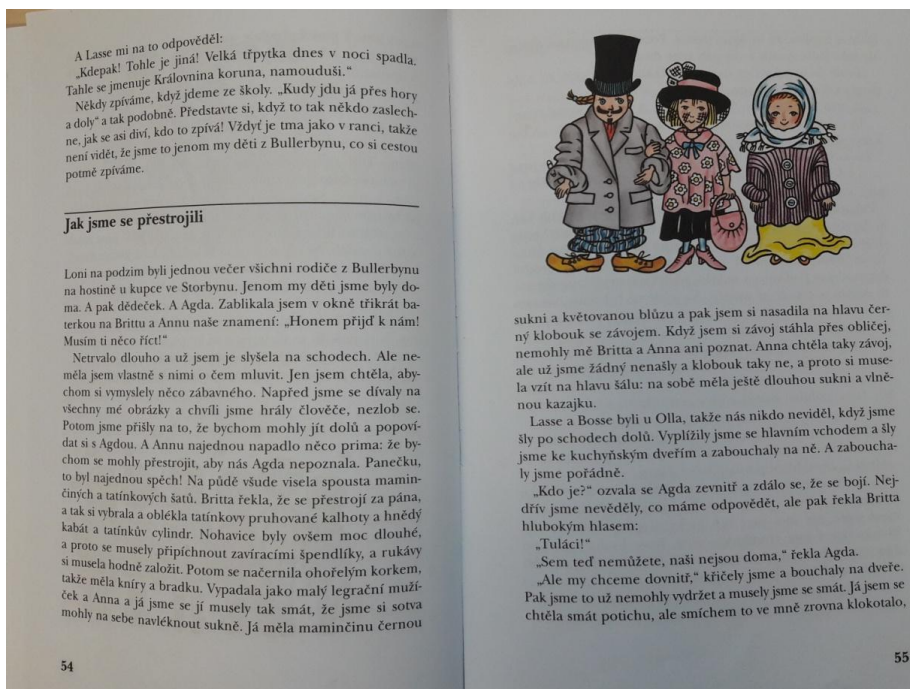
D) Seřad' věty podle děje ukázky. Očísluj je 1 – 5.

„Načež byla teple zabalena a dostala pro útěchu špičku člověčího nosu, aby se z toho leku zotavila kousáním toho nejlepšího, co vůbec je.“	
„Přes některé špatné zkušenosti je Dášenska přesvědčena, že se jí nemůže nic stát a že se nad její psí hlavou nevznáší žádné nebezpečí.“	
„Mnoho vody uteklo, a zejména mnoho loužiček bylo vyceděno.“	
„To byste, pánové, nevěřili, jak je takového štěněte všude plno.“	
„Nevyhne se žádné lidské botě; to je věc člověka, aby se vyhnul štěněti, no ne?“	

E) Napiš přídavná jména, která tě napadnou, když se řekne Dášenska.

Příloha V. – texty Děti z Bullerbynu

bychom byli strašně rádi zůstali, ale věděli jsme, že by o nás všichni v Bullerbynu měli strach, kdybychom nepřišli domů. Proto jsme řekli, že u ní zůstat nemůžeme, a tak nás paní učitelka poslala domů radši hned, než bude tma.

V jednu hodinu jsme šli ze školy. Panečku, to byly závěje! A jak to fičelo! Museli jsme jít ohnutí skoro úplně až k zemi. „Tady máš sněhu, že ti to snad stačí,“ řekla Britta Lassovi a vztekle.

„Však ještě nejsou Vánoce,“ řekl Lasse. Ale skoro jsme se v tom větru ani neslyšeli.

Šli jsme a šli a šli. Drželi jsme se za ruce, abychom se neztratili. Sníh mi sahal už hezky nad kolena, a to se, panečku, nedá jít moc rychle kupředu. A vítr nás profukoval, že jsme promrzli, až jsme ruce a nohy a nos ani necítili. Nakonec mě už tak bolely nohy, že jsem řekla Lassovi, že si chci trochu odpočinout.

„Zanic na světě,“ řekl Lasse. Anna byla taky unavená a chtěla si odpočinout, ale Lasse řekl, že je to nebezpečné. A tak se dala Anna do pláče a já s ní, protože jsme si mysleli, že se do Bullerbynu už nikdy nedostaneme. Byli jsme teprve na poloviční cestě. Ale najednou povídá Olle:

„Pojďte k ševci! Však on nám nos neukousne!“ Anna i já bychom byly k ševci šly, i kdyby nám ten nos ukousl. Fičelo tak silně, že to do ševcových dveří přímo zaválo. Švec z nás právě velkou radost neměl, když nás uviděl.

„Co mají děti co dělat venku v takovém nečase?“ řekl. Netroufali jsme si říci, že takový nečas nebyl, když jsme šli z domova. Svlékli jsme si kabáty, usadili jsme se a koukali jsme, jak švec přistupkuje boty. Měli jsme hrozný hlad, ale ani to jsme si netroufali říci. Švec si uvařil kávu a jedl k ní namazaný chleba, jenže nám nenabídl nic. To bylo něco jiného, když jsme tenkrát za bouřky přišli ke Kristin do Lóvnásu!

Za soumraku přestalo sněžit a foukat, ale byly tak velké závěje, že jsme si neuměli představit, jak bychom se dostali domů.

Ach, jak jsem toužila být doma v Bullerbynu u maminky a ve své postýlce!

Najednou jsme uslyšeli venku rolničky a všichni jsme běželi k oknu. A představte si, po cestě jel tatínek se sněhovým pluhem. Otevřeli jsme dveře a volali jsme na něj, ačkoli švec křičel:

„Nepouštějte mi sem zimu!“ Tatínek měl radost, když nás uviděl. Volal na nás, že zajede s pluhem až do Storbynu a na zpáteční cestě nás vezme domů. A vzal. Anna a já jsme směly jet na sněhovém pluhu, ostatní šli za námi. Ale teď byla cesta už uhlazená a pěkná, takže to nebylo nic těžkého.

Když jsme přijížděli domů, maminka nás už celá neklidná vyhlížela z kuchyňského okna. Lasse a Bosse a já jsme dostali horkou hovězí polévku s noky. Snědla jsem jí tři talíře. Ještě nikdy mi nic tak nechutnalo. Pak jsem si šla hned lehnout. Bylo to tak příjemné. Maminka říkala, že měla tušení, že jsme někde na cestě, a proto tatínek vyjel se sněhovým pluhem. Bylo to velké štěstí, že maminka měla to tušení. Jinak bychom byli museli sedět u ševce celou noc.

Příloha VI. – pracovní list Děti z Bullerbynu

Jak jsme se přestrojili (čtení s porozuměním, orientace v textu)

1. Děti z Bullerbynu se rozhodly, že se přestrojí. Oblékly si na sebe různé věci. Přiřaď správně, co si kdo oblékl:

Brita	Dlouhou sukni, vlněnou kazajku, šálu
Lissa	Pruhované kalhoty, hnědý kabát, cylindr
Anna	Černou sukni, květovanou blůzu, černý klobouk se závojem

2. Víš, co je to cylindr a jak vypadá? Nakresli. Malá nápověda zní: Motýl Emanuel. Klobouk nosil i Pan Tau, také ho nakresli, ale tomuto klobouku se říká.....

Cylindr:

B.....:

3. Přečti si pozorně text a splň tyto úkoly:

- podtrhni červeně čtyřslabičné slovo, které začíná na k
- podtrhni modře přímou řeč, kterou řekl Olle
- podtrhni zeleně slovo s předponou vy
- podtrhni žlutou slovo, které nám říká, jaká byla nit, kterou si Olle trhal zub

e) doplň do této řady slov další 3 slova z textu (přemýšlej, co mají společného tato slova?)

Přijde, ptá, strká, odpověděl, viklá,

Ollovi se viklá zub

Jednoho dne přijde Olle do školy a paní učitelka se ho ptá, proč si strká prsty do pusy. Olle odpověděl, že se mu viklá zub. A paní učitelka mu řekla, že do druhého dne má mít po zubu jen díru. Celou cestu ze školy šel se svěšenou hlavou a kluci mu říkali, jestli nechce ten zub vytrhnout: "Nic mi trhat nebudeš," odvětil. Ale, když přišli domů, přece jenom si na viklající zub uvázal reznou nit, která mu visela z pusy. Ollovi se ze začátku do trhání nechtělo, protože se trhání bál. Zvláště po příhodě, kterou jim vyprávěl dědeček, kterému kvůli bolestivému zubu vytrhl místní kovář prvně dva jiné, než našli ten skutečně bolavý. Večer ale usnul a kluci potajmu vlezli do jeho pokoje a vytrhli mu ho za uvázanou nit a pověsili mu ho na lustr, aby ráno, jakmile se probudí, jej hned uviděl. Ráno již čekal na kluky před bránou, a když mu potvrdili, že mu ho vytrhli oni, byla z toho velká legrace. Olle se ve škole hned utíkal pochlubit paní učitelce, že zub vytrhl. Kamarádi ho při tom nechali.

Příloha VII. – text Harry Potter

Vezmi si párek, nejsou špatný ani za studena – a docela bych si dal i kousek toho tvého narozeninového dortu.“

„Copak kouzelníci mají *banky*?“

„Jenom tu jednu. U Gringottovců. Vedou ji skřetové.“

Harrymu upadl kousek uzenky, kterou držel v ruce.

„Skřetové?“

„Jo – takže bys musel bejt na hlavu, kdyby ses ji pokoušel vykrást, to ti říkám. Se skřetama si nikdy nezačínej, Harry. Gringottovic banka je to nejbezpečnější místo na světě, když si chceš něco spolehlivě uložit – kromě snad Bradavic. A já tam stejně musím; posílá mě tam Brumbál, zařídit něco pro Bradavice,“ a Hagrid se hrdě napřimil. „Vobvykle mě posílá zařizovat důležité věci. Doject pro tebe – vyzvednout něco u Gringottovců – poněvač ví, že se na mě může spolehnout.“

Vzal sis všechno? Tak deme.“

Harry vyšel za Hagridem ven na útes. Obloha teď byla úplně jasná a moře se lesklo ve sluneční záři. Veslice pronajatá strýcem Vernonem se tam ještě pohupovala; po bouři měla na dně spoustu vody.

„Jak ses sem dostal?“ zeptal se Harry a rozhlížel se, kde je ještě jeden člun.

„Přiletěl jsem,“ vysvětlil Hagrid.

„Přiletěl?“

„Jo – ale nazpátek pojedem tím dletem. Teď, když seš se mnou, už žádný kouzla dělat nesmím.“ Usadili se v loďce, Harry však ještě upřeně hleděl na Hagrida a pokoušel se představit si ho, jak letí. „To bude otrava, veslovat takovou dálku,“ řekl Hagrid a zas jednou se na Harryho podíval úkosem. „Kdybych – ehm – kdybych tu kocábku malinko popohnal, myslíš, že bys to v Bradavicích nemusel nikomu vykládat?“

„Samozřejmě,“ ujistil ho Harry, nadšený při pomyslení, že uvidí další kouzlo. Hagrid znovu vytáhl růžový deštník, dvakrát jím zaklepal na bok veslice – a v tu ránu se už řítily k pobřeží.

„Proč by někdo musel být padlý na hlavu aby se pokoušel vyloupit Gringottovy?“ zeptal se Harry.

„Poněvač je to tam začarovaný,“ vysvětlil Hagrid a při těch slovech si roztáhl noviny. „Ty obzvlášť bezpečný trezory prej hledaj draci. A potom by ses ještě musel dostat ven – jejich sklepení totiž jsou stovky mil pod Londýnem. Hluboko pod podzemkou. I kdybys dokázal něco ukrást, hledal bys cestu tak dlouho, až bys vod hladu umřel.“

Harry seděl a přemýšlel o tom, zatímco Hagrid si četl noviny, *Denního věštce*. Od strýce Vernona Harry věděl, že lidé nemají rádi, když je při čtení někdo vyrušuje, stálo ho však velkou námahu mlčet, poněvač v životě ho ještě nepálilo tolik otázek.

„Ministerstvo kouzel už zas něco zbabralo,“ zamumlal Hagrid a obrátil stránku.

„Copak ono je nějaké ministerstvo kouzel?“ vyhrkl Harry, už se nestačil zarazit.

„No jistě,“ řekl Hagrid. „Samosebou chtěli, aby ministrem byl Brumbál, jenomže ten by z Bradavic nešel, tak to dostal starý Kornelius Popletal. Většího packala bys nenašel. Takže každý ráno posílá k Brumbálovi celý hejno sov a chce po něm rady.“

„A co to ministerstvo kouzel dělá?“

„Hlavně musí před mudly udržet v tajnosti, že po celý Anglii ještě jsou čarodějky a kouzelníci.“

„Ale proč?“

„Proč? Mordyjé, Harry, poněvač jinak by každéj chtěl, aby mu nějakým kouzlem pomohli z jeho starostí. To teda ne, líp, když nás nechaj na pokoji.“

V tu chvíli loďka lehce narazila do přístavní zdi. Hagrid složil noviny a vystoupili po kamenných schodech na ulici.

Jak šli městečkem k nádraží, mnoho chodců se po Hagridovi ohlíželo. Harry se tomu ani nedivil. Nejenže Hagrid byl dvakrát tak vysoký jako kdokoliv jiný; ještě k tomu ukazoval na úplně obyčejné věci, jako třeba parkovací hodiny, a hlasitě prohlašoval: „Vidíš tohle, Harry? Co si ty mudlové všecko nevymyslej, vid’?“

„Hagride,“ ozval se Harry a trochu supěl, jak musel utíkat, aby mu stačil, „říkal jsi, že u Gringottových jsou *draci*?“

„No, aspoň se to tvrdí,“ odpověděl Hagrid. „Jémine, já bych takovýho draka chtěl mít!“

„Ty bys ho *chtěl*?“

„Přál sem si ho vod samýho dětství – už jsme tu.“

Dorazili na nádraží. Vlak do Londýna jel za pět minut. Hagrid, který nerozuměl „mudlovskejmu penězům“, jak jim říkal, dal bankovky Harrymu, aby koupil lístky.

Lidé ve vlaku na ně třeštili oči ještě víc. Hagrid si zabral dvě sedadla, seděl a pletl cosi, co vypadalo jako kanárkově žlutý cirkusový stan.

„Máš eště ten dopis, Harry?“ zeptal se, jak počítal oka.

Harry vytáhl z kapsy pergamenovou obálku.

„Výborně,“ řekl Hagrid. „je tam seznam všeho, co potřebuješ.“

Harry rozložil druhý list papíru, kterého si včera večer nevšiml, a četl:

ŠKOLA ČAR A KOUZEL V BRADAVICÍCH

Stejnokroj

Žáci prvního ročníku budou potřebovat:

tři jednobarevné pracovní hábity (černé)

jednu jednobarevnou špičatou čapku (černou na každodenní nošení)

jeden pár ochranných rukavic (z dračí kůže nebo podobné)

jeden zimní plášť (černý, se stříbrnými sponami)

Upozorňujeme, že žáci by měli veškeré oblečení mít opatřeno jmenovkou.

Předepsané knihy

Každý žák bude potřebovat tyto učebnice:

Miranda Jestřábová: Příručka kouzelných slov a zaklínadel (1. stupeň)

Batylđa Bagshotová: Dějiny čar a kouzel

Adalbert Waffling: Teorie kouzelnického umění

Emeric Cvak: Úvod do přeměňování

Phyllida Výtrusová: Tisíc kouzelnických bylin a hub

Arsenius Stopečka: Kouzelnické odvary a lektvary

Mlok Scamander: Fantastická zvířata a kde je najít

Quentin Trimble: Černá magie – příručka sebeobrany

Další vybavení

1 hůlka

1 kotlík (cínový, standardní velikost 2)

1 sada skleněných nebo křišťálových lahviček

1 dalekohled

1 mosazné váhy

Žáci si s sebou mohou rovněž přivést sovu NEBO kočku NEBO žábu

Příloha VIII. – pracovní list Harry Potter

Pracovní list – Harry Potter

1. Dokážete poznat, z kterého dílu je výše uvedená ukázka? Svůj výběr zdůvodněte.
2. Můžeme poznat, v jaké zemi se příběh odehrává?
Příběh se odehrává v.....,
protože.....
3. Jak se jmenuje kouzelnická banka a kdo ji vede?
4. Hagrid používá ke kouzlení zvláštní předmět, jaký?
5. Veslice je:
 - a) *velká kraslice*
 - b) *druh automobilu*
 - c) *druh lodi*
6. Čím se Hagrid liší od ostatních lidí?
7. Co je to „uzenka“?
 - a) Párek.
 - b) Uzené maso.
 - c) Váza.
8. Hlavním úkolem Ministerstva kouzel je
 - a) tvořit nová kouzla
 - b) zatajovat existenci kouzelníků
 - c) boj s černokněžníky.
9. V textu se objevuje slovo **packal** (*str. 1, řádek 7 zdola*), pokuste se ho vysvětlit, nebo nahradit slovem stejného významu (synonymem).
10. Žáci bradavické školy mají mít všechno oblečení podepsané, spočítejte, kolik jmenovek budou potřebovat.

Příloha IX. – text Pipi Dlouhá punčocha

Na okraji malého, docela malého města byla stará, zpustlá zahrada. V té zahradě stál starý domek a v tom domku bydlela Pipi Dlouhá punčocha. Bylo jí devět let a bydlela úplně sama. Neměla maminku ani tatínka, ale to byla vlastně výhoda, protože ji nikdo neposílal do postele zrovna uprostřed největší legrace, a nikdo ji nenutil jíst ovesnou kaši, když měla chuť

na bonbóny.

Kdysi byla Pipi u tatínka, kterého měla strašně ráda. Měla samozřejmě i maminku, ale na tu se už ani nepamatovala. Maminka totiž zemřela, když Pipi byla ještě úplně malá, ležela v kolébce a křičela, až to nebylo k vydržení. Když trochu vyrostla, myslela, že je maminka v nebi a malou skulinkou se na ni dívá, a tak jí někdy zamávala a řekla:

„Jen se neboj! Já se o sebe postarám!“

Na tatínka se Pipi pamatovala. Byl lodním kapitánem, plavil se po všech světových mořích a Pipi jezdila s ním. Jednoho dne ho bouře smetla přes palubu. Zmizel v moři a už ho nikdo neviděl. Pipi si ale byla jistá, že se jí jednou vrátí. Nevěřila, že se utopil. Věřila, že se zachránil na nějakém černošském ostrově, kde se stal králem a nosí celý den na hlavě

zlatou korunu.

„Maminka je anděl a tatínek je černošský král, takové rodiče hned tak někdo nemá,“ říkala spokojeně Pipi. „Jednou si tatínek postaví loď a přijede si pro mě. Pak budu princeznu v černošském království. To bude nádhera, tralalalá!“

Ten starý domek se zahradou koupil tatínek před mnoha lety. Chtěl se tam s Pipi usídlit, až bude na plavby starý. Když ho bouře smetla do moře, vydala se Pipi do vily Vilekuly sama, že si tam na něho počká. Ten domek se totiž jmenoval vila Vilekula. Byl zařízený, jen se nastěhovat. A tak se Pipi jednoho dne rozloučila s námořníky z tatínkovy lodi. Měli ji moc rádi a ona je taky. „Sbohem, hoši,“ řekla Pipi a jednoho po druhém políbila na čelo. „O mě

nemusíte mít strach! Já se o sebe postarám.“

Vzala si s sebou opičku, které říkala Pan Nilson – tu jí dal tatínek – a veliký kufr plný zlatých peněz. Námořníci stáli na lodi u zábradlí a dívali se za ní, dokud jim nezmizela z dohledu. Pipi si vykračovala s Panem Nilsonem na rameni a s kufrem v ruce a ani se neohlédla.

„Zvláštní dítě,“ řekl jeden z námořníků, když Pipi zmizela v dálce, a utřel

si slzu. Měl pravdu. Pipi byla zvláštní dítě. Nejzvláštnější na ní bylo, že měla takovou sílu. Měla tak obrovskou sílu, že na celém světě nebyl policista, který by měl větší sílu než ona. Když se jí zachtělo, uzvedla i koně. A taky že se jí někdy zachtělo. Měla vlastního koně, kterého si koupila za jeden z těch zlatých peněz právě v ten den, kdy se nastěhovala do vily Vilekuly. Vždycky toužila mít vlastního koně. Ustájila ho na verandě. Když tam chtěla odpoledne svačit, jednoduše koně popadla a odnesla ho na zahradu.

Vedle vily Vilekuly byla ještě jedna zahrada s vilou. Bydlel tam jiný tatínek s maminkou a se dvěma moc milými dětmi, chlapečkem a holčičkou. Chlapeček se jmenoval Tomy a holčička Anika. Obě děti byly velmi hodné, moc dobře vychované a poslušné. Tomy si nikdy nekousal nehty a vždycky udělal, co řekla maminka. Anika nezlobila, ani když zrovna něco nesměla,

nosila pěkně nažehlené bavlněné šatečky a jakživa se neumazala. Tomy a Anika si v zahradě hrávali spolu, ale často by si raději hráli také s jinými dětmi. Když ještě Pipi cestovala s tatínkem po moři, postávali někdy Tomy a Anika u plotu a říkali:

„To je hloupé, že v sousedním domě nikdo nebydlí. Kdyby se tam tak nastěhoval někdo s dětmi!“

Když Pipi jednoho krásného letního večera poprvé překročila práh vily Vilekuly, Tomy a Anika zrovna nebyli doma. Odjeli na týden k babičce. Neměli ani tušení, že se do sousední vily někdo nastěhoval, a když první den po návratu stáli u vrátěk a dívali se na ulici, pořád ještě nevěděli, že jenom kousek od nich je dítě, s nímž by si mohli hrát. A tak stáli u plotu, nevěděli, co by měli dělat, a přemýšleli, jestli se dnes konečně něco stane nebo jestli budou mít dlouhou chvíli, protože se nic nestane. Vtom se u vily Vilekuly otevřela vrátka a na ulici vyšlo děvčátko. Tak zvláštní děvče Tomy a Anika ještě nikdy neviděli. Byla to Pipi Dlouhá punčocha, která se právě vypravila na ranní procházku. Vypadala takhle:

Vlasy měla zrzavé jako liška a dva pevně spletené copy jí trčely rovnou do stran. Nos měla jako malilinký brambůrek a celý puntíkatý od pih. V širokých ústech se jí bělaly zdravé zuby. Na sobě měla velice zvláštní šaty. Ušila si je totiž sama. Chtěla modré, ale modrá látka jí nestačila, a tak si na několika místech pomohla kousky červené. Na dlouhých, tenkých nohou

nosila dlouhé punčochy, a to jednu hnědou a druhou černou, a černé boty, které jí byly tak velké, že by je obula nadvakrát. Tatínek jí je koupil v Jižní Americe a vybral schválně větší, že do nich časem doroste, a Pipi žádné jiné nechtěla nosit.

Nejvíc ze všeho Tomyho a Aniku překvapila opička, která tomu cizímu děvčátku seděla na rameni. Byl to malý kočkodan v modrých kalhotách, žluté vestičce a bílém slaměném kloboučku.

Pipi si vykračovala po ulici jednou nohou po chodníku a druhou ve stružce vedle chodníku. Tomy a Anika se za ní dívali, dokud jim nezmizela z očí. Za chvíli e vracela, ale tentokrát šla pozadu. To proto, aby se nemusela obracet, když chtěla jít domů. U vrátek, kde stál Tomy s Anikou se zastavila. Chvilku se děti na sebe dívaly a nakonec se Tomy zeptal:

„Proč chodíš pozadu?“

„Proč chodím pozadu?“ řekla Pipi. „Copak nesmí každý chodit, jak se mu zlíbí? V Egyptě takhle chodí každý a nikoho ani nenapadne se tomu divit.“

„Jak to víš?“ zeptal se Tomy. „Copak tys byla v Egyptě?“

„Jestli jsem byla v Egyptě?“ To si piš, že jo. Byla jsem všude na světě a viděla jsem mnohem divnější věci než lidi, co chodí pozadu. Co bys tomu řekl, kdybych šla po rukou? Tak se totiž chodí v Zadní Indii, abys věděl.“

„To sis vymyslela,“ vyhrkl Tomy.

Pipi chvilku přemýšlela.

„Máš pravdu, to jsem si vymyslela,“ řekla smutně.

„Lhát se nemá,“ dodala si odvahy Anika.

„Ano, lhát se nemá, nikdy“ řekla Pipi ještě smutněji.

„Jenže mně to někdy nedá. A kdo by taky na mně mohl chtít, abych pořád mluvila pravdu, když jsem jenom dítě, maminku mám andělem a tatínka černošským králem a celý život jsem strávila na moři? V kongu,“ dodala Pipi a všechny pihy na nose se jí rozzářily, „tam nemluví pravdu vůbec nikdo. Tam si vymýšlejí celý den. Začnou v sedm ráno a vymýšlejí si až do západu slunce. Takže kdybych někdy náhodou zalhala, tak se na mě nezlobte a vždycky si vzpomeňte, že jsem byla dlouho v Kongu. Stejně se můžeme kamarádit, ne?“

„Jasně,“ řekl Tomu a hned měl tušení, že dnes určitě nebudou mít dlouho chvíli.

Příloha X – pracovní list Pipi Dlouhá punčocha

Správné odpovědi zakroužkuj nebo napiš:

1. Pamatuješ si, kolik bylo Pipi let, když se nastěhovala do vily?

8 let

9 let

10 let

2. Jak se jmenovala její vila?

Vilekula

Molekula

Kongo

3. Jaká zvířata měla Pipi Dlouhá punčocha?

4. Kdo byli: Anika - _____

Tomy - _____

Pan Nilson - _____

5. Popiš vlastními slovy Pipi (vlasy, obličej, oblečení, boty):

Najdi v textu popis Pipi. (namaluj)

Proč se Pipi podle Tebe říká *Dlouhá punčocha*:

6. Čím byla Pipi zajímavá, zvláštní – najdi v textu a oranžově podtrhni.

8. Jaký podle tebe úryvek, který jsme četli, byl?

a) Úryvek se mi moc líbil. Zaujal mě a moc mě zajímá, jak to bude pokračovat dál. Možná si knížku vypůjčím v knihovně a přečtu si ji.

b) Byl to normální příběh. Byl místy legrační a jeho pokračování bude možná zajímavé a dobrodružné.

c) Moc se mi to nelíbilo. Mám raději jiné příběhy. Třeba takové, které vyprávějí o:

.....
.....
.....

Tento příběh hodnotím: (zakroužkuj 1 = nejméně, 5 = nejvíce)

1 2 3 4 5

Příloha XI – nápovědy ke hře „Hádej, kdo jsem“?

Nápovědy:

1.	Jsem žena, a i když jsem se dožila úctyhodného věku, bohužel již nežiji.
2.	Narodila jsem se v krásné zemi na severu Evropy, jejímž hlavním městem je Stockholm.
3.	Za svou tvorbu pro děti jsem získala nejvyšší možné ocenění - Cenu Hanse Christiana Andersena.
4.	Své dětství jsem prožila na vesnici na farmě mého otce a mnoho mých knih je tímto životem a prostředím inspirováno.
5.	Mnoho čtenářů si oblíbilo mou knihu o dětech z malé vesničky, kteří se jmenují: Lasse, Bosse, Lisa, Olle, Anna a Britta.
6.	Ještě nevíš, kdo jsem? Poslední nápověda. Nejznámější mou knihou je Pipi Dlouhá punčocha.

Příloha XII – text Klub záhad

Nechod' pryč!

Vicky, Jup a Nick se usadili na obrovské vysoké posteli a přitáhli se kolena k hrudi. Bylo jim chladno a cítili se nesví. Ale co mohli dělat? Byli v tomto podivném městečku na kraji světa uvěznění.

„Mám v brašně na nosiči krabičku poslední záchrany. Je v ní i kartáček na zuby,“ vzpomněl si Jupiter. „Mám pro ni dojít?“

„Ano, a přines, prosím, i mou tašku,“ poprosila ho Vicky.

Jupiter vyšel na chodbu osvětlenou dvěma petrolejovými lampami. Seběhl po schodech dolů a překvapeně nahlédl do výčepu. Byl prázdný. Všichni hosté už odešli.

„ Tady jeden nevyjde z údivu,“ řekl tiše a vyše před hostinec. Vzal věci z nosičů a s drkotajícimi zuby se vrátil donitř. Chystal se vyběhnout nahoru, když z místnosti za výčepem zaslechl hlas hostinské.

„Ne, Auguste, prosím, nechod'me! Prosím, zůstaňme tady! Prosím!“

„Rózo... , musíme. Sama to dobře víš.“

„A co když budeš na řadě? Co pak budu dělat?“ vykřikla žena.

„Nebudu.“ Hostinský si zhluboka povzdechl.

„A teď už musíme vyrazit.“

Hostinská hlasitě vzlykala. Vysmrkala se do zástěry a pak vzala něco z police. Byla to lucerna se svící uvnitř. Podala ji manželovi a sama si vzala druhou.

Aby si nevšiml, že je poslouchal, dal se Jupiter rychle na ústup. Vyběhl nahoru a stručně Vicky a Nickovi pověděl, čeho se právě stal svědkem.

„Co to má znamenat?“ divila se Vicky.

„Budeme je sledovat,“ navrhl Jup. Jeho kamarádi souhlasili.

Když dorazili dolů, hostinský s manželkou už byli pryč. Děti vyběhly na ulici a zastavily se.

Ze všech domů vycházeli lidé. Každý z nich měl v ruce lucernu, ale svíce v nich nehořely.

Mlčky kráčely směrem, z něhož členové Klubu záhad do městečka přišly.

„Kam mají namířeno?“ divila se trojice.

Nenápadně se připojili k tichému průvodu. Drželi se těsně u zdí domů, aby si jich nikdo nevšiml, ale zdálo se, že se o ně nikdo nezajímá.

„Vždyť oni míří k močálu!“ vyhrkla Vicky.

Obyvatelé studeného Potoka skutečně vyšli z města, zahnuhli doprava a kráčeli rovnou do bažin ...

.....
.....

Hladina močálu je však udržela, ani jediný člověk se do něj nezabořil.

Členové Klubu záhad se schovali za velký keř na okraji bažiny. Neodvažovali se opustit bezpečnou cestu.

„Co to dělají?“ mumlala Vicky.

Lidé se rozestavěli do širokého kruhu a vzhlíželi k nočnímu nebi. Zdálo se, že to dělali už mnohokrát.

Když se děti podívaly stejným směrem, čekalo je překvapení. Vypadalo to, že se nad městečkem stahují všechny temné mraky z celé oblohy. Kolem dokola bylo nebe jasné, hvězdy se třpytily a měsíc osvětloval bažiny studeným světlem.

V mracích to začalo vřít. Pak v jejich středu vzplálo silné světlo. Jupiter přimhouřil oči. Pletl se, nebo v mracích skutečně něco rozeznával?

Příloha XIII – Klub záhad pracovní list

1. Napiš, jak by ses cítil(a), kdyby ses ocitl(a) s kamarády v cizím domě, ve kterém nefungují světla a majitele domu neznáš.

2. Vysvětli, co v textu znamená sousloví „*cítí se nesví*“:

3. Víš, jak skauti říkají „*Krabičce poslední záchrany*“ ve zkratce?

4. Co by sis dal do takové Krabičky?

5. Co do „Krabíčky poslední záchrany“ opravdu patří?

6. Vymysli příběh, proč měli lidé lucerny bez zapálených svíček, proč chodili lidé potmě? Mělo to nějaké odůvodnění?

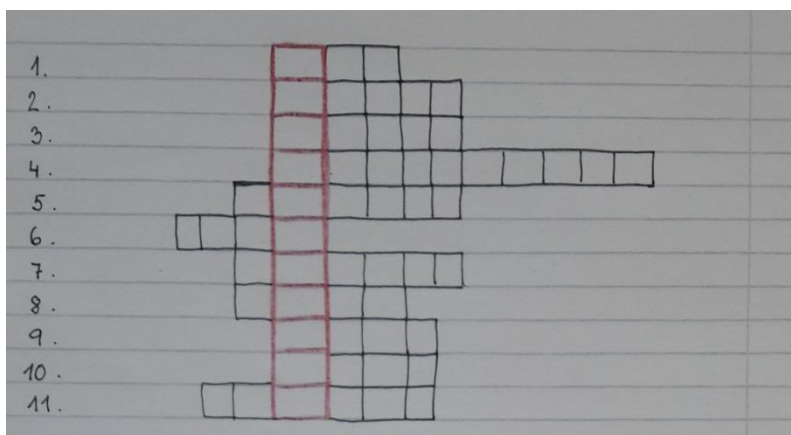
7. Zakroužkuj správnou odpověď:

Děti přespaly u hostinského a jeho ženy.	ANO	NE
Hostinský nenechal děti doma samotné.	ANO	NE
Lidé šli směrem, kterým se ráno děti chtěly vydat.	ANO	NE
Když došli k močálu, nastala panika.	ANO	NE
Do močálu nikdo nespádl, hladina všechny udržela	ANO	NE

8. Proč myslíš, že všichni vzhlíželi k nebi?

9. Pozoroval(a) jsi někdy mraky na nebi? Co jsi rozeznal(a)?

Příloha XIV – motivační křížovka Klub záhad

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.

OTÁZKY:

1. OPAK NOCI ?
2. NA ZAČÁTKU/KONCI KNIHY JE PRO LEPŠÍ O-
RIENTACI V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH _____?
3. FOGLAR, MIMO JINÉ, NAPSAL: Hoši od _____ řeky?
4. ZELENÝ SKŘÍTEK OD RYBNÍKU BRČALNÍKU?
5. JEDNO Z ROČNÍCH OBDOBÍ?
6. ČERVENÁ BARVA ANGLICKY?
7. ORANŽOVÁ BARVA ANGLICKY?
8. KDYŽ PRŠÍ, A ZÁROVEŇ SVÍTÍ SLUNCE, TAK
SE VYTVOŘÍ NA NEBI?
9. OPAK MUŽE?
10. OPAK STARÝ?
11. OPAK OŠKLIVÝ?

Příloha XV – řešení křížovky Klub záhad

ŘEŠENÍ:

1.		D	E	N					
2.		O	B	S	A	H			
3.		B	O	B	Ř	I			
4.		R	A	K	O	S	N	I	Č
5.		P	O	D	Z	I	M		
6.	R	E	D						
7.		O	R	A	N	G	E		
8.		D	J	H	A				
9.			Ž	E	N	A			
10.			N	O	V	Ý			
11.	K	R	A	S	N	Ý			

OTÁZKY:

- OPAK NOCI ?
- NA ZAČÁTKU/KONCI KNIHY JE PRO LEPŠÍ O-RIENTACI V JEDNOTLIVÝCH KAPITOLÁCH _____ ?
- FOGLAR, MIMO JINÉ, NAPSAL: Hoši od _____ řeky ?
- ZELENÝ SKŘÍTEK OD RYBNÍKU BRČALNÍKU ?
- JEDNO Z ROČNÍCH OBDOBÍ ?
- ČERVENÁ BARVA ANGLICKY ?
- ORANŽOVÁ BARVA ANGLICKY ?
- KDYŽ PRŠÍ, A ZÁROVEŇ SVÍTÍ SLUNCE, TAK SE VYTVOŘÍ NA NEBI ?
- OPAK MUŽE ?
- OPAK STARÝ ?
- OPAK OŠKLIVÝ ?

